

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

KATALIKŲ TEOLOGIJOS FAKULTETAS

TEOLOGIJOS KATEDRA

Vilma Kavoliūnaitė

**MOTINYSTĖS SAMPRATOS GENDERIZMO IDEOLOGIJOJE
VERTINIMAS KRIKŠČIONIŠKOSIOS ANTROPOLOGIJOS ASPEKTU**

Licenciuoto baigiamasis darbas

Pastoracinės teologijos studijų programa, valstybinis kodas 621V64001

Teologijos studijų kryptis

Vadovė dr. Vilma Šliužaitė

_____ (Parašas)

_____ (Data)

Apginta doc. dr. Benas Ulevičius

(Fakulteto dekanas)

_____ (Parašas)

_____ (Data)

Kaunas, 2015

TURINYS

SANTRAUKA.....	4
SUMMARY	5
ĮVADAS.....	6
SANTRUMPŲ ŽODYNĖLIS	8
I. MOTERS ORUMO SAMPRATA KATALIKŲ BAŽNYČIOJE	9
1.1. Šventojo Rašto mokymas apie moters asmens orumą.....	9
1.1.1. Moters ir vyro lygybės samprata	9
1.1.2. Moters ir vyro prigimtinis skirtingumas	12
1.2. Tobulos moters samprata pirmaisiais krikščionybės amžiais	14
1.3. Šiuolaikinės Katalikų Bažnyčios požiūris į moters vaidmenį visuomenėje	15
II. MOTERS PAŠAUKIMO MOTINYSTEI SAMPRATA KATALIKŲ BAŽNYČIOS MOKYME.....	18
2.1. Motinystė kaip kiekvienos moters prigimtinis pašaukimas	18
2.2. Motinystės vertingumas	20
2.3. Atsakingos motinystės samprata	22
III. GENDERIZMO IDEOLOGIJOS FENOMENAS EUROPOJE.....	26
3.1. Genderizmo ideologijos sąvoka	26
3.2. Genderizmo ideologijos pagrindiniai principai.....	29
3.3. Lyčių aspekto integravimo strategija.....	33
3.3.1. Lyčių lygybės įtvirtinimas įstatymais	35
3.3.2. Lyčių lygybės propagavimas lytiniame švietime	40
3.3.3. Jungtinių Tautų bandymas paveikti Katalikų Bažnyčią.....	42
3.4. Nepriklausomos moters idealas genderizmo ideologijoje	44
3.4.1. Moteris „karjeristė“.....	45
3.4.2. „Geros mamytės“ įvaizdis/statusas.....	48
IV. MOTINYSTĖS SAMPRATOS GENDERIZMO IDEOLOGIJOJE ĮVERTINIMAS	52
4.1. Vertinimo principų požymiai ir rodikliai.....	52
4.2. Moters prigimtinių orumo principas.....	54
4.2.1. Nelygstamas žmogaus vertingumas.....	54
4.2.2. Lyčių papildomumas.....	57
4.3. Motinystės prigimtinių vertingumo principas	59
4.3.1. Motinystė kaip moters pirminis pašaukimas	59
4.3.2. Motinystės vertingumas	62

4.4. Atsakingos motinystės principas.....	66
4.4.1. Pagarba žmogaus gyvybei.....	66
4.4.2. Save dovanojanti meilė	70
IŠVADOS.....	74
LITERATŪRA IR ŠALTINIAI	76
PRIEDAI	82

SANTRAUKA

Šiame licencijato baigiamajame darbe nagrinėjamas motinystės sampratos genderizmo ideologijoje vertinimas krikščioniškosios antropologijos aspektu. Pirmoje dalyje atskleista moters orumo samprata Katalikų Bažnyčioje. Moteris sukurta kaip lygiavertė vyrui bei jį savo skirtingumu papildanti būtybė. Pirmaisiais krikščionybės amžiais aukštinta mergelės samprata. Šiuolaikinė Katalikų Bažnyčia labiausiai pasisako už pilnutinę moterų integraciją visuomeniniame gyvenime, nepamirštant motinystės. Antroje darbo dalyje iškeltas moters pašaukimo motinystei prigimtinis aspektas bei nepamainoma motinystės vertė moters tapatybės išsiskleidime. Kalbant apie atsakingos motinystės sampratą, pabrėžiamos motinos santykio su vaiku pasekmės jo vystymuisi. Trečioje dalyje apibūdinamas pats genderizmo reiškinys: jo formavimasis istorijoje, *gender* sąvokos prasmė, teisiniai bei kiti procesai, susiję su jos įtvirtinimu. Lyčių lygybės pagrindą sudaro lyčių aspekto integravimo strategija, skatinanti ekonomikos augimą. Du kraštutiniai požiūriai į moters tapatumą yra vaikų atsisakanti moteris „karjeristė“ ir jos priešingybė nedirbanti „gera mamytė“. Ketvirtoje dalyje atskleista, kad genderizmo ideologija prieštarauja moters prigimtinio orumo, motinystės prigimtinio vertingumo bei atsakingos motinystės principams. Nevaržomas seksualinis elgesys, reprodukcinės teisės ir sveikata, lyčių tapatybės sumaištis bei reliatyvistinė mąstysena paneigia tiek žmogaus, tiek motinystės, tiek pačios gyvybės vertę. Diegiama lyčių lygybė prieštarauja lyčių papildomumui, o save dovanojanti meilė pakeičiama kito asmens išnaudojimu.

SUMMARY

EVALUATION OF THE CONCEPTION OF MOTHERHOOD IN GENDER IDEOLOGY FROM THE PERSPECTIVE OF CHRISTIAN ANTHROPOLOGY

This licenciate thesis both examines the conception of motherhood in gender ideology and evaluates it from the perspective of Christian anthropology. The first part of the thesis examines the conception of woman's dignity in the Catholic Church. Woman is created as equal to man and complementary by her difference. In the first centuries of Christianity, the idea of the virgin as the ideal woman was dominated. Modern Catholic Church normally speaks about the woman's full integration in the social life, not forgetting motherhood. The second part of the thesis reveals the natural aspect of the maternal vocation of woman and also the inalterable value of motherhood for the development of a woman's identity. As for the concept of responsible motherhood, it highlights the influence of mother's relationship with the child on his development. The third section describes the phenomenon of gender itself: its formation during the history, the meaning of the concept of gender, legal and other processes associated with its consolidation. Gender equality is based on gender mainstreaming, encouraging economic growth. There are two extreme approaches to the identity of the woman – the „careerist“ woman, who refuses to have children, and its opposite – not working „good mommy“. The fourth part reveals that gender ideology is contrary to the inherent dignity of woman, to the natural value of motherhood and to the principles of responsible motherhood. Uninhibited sexual behavior, reproductive rights and health, gender/sex identity confusion and relativistic mentality deny the value of the human being, maternity and life itself. Overemphasis on gender equality conflicts with gender/sex complementarity, while the self-giving love is replaced by abuse of the other person.

IVADAS

Aktualumas. Pastaraisiais metais Europos Sąjungos Parlamente svarstoma vis daugiau pranešimų bei siūlymų, susijusių su lyčių lygybe, reprodukcinė sveikata bei reprodukcinėmis teisėmis, socialinės lyties, pasaulyje žinomos kaip *gender*, integravimu visuomenėje. Pastaroji su šiuo procesu nėra aiškiai supažindinta ir dažnai nenujaučia, kokias pasekmes jis sukelia kiekvieno asmens gyvenime, o ypač kokiomis priemonėmis yra formuojamas motinystės bei pačio moteriškumo suvokimas ir priėmimas. Moteris yra akivaizdžiai skatinama kuo labiau veržtis į darbo rinką, reikštis politinėje erdvėje, tapti ekonomiškai nepriklausoma, užsitikrinusia socialines ir kitokias garantijas bei teises, tarp jų, teisę į abortą. Galima pastebėti, kad rūpinimasis šeima suprantamas kaip kliuvinys siekiant karjeros. Moteris yra ištraukiama iš namų erdvės ir patalpinama į viešą visuomenės sritį, tuo tarpu namų ruoša bei vaikų priežiūra neretai įvardijami kaip šalintini stereotipai ar viena iš moterų diskriminacijos formų. Stengiamasi iš pagrindų pertvarkyti patriarchalinę sistemą, integruojant feministinį siekį išsivaduoti iš vyrų valdžios ir priespaudos visus ir visur suvienodinant.

Genderizmo ideologijos plitimas yra globalus reiškinys, judinantis krikščioniškuosius žmogaus sampratos pamatus, iš naujo keliantis moterų pašaukimo bei tapatybės paieškos klausimus. Katalikų Bažnyčios nepaliaujamai skelbia moters orumą bei jos prigimtinių ir nepamainomą motinystės kilnumą, vis iš naujo primenant ir interpretuojant žmogaus kaip dviejų lytiškų būtybių sukūrimą pagal Dievo paveikslą ir panašumą. Deja, jos balsas yra slopinamas kaip netolerantiškas ir homofobiškas seksualinių mažumų atžvilgiu. Tai, kas šimtmečiais ar net tūkstantmečiais buvo laikoma savaime suprantamu dalyku, dabar tampa diskusijų objektu.

Atmetant krikščioniškas vertybes bei krikščionišką mąstymo būdą, Europoje bei Amerikoje vis labiau įsivyrąja reliatyvistinis mąstymo būdas, neigiantis prigimtinių dalykų, tarp jų ir lyties tapatumo pastovumą. Nepaisant to, jog ilgą laiką pozityvi motinystės samprata ir jos vertė istoriškai lėmė teigiamą žmonijos skaičiaus civilizacijose augimą, mūsų dienomis plačiai taikoma vaisingumo kontrolės politika, stabdant žmonių demografinį sprogimą tendencingai atvedė Europą į visuomenės senėjimą ir šeimų krizę. Įstatymais bei kitomis priemonėmis vis intensyviau siekiama pakeisti tradicinę antropologinę mąstyseną bei socialinius lyčių vaidmenis, daugėja straipsnių bei kitų šaltinių, skatinančių socialinius lyčių pokyčius.

Panašu, kad šis procesas realiai veikia moteris bei jų poreikį susilaukti vaikų. Nepasitenkinimas kitais bei savimi, taip pat savo identiteto paieškos neretai moteris priveda prie motinystės menkinimo. Be to, pastebima, jog motinos dažnai nebežino kaip tokiomis būti ir kiek atsakomybės už vaikų auklėjimą prisiimti. Šie ir panašūs reiškiniai verčia susimąstyti apie

galimas genderizmo ideologijos pasekmes motinystės sampratai.

Šiuo darbu nesiekama visapusiškai įsigilinti į patį genderizmo reiškinį. Praleidžiamos neokomunistinės idėjos, kurios galėtų gerokai papildyti įžvalgas apie moterų skatinimą įsijungti į darbo rinką, nes pasirinkta tema nėra skirta moterų darbo situacijos analizei. Tiesa, karjeros siekimui ir karjerizmui yra skiriamas nemažas dėmesys, bet tam, kad būtų galima geriau atskleisti motinystės sampratą genderizmo ideologijoje. Į moterį žiūrima iš motinystės perspektyvos. Taip pat pati motinystė, o ne vaiko santykis su motina užima pirminę vietą šiame darbe.

Darbo problema: genderizme moters tapatybė atrodo gana miglota, dėl savito lytiškumo traktavimo. Lyčių vaidmenų perkonstravimas taip pat įneša tam tikrą sumaištį, nes iki galo nėra žinoma, kokia yra motinystės samprata genderizmo ideologijoje.

Tyrimo objektas: motinystės samprata genderizmo ideologijoje.

Tyrimo tikslas: atskleisti motinystės sampratą genderizmo ideologijoje krikščioniškos antropologijos aspektu.

Uždaviniai:

1. Aprašyti moters orumo sampratą Katalikų Bažnyčios mokyje.
2. Pristatyti moters pašaukimo motinystei sampratą Katalikų Bažnyčios mokyje.
3. Apibrėžti genderizmo ideologijos sąvoką bei pagrindinius principus.
4. Įvertinti motinystės sampratą genderizmo ideologijoje.

Darbo metodai: aspektinė analizė taikoma pirmoje ir antroje darbo dalyse, struktūrinė bei sisteminė analizės taikomos trečiojoje darbo dalyje, lyginamoji analizė naudota ketvirtojoje darbo dalyje, sintezės metodas būdingas visoms keturioms darbo dalims.

Darbo struktūra: santraukos lietuvių bei anglų kalbomis, įvadas, keturios darbo dalys, išvados, literatūra ir šaltiniai.

Pagrindiniai terminai:

Gender – socialinė lytis – socialiniai lyčių vaidmenys, atitinkantys vyriškumui ir moteriškumui priskiriamas žmogaus savybes, elgesį ir panašiai.

Gender-Mainstreaming – lyčių aspekto integravimo strategija, kuria siekiama įtvirtinti lyčių lygybę.

Lyčių lygybė – galutinis skirtumų tarp vyro ir moters, tarp vyriškumo ir moteriškumo panaikinimas.

SANTRUMPŲ ŽODYNĖLIS

BT – Bendrystė ir tarnystė.

CSFS – Children: Springtime of The Family And Society (Vaikai: Šeimos ir visuomenės pavasaris).

CL – Posinodinis apaštališkasis paraginimas Christifideles Laici.

DCE – Enciklika Deus Caritas est.

EIGE – European Institute for Gender Equality (Europos lyčių lygybės institutas).

ES – Europos Sąjunga.

EV – Enciklika Evangelium vitae.

FAFCE – Federation of Catholic Family Associations in Europe (Katalikų šeimų asociacijų federacija Europoje).

FC – Apaštališkoji adhortacija Familiaris consortio.

GS – Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje Gaudium et Spes.

GrS – Laiškas šeimoms Gratissimum Sane.

HV – Enciklika Humanae vitae.

IVE – Įsikūnijusio Žodžio kongregacija.

KBK – Katalikų Bažnyčios katekizmas.

LGBTI – trumpinys, nurodantis lesbietes, gėjus, biseksualus, transseksualus ir interseksualus (hermafroditus).

LW – Letter to Women (Laiškas moterims).

MD – Apostolic Letter Mulieris Dignitatem (Apaštališkasis Laiškas Mulieris Dignitatem).

PF – Apaštališkasis laiškas motu proprio forma Porta fidei.

RDF – The Rio Declaration on the Family (Rio deklaracija dėl šeimos).

RM – Enciklika Redemptoris Mater.

WTP – Women: Teachers of Peace (Moterys: taikos mokytojos).

ŽLTR – Žmogaus lytiškumo tiesa ir reikšmė.

I. MOTERS ORUMO SAMPRATA KATALIKŲ BAŽNYČIOJE

1.1. Šventojo Rašto mokymas apie moters asmens orumą

Žmogaus asmens orumas yra prigimtinė duotybė, kurią kiekvienas vyras ir kiekviena moteris atsineša į šį pasaulį kaip Kūrėjo dovaną. Šventasis Raštas kalba apie žmoniją kaip Dievo kūrinijos viršūnę, šedevrą, apvainikuojantį Jo kūrybos darbą, šedevrą, savo vertės neprarandantį net kai į pasaulį atėjusi nuodėmė jį sužeidžia ir atskiria nuo Kūrėjo. Kiekvienas iš mūsų esame asmenys, Viešpaties sukurti iš meilės ir meilei, atpirkti per Dievo Sūnaus įsikūnijimą Jam gimstant žmogumi iš Mergelės Marijos, per Jo mirtį ir prisikėlimą, kad naujai atgimtume vienybėje su Dievu. Šventasis Raštas moko į moterį žvelgti su pagarba, kaip lygią vyrui savo orumu, tačiau kartu ir nuo jo skirtingą būtybę, vaidinančią ypatingą vaidmenį žmonijos Išganymo istorijoje.

1.1.1. Moters ir vyro lygybės samprata

Kalbėdama apie vyrą ir moterį kaip lygius asmenis, Katalikų Bažnyčia dažniausiai pradeda nuo biblinio pasakojimo apie žmogaus sukūrimą. Vyrai ir moterys yra lygūs savo verte ir ta vertė kyla iš prigimtinio fakto, kad jie abu yra asmenys, turintys savyje „paties Dievo gyvybės alsavimą, suteikiantį dvasinę gyvastį <...> kūnui (žr. Pr 2, 7). Įkvėptas kūnas nėra tik kūnas, bet yra asmuo“,¹ galintis rinktis. Tai laisvė nuo instinktų. Gyvūnai yra jų valdomi, o žmogus geba valdyti savo instinktus, nes pranoksta gyvūnus – jis vienintelis visoje kūrinijoje yra įdvasinta kūniška būtybė.² Jokiam kitam gyvūnui žemėje nebuvo suteikta tokios garbės kaip žmogui. Dievas „pašaukė jį į būtį iš meilės, kartu pašaukdamas meilei“.³ Dievas, sukurdamas žmogų pagal savo paveikslą ir panašumą, sukurdamas jį kaip laisvą ir protingą asmenį, išskyrė jį iš visų kitų gyvūnų – davė jam protą ir pasirinkimo laisvę. Būtent ši laisvė leidžia žmogui mylėti kitą žmogų ir patį Kūrėją arba nesirinkti meilės skaldant ir griauinant vienybę bei patį gyvenimą.⁴

Tiesa, yra du poetiniai mitiniai pasakojimai apie pasaulio ir žmogaus sukūrimą. Pirmasis atskleidžia Dievo kūrybinį šuolį pereinant nuo gyvūno prie žmogaus, kuriam prieš tai sukuriama visa fizinė visata: „Dievas sukūrė žmogų pagal savo paveikslą, pagal savo paveikslą sukūrė jį; vyrą ir moterį; sukūrė juos. Dievas juos palaimino, tardamas: „Būkite vaisingi ir

¹ West Ch. Kūno teologija pradedantiesiems. 2010. P. 34.

² Plg. Žr. Narbekovas A., Obelenienė B., Pukelis K. Lytiškumo ugdymo etika. 2008. P. 14–26.

³ Jonas Paulius II. Apaštališkoji adhortacija Familiaris consortio. 1981. 11 //

http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/familiaris_consortio.html. 2011 10 24. Toliau trumpinama FC.

⁴ Plg. West Ch. Kūno teologija pradedantiesiems. 2010. P. 37.

dauginkitės, pripildykite žemę ir valdykite ją! Viešpataukite ir jūros žuvims, ir padangių paukščiams, ir visiems žemėje judantiems gyvūnams“, rašoma Pradžios knygos pirmo skyriaus 27–28 eilutėse. Žmogus akivaizdžiai pranoksta likusią kūriniją, nes gauna Dievo palaiminimą ir įpareigojimą ja rūpintis išskleidžiant savo vaisingumą. Vyras ir moteris abu kartu yra kūrinijos prievaizdai, jiems abiems vienodai patikėta užduotis bei atsakomybė „daugintis ir valdyti žemę“. Vyro ir moters sukūrimas kartu parodo jų vienybę, lygybę savo esme ir verte, lygybę gyvybės ir dvasios plotmėse.

Antrajame pasakojime vyro ir moters vienumas parodomas per išmintingą Dievo meilę, kur kas intymiau prisiliečiant prie žmogaus: „<...> Viešpats Dievas padarė žmogų iš žemės dulkių ir įkvėpė jam į nosį gyvybės alsavimą. Taip žmogus tapo gyva būtybe. <...> Viešpats paėmė žmogų ir apgyvendino jį Edeno sode, kad jį dirbtų ir juo rūpintųsi. <...> užmigdė žmogų kietu miegu ir, jam miegant, išėmė vieną jo šonkaulį, <...> padarė moterį ir atvedė ją pas žmogų“,⁵ kurią šis atpažino kaip tam tikrą savęs dalį: jį atitinkantį, jam skirtą, su juo savo verte lygų asmenį. Čia moters sukūrimo priežastis ta, jog žmogui (Adomui) buvo negera būti vienam, jam reikėjo tinkamo bendrininko, kurio negalėjo atstoti joks kitas žemės gyvūnas,⁶ nes pilnavertis abipusis santykis asmeniui yra įmanomas tik su kitu asmeniu. Be moters vyras jautėsi esąs vienišas, negalintis pasitenkinti vien aplinkiniu jį supančiu pasauliu, trokšdamas mylėti kažką į save panašų ir sau artimą, bet jam ne tapatų, kažką, kas galėtų jį papildyti, tad Dievas atveda Adomui moterį kaip jo sutuoktinę.⁷ Moteris buvo sukurta, kad kartu su vyru kurtų meilę grįstą asmenų tarpusavio santykį. Šio santykio kūrimas yra vienas iš prigimtinių moteriškumo bruožų.

Toji meilė – dieviškosios meilės atspindys, gebėjimas mylėti, kaip myli Kristus. Šį pašaukimą, pasak šventojo popiežiaus Jono Pauliaus II, „Dievas įrėžė į mūsų kūnus, sukūręs mus kaip vyrą ir moterį, ir pašaukęs tapti vienu kūnu (žr. Pr 2, 24)“.⁸ Tai dieviškojo slėpinio ženklas, nurodantis jo ypatingą prigimtinių šventumą ir kilnumą, taigi, ir nelygstamą žmogaus asmens kaip vyro ir moters vertę. „Dievas yra meilė ir pats gyvena meilės bendrystės slėpiniu. Pagal savo paveikslą kurdamas <...> vyro ir moters prigimtį, Dievas jai suteikė pašaukimą į meilę ir bendrystę, tad ir atsakomybę paženklintą tam galią“.⁹ Žmogus yra pašauktas egzistuoti santykiui su kitu ir dėl kito, to nedera ignoruoti. „Dievas nesukūrė žmogaus vienišo; nuo pat pradžios jis

⁵ Pr 2, 7. 15. 21–22; *John Paul II. Apostolic Letter Mulieris Dignitatem*. 1988. 6 // http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_letters/documents/hf_jp-ii_apl_15081988_mulieris-dignitatem_en.html. 2012 10 12. Toliau trumpinama MD.

⁶ Plg. Pr 2, 18–24.

⁷ Moteris pavadinama žmona: „žmogus ir jo žmona“. Žr. Pr 2, 25; 3, 8. Nuopuolio pasakojime žmogus įvardijamas moters vyras: „ji <...> davė jo ir savo vyrui, buvusiam su ja ir jis valgė“. Žr. Pr 3, 6.

⁸ *West Ch. Kūno teologija pradantiesiems*. 2010. P. 11.

⁹ Katalikų Bažnyčios katekizmas, 2331. Toliau trumpinama KBK. Plg. *Tarptautinė Teologijos Komisija. Bendrystė ir tarnystė*. 2000–2002. 38 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/bendryste-ir-tarnyste.html. 2013 10 04. Toliau trumpinama BT; MD 7.

sukūrė vyrą ir moterį (plg. Pr 1, 27). Vyro ir moters sąjunga yra pirminis asmenų bendravimo pavidalas. Mat žmogus giliausia savo prigimtimi yra visuomeninė būtybė, todėl be santykių su kitais negali nei gyventi, nei išplėtoti savo gebėjimų¹⁰. Dievas sukūrė dviejų lyčių asmenis, kurie, vienas be kito negali pasiekti savo gyvenimo pilnatvės, nes vienas kitą papildo.¹¹

Deja, Pradžios knygoje aprašoma nuopuolio istorija parodo, jog pirmųjų tėvų nuopuolis turėjo tam tikras pasekmes – jis sugriovė pirminį vyro ir moters tarpusavio santykį, santykį „su visa kūrinija ir su pačiu savimi <...> atsirado nepasitikėjimas ir noras valdyti“.¹² Po nuopuolio moteris išgyvena didžiulį tarpasmeninio santykio alkį, nes „dvejų vienybės“ nebelieka, prasmė gyventi dėl kito išsikreipia į būtinybę pasirūpinti savimi, sutrikdomas ir prarandamas pamatinės asmenų vertės lygybės stabilumas¹³ – vyras ima dominuoti: „aistringai geisi savo vyro ir jis bus tavo galva“ (Pr 3, 16). Iš abipusio dovanojimosi santykis pavirsta egoistine vyro valdžia moteriai ir dėmesio sutelkimu į darbą, atsiranda tarpusavio konkurencija. Kadangi moteriai iš prigimties santykis yra labai svarbus, nesulaukdama palaikymo, ji nusivilia vyru, tačiau nesugeba nuo jo atsiriboti. Bandymas pakeisti vyrą ar gyventi be jo, veda prie dar didesnio santykių ir paties moteriškumo žalojimo.

Tai, jog įvairiausi konfliktai, įtampos, sielvartai moters ir vyro santykiuose nėra normalu, labai aiškiai keliems Fariziejams sako Jėzus, kai šie bando jį, klausdami apie teisinius skyrybų pagrindus, įteisintus Mozės. Skyrybų priežastis – žmonių širdies kietumas, bet „pradžioje taip nebuvo“, „Kūrėjas iš pradžių *sukūrė žmones kaip vyrą ir moterį* ir pasakė: *Todėl vyras paliks tėvą ir motiną ir glausis prie žmonos, ir du taps vienu kūnu*. Taigi jie jau nebe du, o vienas kūnas“.¹⁴ Jų prigimtis yra ta pati ir jie skirti vienas kitam kaip lygus lygiam, idant sudarytų neperskiriamą vienovę. Jėzus atėjo atkurti save dovanojančios meilės bendrystę tarp vyro ir moters, tarp žmonių tarpusavyje bei tarp žmonių ir Dievo, tapdamas Bažnyčios kaip Nuotakos Sužadėtiniumi: „Kristus yra tas, kuris paliko savo Tėvą danguje. Jis taip pat paliko savo motinos namus žemėje. <...> Kad atiduotų savo kūną savajai Nuotakai (Bažnyčiai); kad mes galėtume tapti vienu kūnu su Juo <...> Eucharistijoje.“¹⁵ Vargu ar galėtų būti dar kas nors giliau perteikiantis vyro ir moters kilnumo, jų tarpusavio bendrystės pašaukimą, bendrystės, kylančios iš jų prigimtinės asmenų lygybės.

Naujajame Testamente vyrų ir moterų lygybė akivaizdžiai matoma Jėzaus iš Nazareto

¹⁰ Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et Spes*. 1965. 12 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/gaudium-et-spes.html. 2014 04 10. Toliau trumpinama GS.

¹¹ Plg. BT 36.

¹² *Lukaševičius A.* Pastoracinė Katechezė. 2009. P. 19.

¹³ Plg. MD 10.

¹⁴ Mt 19, 4–8. Plg. *West Ch.* Kūno teologija pradedantiesiems. 2010. P. 31–32; *Healy M.* Vyrai ir moterys iš Edeno. 2013. P. 17–18.

¹⁵ *West Ch.* Kūno teologija pradedantiesiems. 2010. P. 19.

santykiyje su moterimis, su kuriomis jis elgėsi kaip su sau lygiomis,¹⁶ pasakodamas tokius dalykus, apie kuriuos tais laikais joks vyras su moterimis nebūtų kalbėjęs: „Jėzus kalba su moterimis apie Dievo dalykus ir jos tuos dalykus supranta; tai tikras proto ir širdies rezonansas, tikėjimo atsakas“,¹⁷ neretai net pralenkiantis apaštalus, kurie dažnai nesuprato Jėzaus palyginimų ir stebuklų (duonos padauginimo, ėjimo vandeniui¹⁸). Moterys buvo Jėzaus mokinėmis kaip ir vyrai. Biblija nurodo jas buvus Jėzaus talkininkėmis, jo bendrakeleivėmis.¹⁹ Jono Pauliaus II apaštališkajame laiške *Mulieris Dignitatem* moterys pavadinamos Evangelijos žinios saugotojomis,²⁰ nors jos nepasižymi jokių išskirtinių šventumu, priešingai, visuomenėje jos neretai turi prastą reputaciją ir yra viešai žinomos kaip nusidėjėlės. Jėzaus pagarbus požiūris į moteris, joms rodoma begalinė Dievo meilė, rūpestis ir atvirumas rodo, jog vyrų ir moterų lygybė nepriklauso nuo jų statuso visuomenėje, užimamų pareigų ar net turimų būdo savybių, bet kyla iš asmens vertės teigimo kaip prigimtinių žmogaus duotybių.

1.1.2. Moters ir vyro prigimtinis skirtingumas

Vyras ir moteris yra vienodai vertingi, bet skirtingi. Antrajame Biblijos pasakojime apie žmogaus sukūrimą aiškiai matome, kad Dievas pasirenka ne vienodą būdą kurti vyrui ir moteriai: vyrą Dievas nulipdė iš žemės dulkių, įkvėpdamas gyvybės alsavimą, o moterį – iš vyro šonkaulio.²¹ Vyras sukuriamas fizinės ištvermės reikalaujančioje aplinkoje – dykynėje – laukuose, kur nėra nei krūmokšnių, nei žolės, ir tik vėliau apgyvendintas Edene, o moteris iš karto kuriama Edeno sode, apsupta kūrinijos grožio, aprūpinta viskuo, ko jai gali prireikti. Moteriai užtenka priimti Dievo parūpintą aplinką, kurią vyrui buvo skirta įdirbti.²² Tai simbolikos kupinas pasakojimas, nurodantis esminius prigimtinius skirtumus tarp vyrų ir moterų. Vyro ir moters skirtingumą taip pat parodo ne vienodos nuopuolio pasekmės, žyminčios tarpasmeninį bei daiktišką santykį: moteris skausme gimdo vaikus, aistringai geidžia savo vyro, o šis lieja prakaitą dirbdamas žemę, kad prasimaitintų.²³

Taigi, būtina pabrėžti, kad vyras skiriasi nuo moters, o moteris – nuo vyro. Tai ne tik

¹⁶ Plg. *The Church and Women. A Compendium* / editor H. Moll. 1988. P. 106; MD 12; *John Paul II. Letter to Women*. 1995. 3 //

http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/letters/documents/hf_jp-ii_let_29061995_women_en.html. 2012 10 12. Toliau trumpinama LW.

¹⁷ Plg. MD 15. Išversta mano – V. K.

¹⁸ Žr. Mk 6, 48–52; 8, 14–21.

¹⁹ Plg. „Sometimes the women whom Jesus met and who received so many graces from him, also accompanied him as he journeyed with the Apostles through the towns and villages, proclaiming the Good News of the Kingdom of God; and they “provided for them out of their means”. The Gospel names Joanna, who was the wife of Herod's steward, Susanna and “many others” (cf. Lk 8:1–3)“; MD 13.

²⁰ Plg. MD 16. „Guardians of the Gospel message“. Žr. skyrelį tokiu pavadinimu.

²¹ Žr. Pr 2, 7. 22.

²² Pradžios knygoje nurodoma, jog Dievas kuria žmogų/’ adam, kad artų dirvą – įdirbtų žemę/’ adamah. Plg. Pr 2, 5.

²³ Plg. Pr 3, 16–19.

išoriškai matomas fizinis kūnų skirtingumas, bet ir mąstymo būdo, pasaulio suvokimo kitoniškumas. Žmogus, kaip lytinė būtybė, yra iki pat sielos gelmių persmelkta savo lytiškumo, tad save išreiškia bei pasaulį supranta ir formuoja vyrišku arba moterišku būdu. „Galima sakyti, kad žmogus egzistuoja tik kaip vyras ar moteris, nes žmogiškojo būvio tikrovė rodosi per lyčių skirtybę ir daugį. Taigi tai <...yra...> esminis asmens tapatybės elementas. Kiekvienam iš mūsų būdingas tam tikras buvimo pasaulyje, matymo, mąstymo, jautimo, abipusių ryšių su kitais asmenimis, kurie irgi yra apibrėžti savo lytinės tapatybės, būdas“.²⁴ Vidinis kiekvieno vyro ir kiekvienos moters tapatumas – tai „sugebėjimas gyventi tiesoje ir meilėje“, pats „tiesos ir meilės, esminės asmens gyvenimo dimensijos“²⁵ poreikis, leidžiantis egzistuoti vyro ir žmonos kaip sutuoktinių santykiui.

Kalbėdamas apie vyro ir žmonos skirtingumą, M. A. Fuentesas IVE pateikia pakankamai ryškų vyro ir moters psichologinių reakcijų vaizdą pasaulio, savęs pačių bei kitų žmonių atžvilgiu. Pasak autoriaus, vyras yra linkęs užkariauti, sutvarkyti jį supančią aplinką, tarsi pastaroji būtų mūšio laukas, kuriame reikia veikti ryžtingai, priimti griežtus sprendimus, naudotis aplinkybėmis, organizuojant, įsakinėjant bei nukreipiant kitus, būti pasirengusiam žūti ginant puolamą žmoną ir vaikus. Tuo metu moteris pasižymi pagarba ją supančiai aplinkai, priima aplinkybes, yra ištverminga emociškai, todėl, būdama jautresnė, kantresnė, empatiška ir globėjiška silpnesniojo atžvilgiu, pajėgia visą gyvenimą slaugyti neįgalų vyrą ar vaiką. Savęs atžvilgiu ji „geriau pažįsta savo kūną, yra labiau priklausoma nuo savo išvaizdos ir nuo įspūdžio, kurį padarys aplinkiniams. <...> labiau linkusi koketuoti, <...> tvarkingesnė, <...> mėgsta subtilumą ir malonias smulkmenas kasdieniame gyvenime“.²⁶ Įvairios gyvenimo sritys moteriai yra apjungtos į visumą, todėl persipynusios ir dažnai veikia viena kitas, o vyras geba nepainioti savo profesinio gyvenimo su šeimyniniu, atskirdamas vienus dalykus nuo kitų, mažiau rūpinasi bendra ir asmenine tvarka bei švara. Vyras mąsto abstrakčiai, vadovaudamasis viską pamatuojančiu ir dažnai „šaltu“ protu, o moteris labiau pasikliauja intuityviu, „jausminių“ mąstymu.²⁷ Įvardytieji vyro ir moters psichologiniai skirtumai – tai dalis moteriškumo ir vyriškumo saviraiškos bruožų.

Vyro ir moters kaip lytinių būtybių prigimtinis skirtingumas remiasi į moteriškumą ir vyriškumą į kaip vienas kitą papildančias Dievo dovanas meilės bendrystei kurti, tačiau tai kartu kūrybinės įtampos tarp lyčių sąlyga, atsiradusi tik sukūrus moterį. „Vyriško ir moteriško pradų priešybe remiasi tarpasmeninis kūrybiškumas. <...> Moters paskirtis – konkrečiai įkūnyti į pasaulį amžiną moteriškumą, tai yra vieną iš dieviškosios prigimties pusių ir tuo būdu kreipti

²⁴ BT 33.

²⁵ *Jonas Paulius II. Laiškas šeimoms Gratissimam Sane. 1994. 8 //*

http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_popieziaus/gratissimam-sane.html. 2013 09 24. Toliau trumpinama GrS.

²⁶ *Fuentes M. A. IVE. Dievas sukūrė vyrą ir moterį. 2015. P. 43.*

²⁷ Plg. Ten pat. P. 42–44.

pasaulį į meilės harmoniją, į grožį ir laisvę. Ši veikla yra nė kiek ne blogesnė už visas vyriškas veiklas“.²⁸ Būtent prigimtinis vyro ir moters skirtingumas lemia ypatingą jų tarpusavio santykį, grindžiamą meile. Jei jie kaip individai būtų visiškai vienodi ir patys sau pakankami, vyrui ir moteriai vienas kito nereikėtų, o pati meilė tebūtų tik savimeilės išraiška. Vis dėlto, moteris dėl savo skirtingumo nuo vyro, bet kartu didžiulio artimumo jam, padeda vyrui atrasti meilę, sužadindama ją jo širdyje. Lytiškumo sąlygojamas vyro ir moters skirtingumas suteikia dinamiškumo formuojant pasaulį, kuriuo Dievas patikėjo rūpintis žmogui. Taigi, šis skirtingumas per vienas kito papildomumą yra Dievo norėtas ir mums dovanotas Kūrėjo stebuklas, leidžiantis vyrui ir moteriai žavėtis vienas kitu bei praplėsti matomo pasaulio vaizdą žvelgiant į jį kito žvilgsniu.

1.2. Tobulos moters samprata pirmaisiais krikščionybės amžiais

Pirmaisiais krikščionybės amžiais labai daug dėmesio buvo skiriama krikščioniškosios dorovės propagavimui, stengiantis išsaugoti krikštu gautą šventumą. Tuometinėje Romos imperijoje buvo paplitęs lytinis palaidumas, vadinamas geismų tenkinimu siekiant vien kūno malonumų, kuriam kaip nuodėmingam pagonių gyvenimo būdai pirmieji krikščionys priešpastatė skaistybę – palaimingiausią gyvenimo būdą, keliantį sielą pas Dievą ir atveriantį kelią į dangiškąjį džiaugsmą po mirties,²⁹ taigi, tobula moteris buvo suvokiama kaip mergelė – tyra ir kone dieviška, nevertinanti pasaulio vertybių, bet siekianti anapusinės palaimos. Šv. Metodijaus Olimpiečio veikale „Dešimties mergelių puota“ rašoma: „Taigi, mergelės, tyro susivaldymo dukros, veržiamės į nesibaigiantį gyvenimą ir dangaus karalystę. Uoliai siekite tos pačios nekaltybės šlovės, kaip ir jūsų pirmtakės, mažai rūpindamosis šiuo gyvenimu“.³⁰ Kadangi tuo metu vyravo apokaliptinės nuotaikos, laukiant antrojo Kristaus atėjimo, žemiška santuoka ir vaikų gimdymas buvo nustumiami į antrą planą, kaip mažai vertingas dalykas.

Skaitant apaštalo Pauliaus pamokymus Korinto krikščionių bendruomenei susilaikymas akivaizdžiai iškeliamas pirma santuokos, nors jos šventumas taip pat nepaneigiamas: „Gera daro vyras, neliesdamas moters. Tačiau ištvirkavimui išvengti kiekvienas tegul turi sau žmoną ir kiekviena tegul turi sau vyrą. <...> netekėjusi moteris bei mergina rūpinasi Viešpaties reikalais, trokšdama būti šventa kūnu ir dvasia. O ištekejusi rūpinasi pasaulio reikalais ir stengiasi patikti vyrui. <...> Taigi, kas veda savo mergaitę, gerai daro, o kas neveda savo mergaitės, geriau

²⁸ Čerkauskas G., Narbekovas A., Obelenienė B., Railaitė D., Rudzinskas V., Serapinas D., Vaitoška G. Vaisingumo pažinimas ir natūralus šeimos planavimas. 2011. P. 16–17.

²⁹ Žr. Šv. Metodijus Olimpietis. Dešimties mergelių puota // Bažnyčios tėvai. Antologija. 2003. P. 525–527.

³⁰ Ten pat. P. 528.

darą“.³¹ Šitai parodo, jog nors skaistybė ir susivaldymas pirmiesiems krikščionims buvo didelė vertybė, ne visi buvo pajėgūs gyventi skaistų viengungišką gyvenimą. Paulius nepaneigė žmogaus lytiškumo, tik paaiškino, jog skaistybė ir gebėjimas ją išsaugoti yra Dievo dovana.

Panašu, jog moters-mergelės prototipu galėtų būti Jėzaus Kristaus motina Mergelė Marija, per kurią į pasaulį atėjo Išganymas. Ji – tyros, Dievui atsidavusios, šventos moters simbolis ir kartu visų krikščionių motina, dvasiškai kreipianti savo sūnus ir dukteris į Kristų. Kadangi jokia kita moteris žemėje jai neprilygsta, tegalima stengtis būti į ją panašia. Vis dėlto, pirmaisiais krikščionybės amžiais Mergelė Marija, nors ir labai gerbiama, nebuvo tiek aukštinama kaip mūsų dienomis. Marijos mergeliškumas ir kartu motiniškumas glaudžiai persipynė su Bažnyčios, krikštu gimdančios Dievo vaikus ir kartu Kristų, įvaizdžiu, simboliškai aprašomu Apreiškime Jonui 12, 1 – 6. Jame Bažnyčia vaizduojama kaip įstabaus, tyro grožio nuotaka, savo didybe prilygstančia Dangaus Karalienei.³² Apjungiant Mergelės Marijos ir Bažnyčios kaip moters simbolius, galima teigti, jog pirmaisiais krikščionybės amžiais gerbtiną moters sampratą pagrindą sudarė mergelės, nuotakos ir motinos įvaizdžiai.

1.3. Šiuolaikinės Katalikų Bažnyčios požiūris į moters vaidmenį visuomenėje

Per visą žmonijos istoriją požiūris į moterį, jos vietą šeimoje bei visuomenėje nuolat keitėsi ir tebesikeičia. Net tuo pačiu laikmečiu skirtinguose kraštuose moterų statusą lėmė ir tebelemia įvairiausi sociokultūriniai bei politiniai veiksniai, tačiau pamatinės moteriškumo savybės išliko nuo amžių nepakitusios. Kurdama modernų žmogų dabartinė Vakarų civilizacija bando paneigti žmogiškosios prigimties egzistavimą, tačiau tokiu būdu yra užsimerkiama prieš akivaizdų faktą, kad bet kokie žmogaus prigimčiai prieštaraujantys bandymai pakeisti asmenį iš jo tegali padaryti monstrą. Moteris buvo sukurta kaip gyvybės nešėja, meilės santykio tarp asmenų kūrėja – šių prigimtinių savybių buvimas joje nepriklauso nuo žmogiškosios valdžios įstatymų ar pasaulėžiūros.³³

Katalikų Bažnyčia teigia nelygstamą moters vertę ir orumą. Prisimenant antrąjį simbolikos kupiną Pradžios knygos pasakojimą apie moters sukūrimą, sukurta iš vyro šonkaulio

³¹ 1 Kor 7, 1–2. 34. 38.

³² Plg. „Kokiu gi kitu, brangesniu ar garbingesniu papuošalu tiko būti papuoštai karalienei, apsvilkusiai šviesą lyg apsiaustą, kuri lyg nuotaka vedama Viešpačiui, kaip ją tam yra pašaukusi Dvasia? Eikite pakilę mintyse, lyg į mergeles, besiruošiančias vestuvėms, žvelkite į didžią moterį, žėrinčią tyru, nesuteptu, absoliučiu ir nepajudinamu grožiu, niekieno netemdoma šviesa, vietoj drabužio apsirengusią pačia šviesa, vietoj brangakmenių pasipuošusią galvą skaisčiomis žvaigždėmis“. Šv. *Metodijus Olimpietis*. Dešimties mergelių puota // Bažnyčios tėvai. Antologija. 2003. P. 530.

³³ Plg. „Tikras asmens kilnumo pripažinimas reikalauja gerbti, ginti ir skleisti žmogaus asmens teises. Kalbame apie prigimtines, visuotines ir nepažeidžiamas teises; niekas, joks žmogus, grupė, valdžia ar valstybė negali jų pakeisti, juo labiau panaikinti, nes jos kyla iš paties Dievo“. *Jonas Paulius II*. Posinodinis apaštališkasis paraginimas *Christifideles Laici*. 1988. 38. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/christifideles_laici.html. 2012 09 18. Toliau trumpinama CL.

kaip jį atitinkanti pagalba, moteris tampa visos kūrinijos viršūne, gyvybiškai būtina vyrui, kad palaikytų su juo ypač gilią ir savitą bendrystę. Ji pratęsia ir papildo vyrą. „Tai priežasties ir Kūrėjo sprendimo pasekmių supratimo klausimas, jog žmogus turėtų egzistuoti visada ir tik kaip moteris ir vyras. Tik pradedant nuo šio pamato, kuris leidžia suprasti moterų orumo ir pašaukimo didybę, galima kalbėti apie jų aktyvų dalyvavimą Bažnyčioje ir visuomenėje“,³⁴ rašo Jonas Paulius II. Moters bei tikro moteriškumo vertė kyla iš paties fakto, kad ji yra moteris,³⁵ kaip vyro ir vyriškumo – iš paties buvimo vyru, nes tokiais jie buvo sukurti, taigi pats buvimas vyru ar moterimi jau savaime yra vertingas.

Popiežius Jonas Paulius II pastebi, kad ilgą laiką visuomenėje klaidingai vyravo nuomonė, jog moteriai dera atlikti tik žmonos ir motinos vaidmenis, nepaliekant „jai atitinkamų galimybių visuomeninėms užduotims, kurios rezervuojamos vyrams“.³⁶ Bažnyčia pasisako už pilnutinę moterų integraciją socialiniame, politiniame bei ekonominiame gyvenime, nepamirštant motinystės, kuri dažnai nukenčia užuot už ją atlyginus. Tad reikia užkirsti kelią diskriminacijai moterų, pasirinkusių būti žmonomis bei motinomis, ypač kai dirbdamos jos negauna lygių teisių darbo užmokesčiui, paaukštinimui, šeimos teisių apsaugai.³⁷ Pasak Vatikano II susirinkimo, „vyrų ir moterų, pelnydami sau ir šeimai duoną, savo veikla gerai tarnauja visuomenei, teisėtai gali laikyti savo veiklą Kūrėjo darbo plėtojimu, rūpesčiu brolių gerove ir asmeniniu įsijungimu į Dievo plano vykdymą istorijoje“.³⁸ Jonas Paulius II prisimena daugybę moterų istorijoje, kurios neretai slapta įnešė didžiulį indėlį visuomenės bei pačios kultūros formacijai, tačiau liko už tai neįvertintos.³⁹

Dvidešimt aštuntosios pasaulinės taikos dienos proga popiežius Jonas Paulius II savo kalboje kviečia moteris visa savo būtimi ir visais veiksmais tapti taikos liudytojomis, pasiuntinėmis bei mokytojomis – tomis, kurios moko tiesos, teisingumo, meilės ir laisvės, per santykį „tarp individų ir tarp kartų šeimoje, kultūroje, socialiniame bei politiniame tautų gyvenime, o ypač konfliktinėse ir karo situacijose“,⁴⁰ kurti meile grįstą bendruomenę, pirmiausia ugdant taiką savyje. Tam kiekvienai moteriai reikia atrasti savo kaip moters asmens orumą, vidinę vertę, kad galėtų padėti kitoms moterims, kurios yra žeminamos ir išnaudojamos, taip pat randant paramą bendradarbiaujant su patikimomis, neretai religinėmis asociacijomis, judėjimais ar grupėmis. Tai ypač svarbu mūsų dienomis, kai kartu su kitais kultūriniais bei socialiniais

³⁴ Plg. MD 1. Išversta mano – V. K.

³⁵ Žr. LW 2.

³⁶ FC 23.

³⁷ LW 4.

³⁸ GS 34.

³⁹ LW 3.

⁴⁰ Plg. Message of his Holiness Pope John Paul II for the XXVIII World Day of Peace. Women: Teachers of Peace. 1995. 2 // http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/messages/peace/documents/hf_jp-ii_mes_08121994_xxviii-world-day-for-peace.html. 2015 04 11. Toliau trumpinama WTP. Išversta mano – V. K.

pokyčiais matomi žymūs moters tapatybės ir vaidmens šeimoje bei visuomenėje pokyčiai, apie kuriuos bus kalbama kituose šio darbo skyriuose.

Apibendrinant šią dalį galima teigti, kad kiekvieno žmogaus – tiek vyro, tiek moters asmens orumas yra prigimtine duotybe, į šį pasaulį atsinešta Kūrėjo dovana. Žmogus vienintelis visoje Dievo kūrinijoje yra įdvasinta kūniška būtybė. Prigimtinis moters orumas remiasi Katalikų Bažnyčios perteiktu Šventojo Rašto mokymu apie žmogaus sukūrimą pagal Dievo paveikslą ir panašumą, vyro ir moters lygiavertiškumą bei vienas kito papildomumą asmens lyties skirtingumu. Jis pasireiškia vyriškumu ir moteriškumu, kiekvieno savitai formuojančiu pasaulį. Veikdami kartu vyras ir moteris kuria pasaulio harmoniją ir meilės santykį, į kurį yra pašaukti paties Kūrėjo. Tik asmuo gali mylėti ir būti mylimas. Meilės santykis, kurį kurti moteris yra pašaukta iš prigimties, yra vienintelis deramas santykis su asmeniu. Katalikų Bažnyčia į moterį žvelgia su pagarba, kaip į lygią vyrui savo orumu, tačiau kartu ir nuo jo skirtingą būtybę, vaidinančią ypatingą vaidmenį žmonijos Išganymo istorijoje. Pirmaisiais krikščionybės amžiais moters orumas pirmiausia buvo iškeltas per mergeliškumą ypatingai vertinant skaistumo dorybę. Mūsų dienomis Katalikų Bažnyčia moters orumą skelbia pasisakydama už pilnutinę moterų integraciją socialiniame, ekonominiame bei politiniame gyvenime, nepamirštant motinystės, kuri, deja, dažnai nukenčia užuot už ją atlyginus.

II. MOTERS PAŠAUKIMO MOTINYSTEI SAMPRATA KATALIKŲ BAŽNYČIOS MOKYME

2.1. Motinystė kaip kiekvienos moters prigimtinis pašaukimas

Būdamas nepakartojamas Dievo kūrinys, kiekvienas vyras ir kiekviena moteris įneša savitą indėlį į juos supantį pasaulį, o tai, ką bendradarbiaudami jie gali sukurti kartu, yra dar didesnė „<...> Dievo Kūrėjo dovana, jo originalus projektas. Žmogaus asmuo yra kūrinijos viešpats, tačiau tarp vyro ir moters originalus santykis reiškia ne vieną iš valdžių, bet atsiduodančią ir abipusią tarnystę ir šiuo būdu gyvybės perdavime jie tampa bendrakūrėjais su Dievu“.⁴¹ Tame dalyvauja jų lytinė meilė, kuri yra tam tikras kuriančiosios Dievo meilės atspindys. „Dievas sukūrė mus kaip vyrą ir moterį, kad, tapdami nuoširdžia dovana vienas kitam, taptume Jo meilės atvaizdu. Toks nuoširdus dovanojimas sukuria asmenų bendrystę ne tik tarp lyčių, bet taip pat – natūralia įvykių eiga – su trečiuoju, gimstančiu iš jų abiejų. Tokiu būdu lytinė meilė tam tikra prasme tampa ikona, žemišku vidinio Švč. Trejybės gyvenimo atvaizdu“.⁴²

Remdamasis Pradžios knygos pasakojimu apie moters kaip vyro pagalbininkės sukūrimą, popiežius Jonas Paulius II jame išvelgia unikalų jos pašaukimą: „Negera vyrui būti vienam; padarysiu jam tinkamą pagalbą“ (Pr 2, 18). Galėtume pasakyti, kad šitaip Dievas Kūrėjas patikėjo moteriai žmogų. Jį patikėjo, žinoma, visiems žmonėms, bet moteriai – ypatingu būdu, nes ji dėl savitos motinystės patirties turi ypatingą jautrumą žmogui ir viskam, kas sudaro jo tikrąjį gėrį, pradedant pagrindine vertybe – gyvybe“.⁴³ Šeimoje moteris kaip vyro pagalbininkė atsiskleidžia per motinystę. „Moteriai yra patikėtas gimdymas, auklėjimas ir gyvenimo priežiūra <...> asmens su savo nesuskaičiuojamais poreikiais. <...>. Moteris turi ypatingą talentą subrandinti individualų/asmeninį gyvenimą iki pilno vystymosi. <...> Specifinis moters pašaukimas <...>: jai patikėta užduotis imituoti ypatingą Dievo rūpestį parodant, kaip Dievas kiekvieną akimirką yra susirūpinęs individualiu asmeniu“.⁴⁴ Motinystė moteriai yra nepamainoma jos prigimties dalis, kurios nevalia sumenkinti ar iš vis ignoruoti.

Vyro ir moters orumas bei atsakomybė yra lygūs dėl sutuoktinių pasiaukojimo vienas kitam ir vaikams. „Dovanodamiesi vienas kitam, jie dovanoja ne tik save, bet ir naują tikrovę –

⁴¹ Plg. *The Theological Pastoral Congress. The Rio Declaration on the Family. 1997. 2.1 // http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/family/documents/rc_pc_family_doc_01-03101997_declaration-rio-family-conference_en.html. 2014 03 12. Toliau trumpinama RDF. Išversta mano – V. K. T. P. Plg. GrS 8–9; FC 14; GS 12.*

⁴² *West Ch. Kūno teologija pradedantiesiems. 2010. P. 18.*

⁴³ CL 51.

⁴⁴ Išversta mano – V. K. Plg. *The Church and Women. A Compendium // Editor H. Moll. 1988. P. 105.*

vaiką, gyvą jų meilės atspindį, nuolatinį santuokinės vienybės ženklą ir gyvą bei neišardomą jų tėviškosios bei motiniškosios būties sintezę“.⁴⁵ Nijolės Galdikienės knygoje „Bendruomenės slauga“ nurodoma, jog „moterys iš prigimties yra motinos, nebent jas specialiai mokyti neigti savo motinišką prigimtį“.⁴⁶ Lytiškumas yra gėris, persmelkiantis visą žmogų biologine, psichologine bei dvasine prasme.⁴⁷ Vyriškumas arba moteriškumas – tai lytiškumo išraiška, praturtinanti, papildanti kitą lytį, būdas užmegzti tarpasmeninį santykį, kuriam būdingas dovanos principas. Pastarąjį atmetus visuomenė tampa ne asmenų, o daiktų visuomene, kurioje vaikas tėra našta tėvams.⁴⁸

Tačiau motinystę reikėtų suprasti ne tik fizine, bet ir dvasine prasme. Čia dera pasitelkti Mergelės Marijos įvaizdį. „Marija tikrai verta palaiminimo <...> ypač todėl, kad nuo pat angelo apreiškimo momento priėmė Dievo žodį, įtikėjo, pakluso Dievui, „įsidėmėjo“ žodžius bei „svarstė juos savo širdyje“ (*Lk* 1, 38. 45; 2, 19. 51) ir vykdė juos visą gyvenimą <... tapdama> pirmąja savo Sūnaus „mokine“, kuriai savo „sek paskui mane“ jis ištarė anksčiau negu apaštalams ar kam kitam (plg. *Jn* 1, 43)“.⁴⁹ Marijos motinystė pagal dvasią reiškia jos rūpinimąsi „žmonėmis, tai, kad ji gręžiasi į visus jų poreikius ir vargus. <...> Tai – tarpininkavimas <...> užtariamojo pobūdžio: Marija užtaria žmones. Ir ne tik užtaria, kaip Motina ji taip pat trokšta, kad pasireikštų jos Sūnaus mesijinė galia, t.y. jo išganomoji jėga, skirta padėti žmonėms nelaimėse, išvaduoti juos iš blogio, įvairia našta bei įvairiomis formomis slegiančio jų gyvenimą“.⁵⁰ Marija padeda Bažnyčioje gimti tikintiesiems.⁵¹ Dvasine prasme ji – mūsų visų motina. Todėl kiekviena moteris savo meile ir rūpesčiu kitais gali tapti dvasine, kraujo ryšiu nesusijusia kieno nors motina. Dvasinė motinystė taip pat turi ir auklėjamųjų bruožų, tačiau apie tai bus rašoma vėliau. Tai vienas subtiliausių moteriškumo bruožų.

Dvasinės motinystės aspektas kaip tik pasireiškia visuomenėje per įvairias valstybines auklėjimo bei slaugos institucijas. Tai gali būti auklėtojos, mokytojos, slaugytojos, socialinės darbuotojos, kurioms tenka rūpintis ne savo biologiniais vaikais. Popiežius Jonas Paulius II pastebi, kad „šeima yra pirmoji, bet ne vienintelė auklėjimo bendruomenė: <...> į tėvų teises įeina ir pareiga aktyviai ir nuoširdžiai bendradarbiauti su mokytojais ir mokyklos vadovybe. Jei mokyklose skleidžiama ideologija, priešinga krikščioniškam tikėjimui, šeimos, kiek tai įmanoma, padedant įvairioms šeimoms draugijoms, turi visomis išgalėmis padėti jauniems

⁴⁵ *Popiežiškoji šeimos taryba. Žmogaus lytiškumo tiesa ir reikšmė. 1995. 15 //*

http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/zmogaus_lytiskumo.html. 2014 03 08. Toliau trumpinama ŽLTR.

⁴⁶ *Galdikienė N. Bendruomenės slauga. 2011. P. 10.*

⁴⁷ Plg. ŽLTR 13.

⁴⁸ Plg. ŽLTR 10–11.

⁴⁹ RM 20. Plg. *Benediktas XVI. Apaštališkasis laiškas motu proprio forma Porta fidei. 2011. 13 //* Katalikų interneto taryba. 2012. Toliau trumpinama PF.

⁵⁰ RM 21.

⁵¹ Plg. RM 23.

nenutolti nuo tikėjimo“.⁵² Taigi, mokytojai, iš kurių didelė dalis yra moterys, turi tam tikra prasme atstoti vaikams tėvus, nes kiekviena klasė yra kaip gausi šeima, kuriai reikia nuoširdaus dėmesio.

2.2. Motinystės vertingumas

Gimdymo galia moteriai yra duota ne veltui. Tai vienas labiausiai moterį kilninančių moteriškumo bruožų. Motinystė, pasak M. A. Fuentes IVE, yra abejonės nekelianti kilniausia ištekėjusios moters misija ir didžiausia Dievo dovana, nes naują žmogų savo iščiose gali išauginti tik moteris. Šeimos židinyje, kurio širdimi yra moteris, „ji atstovauja vaisingumui – taigi pačiam gyvenimui, džiaugsmui ir malonumui“.⁵³ Būdama lyg vienu kūnu su kūdikiu ji geba per devynis nėštumo mėnesius sukuti nebylų dialogą, formuojantį ypatingus prigimtinus motinos ir kūdikio ryšius. Atimti iš moters galią gimdyti – tai neleisti pilnutinai išsiskleisti jos autentiškam moteriškumui, jos gebėjimui mylėti ir globoti silpnesnįjį, sumenkinti moterį atmetant jos asmens savitumą ir orumo pagrindą.

„Labiausiai moters orumą Dievas išaukštino tada, kai pats priėmė žmogaus kūną iš Mergelės Marijos, kurią Bažnyčia garbina kaip Dievo Motiną, vadindama Ją naująja Ieva, ir laiko atpirktos moters pavyzdžiu“.⁵⁴ Tik todėl, kad Mergelė Marija sutiko tapti Dievo Motina, į žemę atėjo išganymas. Tik dėl Mergelės Marijos motinystės Dievas tapo žmogumi.⁵⁵ „Su džiaugsmu ir baimingu virpuliu ji pagimdė savo vienintelį Sūnų, išsaugodama savo mergeliškumą“.⁵⁶ Tai nėra tik paprasta nėščiajai būdinga vienybė tarp motinos ir sūnaus. Šiuo įsikūnijimu, pasak Jono Pauliaus II, įgyvendinama nepaprasta Dievo vienybė su žmogumi: Marijoje su Jėzumi į žemiškąjį gyvenimą įsilieja amžinybė – Marija kaip moteris tampa „visos žmonijos rasės atstove ir archetipu: ji atstovauja žmoniją, kuri priklauso visiems žmonėms, tiek vyrams, tiek moterims“.⁵⁷ Tai, kad Dievas pasirinko gimimo būdu ateiti į žemę, vadinasi, motinystė yra be galo vertinga moters prigimties dalis – ji yra vienas esminių Kūrėjo duotų moteriškumo bruožų. Ypatinga Katalikų Bažnyčios pagarba Dievo Motinai leidžia suprasti, kad motinystė negali būti niekinama, juo labiau, kai Bažnyčia mokosi motinystės iš Mergelės Marijos.⁵⁸

Popiežiškoji šeimos taryba dokumente „Children: Springtime of The Family And

⁵² FC 40.

⁵³ Fuentes M. A. IVE. Dievas sukūrė vyrą ir moterį. 2015. P. 47.

⁵⁴ FC 22. Plg. MD 3.

⁵⁵ Plg. Jonas Paulius II. Enciklika Redemptoris Mater. 1987. 4 – 5; 7; 9; 13 //

http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/redemptoris-mater.html. 2014 03 08. Toliau trumpinama RM.

⁵⁶ PF 13.

⁵⁷ Plg. MD 4. Išversta mano – V. K.

⁵⁸ RM 43–44; 47.

Society“ („Vaikai: šeimos ir visuomenės pavasaris“) teigia, kad „motinystė yra glaudžiai susijusi su asmenine žmogaus sandara ir asmenine dovanos dimensija“, jai yra būdingas „specifinis atvirumas naujam asmeniui, kuriame per savęs dovanojimą moteris atranda save“,⁵⁹ formuoja naujos asmenybės pamatus ir išpildo savo orumą. „Pirmieji buvimo motinos iščiose mėnesiai užmezga ypatingą ryšį, kuris jau įgyja auklėjamosios vertės. Motina prenataliniame laikotarpyje suformuoja ne tik kūdikio organizmą, bet ir netiesiogiai visą jo žmogiškumą“.⁶⁰ Gimstantis kūdikis taip pat daro specifinę įtaką savo motinai, tad poveikis yra abipusis. Jonas Paulius II teigia, kad „motinystė iš prigimties susijusi su asmeniu. Ji visuomet lemia visiškai nepakartojamą dviejų asmenų ryšį: motinos su vaiku ir vaiko su motina. Net jei moteris yra daugelio vaikų motina, jos asmeninis ryšys su kiekvienu iš jų esmingai apibūdina motinystę“.⁶¹ Tačiau net jei vyras ir moteris negali susilaukti vaikų, „fizinis nevaisingumas sutuoktiniams gali suteikti progų kitai svarbiai žmonių gyvenimui naudingai veiklai, pavyzdžiui, įvaikinimui, įvairioms auklėjamojo darbo formoms, pagalbai kitoms šeimoms, neturtingiems ar nuskriaustiems vaikams“.⁶² Tarpasmeninių santykių dimensija čia yra esminė.

Siekiant visiško moters orumo puoselėjimo svarbu aiškiai pripažinti jos motinystės ir šeimos vertę taip pat kaip ir kitus visuomeninius uždavinius bei profesijas. Bažnyčia ragina gerbti (ypač vyrams) nepakeičiamą moters darbą namuose auklėjant vaikus. Reikia stengtis, kad šeimai pasišventusios žmonos ir motinos nebūtų verčiamos dirbti už šeimos ribų. Pastarasis darbas visuomenėje neturi būti vertinamas labiau už moters darbą namuose.⁶³ „Moters, kuri, pagimdžiusi kūdikį, jį maitina, juo rūpinasi ir prisideda prie jo auklėjimo, ypač pirmaisiais metais, „tarnyba“ yra tokia svarbi, kad jos negalima lyginti su jokia profesiniu darbu. Tai turi būti aiškiai patvirtinta, taip kaip turi būti ginama kiekviena kita su darbu susijusi teisė <...>“.⁶⁴ Tačiau neretai nutinka taip, kad dirbančios motinos nesugeba tinkamai pasirūpinti savo vaikais, todėl valstybė imasi iniciatyvos perimti vaikų auklėjimą, kas ne visada yra teisingas sprendimas.⁶⁵

Pasak Popiežiškiosios šeimos tarybos, „moteris, taip pat kaip ir vyras, privalo suprasti

⁵⁹ Plg. *Pontifical council for the family*. Children: Springtime of The Family And Society. 2000. I. A // http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/family/documents/rc_pc_family_doc_20010329_jub-fam-conclusion_en.html. 2014 03 08. Toliau trumpinama CSFS. Išversta mano – V. K.

⁶⁰ ŽLTR 5.

⁶¹ RM 45.

⁶² FC 14.

⁶³ Plg. FC 23.

⁶⁴ GrS 17.

⁶⁵ Žr. Vaiko paėmimas iš šeimos. *Šalaševičiūtė R.* Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 24, 56 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 47¹ ir 56¹ straipsniais įstatymo projektas. 2013 03 05 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=443938&p_tr2=2. 2013 10 02; *Šalaševičiūtė R.* Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 24, 56 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 47¹ ir 56¹ straipsniais įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2013 03 05 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=443945. 2013 10 02.

savo kaip asmens „išsipildymą“, savo orumą ir pašaukimą pagal <...moteriškumo turtų pamatą/pagrindą...>, kuriuos ji gavo sukūrimo dieną ir kuriuos paveldi kaip „Dievo paveikslo ir panašumo“ išraišką, kuri jai yra specifinė“.⁶⁶ Moteriai ypač svarbu puoselėti savo autentišką moteriškumą, vertinant save kaip unikalų moterišką asmenį. Motinystė yra vienas pagrindinių moteriškumo bruožų, tad jo priėmimas arba atmetimas daug ką pasako apie moters savęs vertinimą. Pastebima, kad kai šeimose moterys nesulaukia adekvačios dvasinės bei materialinės paramos vaikų auklėjimui, daugėja abortų ir apleistų vaikų.⁶⁷ Moterys vis iš naujo turi mokytis būti atsakingomis motinomis, tačiau tai nėra paprastas uždavinys.

2.3. Atsakingos motinystės samprata

Atsakomybė už ką nors yra labai praktiškas dalykas, kurio moko kiti ir kurio mokomasi per konkrečius veiksmus bei patirtį, tad tam, kad moteris būtų atsakinga motina, ji turi aiškiai suvokti, ką tai reiškia. Jonas Paulius II neabejoja, jog „sutuoktiniai iš savo pačių patirties sužino, ką reiškia atsakinga tėvystė-motinystė <...>. Moteris pirmoji pajunta, kad yra tapusi motina, o vyras, su kuriuo ji buvo susivienijusi ir tapusi „vienu kūnu“, iš jos sužino, kad yra tapęs tėvu. Jie abu yra atsakingi už tą potencialią, o vėliau realią tėvystę – motinystę“,⁶⁸ todėl vien tai, kaip žinia apie esamą nėštumą perduodama vyrui bei kaip jis ją priima, gali atitinkamai paveikti moterį, atsakomybės už naują gyvybę pajautimo arba noro ja nusikratyti linkme. Jei vyras nepripažįsta savo kūdikio ar nesutinka prisidėti prie jo auklėjimo, tarsi neturėtų su juo nieko bendro, kitaip tariant, pats neprisiima atsakomybės, ją užkraudamas vien tik moteriai, nejučia iškreipia atsakingos motinystės sampratą bei savotiškai apsunkina moters buvimą motina. Pastarajai vyro palaikymas ir parama, ypač jei tai pirmasis jos nėštumas, yra nepamainomai būtini. Juk visos patirtys jai dar yra naujos ir iki galo nesuprantamos. Biologiniai procesai kūne veikia savaime, tačiau atsakomybė už kūdikį nėra biologinės kilmės, ji pajuntama ir auga suvokiant asmens kaip tokio vertę bei pripažįstant, jog „Tėvams vaikai yra pati brangiausia dovana iš visų“.⁶⁹ Už šią dovaną būtina jausti asmeninę atsakomybę ir tinkamai ruoštis jos priėmimui bei vėlesnei priežiūrai.

Apskritai prierašumas tarp vaiko ir motinos „yra pirminė specifinė sistema, kurios tikslas – palaikyti motinos ir kūdikio tarpusavio santykius, būtinus jam išgyventi ir vystytis“.⁷⁰ Popiežius Jonas Paulius II pabrėžia, jog „vaikų auginime motinos turi išskirtinai svarbų

⁶⁶ Plg. CSFS II. Išversta mano – V. K.

⁶⁷ Plg. CSFS II.

⁶⁸ GrS 12.

⁶⁹ RDF 2.3.

⁷⁰ *Galdikienė N. Bendruomenės slauga. 2011. P. 9.*

vaidmenį. Per specifinį motiną ir vaiką jungiantį santykį, ypač ankstyvaisiais jo gyvenimo metais, ji suteikia vaikui tą saugumo ir pasitikėjimo jausmą, be kurio vaikui būtų sunku tinkamai vystyti savo asmeninę tapatybę, o vėliau kurti teigiamą ir vaisingą santykį su kitais. Šis pirminis santykis tarp motinos ir vaiko taip pat turi konkrečią mokymo reikšmę religinėje sferoje, nes jis geba vaiko protą ir širdį nukreipti į Dievą kur kas anksčiau nei prasideda bet koks formalus religinis auklėjimas.⁷¹ Regis, iš pirmo žvilgsnio paprastas bendravimas iš tiesų yra ypač reikšmingas ir net lemiamas mažylio gyvenime. Motinos turėtų suprasti, jog jų atžalos yra be galo imlios ir jautrios ne tik žodiniam, bet ir neverbaliniam bendravimui, tarp jų fiziniam kontaktui, veido mimikoms ir panašiai, todėl atmestinas požiūris į motinystę lemia kur kas daugiau žalos, negu paprastai manoma.

Emocinis kontaktas su motina lemia psichosomatinę vaiko būseną, daro įtaką vaiko emociniam bei psichikos vystymuisi, jo sugebėjimui mylėti kitus, mokytis bei prisitaikyti prie aplinkos. Lemiamas laikotarpis yra ankstyvieji – pirmieji trys – vaikystės metai, tačiau ne ką mažiau „svarbūs yra motinos jausmai kūdikiui dar negimus. <...> Yra gerai, kai motina laukia vaiko, labai myli dar negimusį, kalbasi su dar negimusiu kūdikiu. <...> motinos bendravimas su vaiku gali būti ir pozityvus, ir negatyvus, sukurdamas atitinkamai gerą arba blogą emocinį lauką, kuriame auga bei vystosi vaikas. <...> Vienoks arba kitoks motinos bendravimas lemia ir dominuojančią emocinę vaiko nuotaiką (aktyvumą, energiją arba niūrumą, apatiją) bei bendrą gyvenimo filosofiją (optimizmą ar pesimizmą)“.⁷² Taigi, moteriai neužtenka tik pastoti ir pagimdyti vaiką neturint jokio emocinio ryšio su kūdikiu, nes be pastarojo mažylis neišgyvens arba jo psichoemocinis vystymasis bus sutrikęs. Kiekviena motina turi pareigą rūpintis savo vaiku atsakingai ruošdamasi motinystei iš anksto. Tačiau iš praktikos ir autorės pateiktų Pasaulinės Sveikatos Organizacijos atliktų tyrimų rezultatų matome, jog vis daugiau kūdikius pagimdžiusių moterų nemoka ir nežino kaip būti motinomis dėl esančios rengimo motinystei sistemos neefektyvumo.

Moters gebėjimą būti atsakinga motina formuoja savitas asmeninis lavinimas, biologinė prigimtis, suteikianti potencialią galimybę tapti motina, tačiau daugiausia įtakos turi auklėjimas, nes motinystei pasiruošti reikia ne tik fiziškai, bet ir psichologiškai. Tai vadinamasis motinystės tapatybės atradimas. Moteris, kuri neturi vaikų, kitaip suvokia, ką reiškia būti motina, negu ta, kuri vaikų turi ir praktiškai išgyvena savo motinystę, galėdama pamokyti kitas.⁷³ Moters auklėjimas motinystei „priklauso tiek nuo šeimos puoselėjamų ir perduodamų vertybių, tiek nuo kiekvienos moters motinystės tapatumą veikiančių visuomenės tradicinių ir kultūrinių

⁷¹ Plg. WTP 6. Išversta mano – V. K.

⁷² Galdikienė N. Bendruomenės slauga. 2011. P. 14.

⁷³ Plg. Ellis J. B., Heisler J. M. Motherhood and the Construction of „Mommy Identity“: Messages about Motherhood and Face Negotiation // Routledge. 2008. Nov. No. 4. Vol. 56. P. 447.

nuostatų“.⁷⁴ Pirmaisiais gyvenimo metais mergytės susitapatinimas su motina moterišką lytį įprasmina motinystėje. Paauglystėje dėl pokyčių organizme bei interesų srityje mergaitė savo lyties prasmę bei motinystės įvaizdį permąsto iš naujo, todėl jos pasaulėvokoje nėštumas bei gimdymas gali įgyti keliaropą prasmę: „ar kaip moters prigimties savybė, suteikianti jai išskirtinę privilegiją duoti naujam asmeniui gyvenimą, ar kaip didelis nepatogumas, trukdantis jos seksualinės saviraiškos laisvei“.⁷⁵ Taigi, tėvų auklėjamas vaidmuo dukteriai turi lemiamą reikšmę jos atsakingos motinystės sampratos formavimuisi.

„Bažnyčia visada laikėsi nuomonės, kad tėvai turi teisę ir pareigą būti savo vaikų pirmutiniais ir pagrindiniais auklėtojais“,⁷⁶ tačiau dėl tam tikrų socialinių ar ekonominių priežasčių šis auklėjimo procesas gali ne visada būti pilnavertis. „Šeima yra socialinė realybė, neturinti visų būtinų priemonių savo tikslams įgyvendinti, taip pat ir mokymo bei auklėjimo srityse. Tad valstybė <...> gali ir privalo įsikišti tik ten, kur pačios šeimos iš tiesų nepakanka“.⁷⁷ N. Galdikienės pateikta svarbi vaikų auklėjimo šeimoje problematiškumo išvalga: „Šiandien tėvams nebeužtenka vien savo šeimoje gautų įgūdžių, kaip auginti ir auklėti vaikus. Aplinkinio pasaulio neįtikėtinas kitimo greitis įpareigoja turėti tam tikrą išmanymą, pedagoginę kultūrą – dvasinių vertybių ir pedagoginių žinių, mokėjimų bei įgūdžių visumą“.⁷⁸ Deja, pamatą šiai visumai suformuoti darosi vis sunkiau, valstybė vis labiau perima vaikų auklėjimo funkcijas jas iš šeimos perkeliama į įvairių institucijų lygį, iki galo nesuvokiant, kokią tiesioginę įtaką tai daro tolesnei vaiko brandai, jo gebėjimui ir net norui suaugus pačiam sukurti šeimą bei susilaukti vaikų, o kalbant konkrečiai apie mergaitę – jos gebėjimui bei norui tapti atsakinga motina.

Nepaprastai sparčiai augant mokslo technologijų galimybėms žmogaus gebėjimas kontroliuoti savo ir kitų gyvenimus ypač išaugo. „Didžiulė biologijos ir medicinos pažanga, lydima stebinančios technologijos galios, šiandien sukūrė naujas galimybes ir naują atsakomybę už žmogaus gyvybę. Žmogus šiandien gali ne tik „stebėti“, bet ir manipuluoti žmogiškąja gyvybe nuo jos pradžios ir pirmų vystymosi tarpynių“.⁷⁹ Norima įteisinti genų inžinerijos naujovę – galimybę modeliuoti genus kuriant žmogaus embrioną, kai jam parenkama akių, plaukų spalva ir panašiai, naudojant ne tik biologinių tėvų, bet ir trečio asmens genus, tad tėvai jau nebe du, o trys.⁸⁰ Tokiu būdu yra įsibraunama į pačią intymiausią žmogiškąją sritį, traukiant žmogui gyvybiškai reikalingus tarpasmeninius saitus.

⁷⁴ Galdikienė N. Bendruomenės slauga. 2011. P. 12.

⁷⁵ Ten pat.

⁷⁶ ŽLTR 5.

⁷⁷ GrS 17.

⁷⁸ Galdikienė N. Bendruomenės slauga. 2011. P. 12.

⁷⁹ CL 38.

⁸⁰ Plg. Stop genetic modification of human embryos and the creation of 3-parent children / Petition to: UK Parliament. 2015 02 18 // <http://citizengo.org/en/17728-please-keep-uk-allowing-germline-genetic-modification-human-embryos-and-creation-3-parent>. 2015 04 07.

Pasak popiežiaus Jono Pauliaus II, „pagrindinis šeimos uždavinys – tarnauti gyvybei“.⁸¹ Bet kokie valdžios kišimaisi demografiniais sumetimais ir sutuoktinių laisvės turėti tiek vaikų, kiek jie nori ribojimai yra smerktini.⁸² Tėvai turi išskirtinę teisę į atsakingą vaikų gimdymą ir auklėjimą. Deja „<...> žmonių egoizmas, prieš gimdymą nukreiptos kampanijos totalitarinė politika, taip pat vargas ir materialinis, kultūrinis bei moralinis skurdas arba hedonistinė ir vartotojo mąstysena naikina gyvybės šaltinį, o ideologijos ir įvairios sistemos drauge su įvairiomis abejingumo ir priešiško formomis puola šeimai būdingą auklėjimo funkciją“,⁸³ pastebi popiežius. Užuoat puoselėjus motinų ir jų vaikų tarpusavio santykių kūrimą, jos yra skatinamos neprisiimti atsakomybės už savo vaikus, pastarąją perleidžiant atitinkamai parengtiems „specialistams“.

Kita vertus, neturėdamos asmeninio santykio su savo atžalomis dėl būtinybės dirbti ar tiesiog vaikų nuvertinimo, jos tarsi neturi kitos pasirinkimo galimybės. Tačiau gyvybiškai būtina nepamiršti, kad šeima yra pagrindinė, nors ir „pati mažiausia visuomenės ląstelė, <...> pagrindinė viso visuomenės gyvenimo institucija“.⁸⁴ Šeimą reikia ypatingai puoselėti ir saugoti, skatinant vyrą ir moterį prisiimti atsakomybę už savo vaikų auklėjimą, bet pirmiausia tinkamai juos ugdant būti atsakingais tėvais ir šią svarbią patirtį perduoti savo vaikams, kurie pagal matytą šeimos modelį projektuoja savo bei daro įtaką kitų ateičiai.

Apibendrinant galima teigti, jog motinystė yra prigimtinis moters pašaukimas, natūraliai ir pilnutinai išskleidžiantis jos asmens tapatybę. Tai vienas labiausiai moterį kilninančių moteriškumo bruožų. Gebėjimas pastoti, išnešioti ir pagimdyti kūdikį yra viena stipriausių moteriai duotų galių, leidžiančių užmegzti unikalų santykį su naujai pradėta gyvybe, dalyvaujant ypatingame Dievo kūrybos procese. Abipusiame savęs vienas kitam dovanojime, kurį išreiškia santuokinis lytinis aktas, vyras ir moteris paverčia jų meilę vaisingą, todėl būtina naujos gyvybės pradžią vertinti atsakingai. Atsakinga motinystė, kurios mergaitė pirmiausia mokosi savo šeimoje, apima ne tik vaikų auklėjimą šiems gimus, bet ir motinos santykį su dar negimusiu kūdikiu, lemiantį jo psichologinę formaciją. Būdama glaudžiame ryšyje su vaiku, motina geba suprasti jį be žodžių. Tai yra ilgo savęs kaip moters tapatumo suvokimo ir priėmimo proceso dalis.

⁸¹ FC 28.

⁸² Plg. FC 30.

⁸³ CL 40.

⁸⁴ GrS 17. Plg. CL 40.

III. GENDERIZMO IDEOLOGIJS FENOMENAS EUROPOJE

Genderizmo ideologija Europoje yra pakankamai naujas, bet galingas reiškinys, klibinantis istorinius žmogaus tapatybės pamatus. Pasak vokiečių publicistės ir vertėjos Gabrielės Kuby, šios ideologijos esmėje glūdi seksualinė revoliucija, prasidėjusi nuo Prancūzijos revoliucijos ir besitęsianti iki mūsų dienų. Prancūzijos revoliucijos šūkis „Laisvė, lygybė, brolybė!“, reiškė žmogaus proto autonomiją, siekį išsilaisvinti nuo Dievo bei Jo įsakymų,⁸⁵ vadinasi, nuo Bažnyčios, kuri nuolat tų įsakymų laikymąsi pabrėžia, skelbdama Jėzaus Kristaus mokymą. Krikščionybė atmetama, ją laikant kultūrinių permainų, naujų tiesų apie žmogų ir jo seksualinę laisvę stabdžiu bei suvaržymu. G. Kuby įvardija su kultūriniu-seksualine revoliucija susijusias istorines asmenybes, pavyzdžiui, dar XVIII amžiaus pabaigoje prie politikos seksualizavimo prisidėjusį Marquis de Sade, filosofus, psichologus bei kitus žymius veikėjus, tokius kaip J. J. Rousseau, A. Comte, Ch. Fourier, M. Sanger, K. Marx, F. Engels, A. Kallontai, F. Nietzsche, W. Reich, S. Freud, C. G. Jung, J. Watson, A. Kinsey, Simone de Beauvoir, ir galiausiai Judith Butler, įnešusius savitą indėlį į sampratą apie žmogų ir jo lytiškumą.⁸⁶

Šių žmonių idėjos sukėlė perversmą XX amžiaus žmonių mąstysenoje. Tai vyko per universitetus, spaudos leidinius, filmus, hipių subkultūrą, „New Age“ judėjimą, ypač moterų kovą dėl lygių teisių su vyrais, išaugusį į įvairių formų feminizmą. Vienas po kito sekė įvykiai, įgalinantys vis didesnę seksualinę išsilaisvinimą, ypač priimant įstatymus dėl gimstamumo kontrolės, šeimos sanklodos, pornografijos legalizavimo, lytinės orientacijos įvairovės pripažinimo. Taip kartu su LGBTI⁸⁷ organizacija galiausiai prieita prie bandymo politiniu keliu dekonstruoti lyčių poliariškumą, pasitenkinat dirbtinai sukonstruotą *gender* sąvoką,⁸⁸ per Jungtinių Tautų ir Europos Sąjungos nutarimus tapusią atskirų valstybių politine strategija kuriant naują žmogų.

3.1. Genderizmo ideologijos sąvoka

Iš pradžių žodis *gender* vartotas gramatinei (vyriškai, moteriškai ar nekatrajai) žodžio giminei skirti. Žmogaus biologinę lytį kaip vyro arba moters tapatybę išreiškė angliškąs žodis *sex*. *Gender* sąvoką kaip žodžio *sex* pakaitalą ar sinonimą „pasaulinėje konferencijoje dėl

⁸⁵ Tai ne tik vadinamieji dešimt Dievo įsakymų, duotų Mozei, bet ir didysis įsakymas, apie kurį Jėzus kalbasi su Rašto aiškintoju/įstatymo mokytoju Mt 22, 34–40; Mk 12, 28–34; Lk 10, 25–28 bei Jėzaus prieš pat savo kančią ir mirtį mokiniams duotas meilės įsakymas Jn 15, 9–14. 17.

⁸⁶ Žr. Kuby G. Die globale sexuelle Revolution. 2013. P. 34–63; 81–86.

⁸⁷ Trumpinys, nurodantis lesbietes, gėjus, biseksualus, transseksualus ir interseksualus (hermafroditus).

⁸⁸ Žr. Kuby G. Die globale sexuelle Revolution. 2013. P. 63–80.

gyventojų 1994 m. Kaire ir pasaulinėje konferencijoje dėl moterų 1995 m. Pekine“⁸⁹ „prastūmė“ feministės. Nuo to laiko *gender* koncepciją imta plačiai taikyti, tačiau dažnai ji yra klaidingai suprantama kaip moters ar lyties sinonimas. M. Mahapatro nurodo, jog „Gender yra dinaminė koncepcija, paremta vyrų ir moterų tarpusavio santykių suformuota sistema visuomenės kontekste“⁹⁰ ir atspindi tai, kaip asmuo save pristato – kaip vyrą ar kaip moterį, arba nurodo asmens atsaką į socialines institucijas, paremtas individų socialinės lyties vaidmeniu. Taigi, dabar *gender* terminu įprastai nurodoma vadinamoji socialinė, laisvai pasirenkama lytis, arba visuomeninio, socialinio ir kultūrinio pobūdžio lytiniai vaidmenys, savo tapatybę apibrėžiant ne tik kaip vyrą ar moterį, bet taip pat kaip homoseksualą (gėjų ar lesbietę), biseksualą, transseksualą, hermafroditą, *gender queer*,⁹¹ belytį (*non-gendered*) ar dar kokios nors lyties asmenį, nepripažįstant „jokių esminių ar įgimtų skirtumų tarp vyro ir moters“.⁹² Europos Tarybos konvencijoje dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo nurodoma, jog „socialinė lytis – tai socialiai sukonstruotas vaidmuo, elgesys, veikla ir savybės, kuriuos tam tikra visuomenė priskiria moterims arba vyrams“.⁹³ Su biologine lytimi tai nieko bendro neturi, nes pastaroji laikoma lanksčiu, pakeičiamu dalyku.

Pasak pagrindinės *gender* teorijos ideologės filosofės Judith Butler, vyro ir moters kaip tokių iš tiesų nėra, tai tik fantazija, iliuzija kuria tikime, nes mums nuolat yra kalbama apie biologinės lyties tapatybę, nors ji jokio vaidmens nevaidina, tik homoseksualumą paverčia tabu. *Gender* sąvoka formuluojama teigiant, jog „Biologinė lytis yra idealus konstruktas, ilgainiui priverstinai materializuojamas. Tai ne tiesiog faktas ar statinis kūno būvis, bet procesas, kurio metu reguliuojančiomis normomis biologinė lytis materializuojama, o ši materializacija pasiekama priverstiniu tų normų kartojimu“⁹⁴ šeimoje, visuomenėje per kultūrą, religiją. J. Butler teigia, jog *gender* konstruktus suvokiant kaip radikaliai nepriklausomus nuo biologinės lyties, išsilaisvinama nuo požiūrio, kad „vyrų“ yra išimtinai suaugę su vyrų kūnais, o „moters“ – su moterų kūnais. Kitaip tariant, „vyras ir vyriškumas gali vienodai reikšti moters kūną kaip vyro, o moteris ir moteriškumas – vyro kūną kaip moters“.⁹⁵ Taigi, lyties nustatymo kriterijumi

⁸⁹ Kuby G. Gender revoliucija. Buldozerinis reliatyvizmas. 2014. P. 44.

⁹⁰ Plg. Mahapatro M. Mainstreaming Gender: Shift from Advocacy to Policy // Vision. Vol. 18. Issue 4. Sage. Dec. 2014. P. 309. Išversta mano – V. K.

⁹¹ Iš anglų kalbos žodis *queer* į lietuvių kalbą verčiamas kaip *keistas, neįprastas; nelabai sveikas; lytiškai iškrypęs; pederastas*. Surya Monro „gender queer“ apibrėžia kaip bet kokią transseksualios tapatybės tipą, kuris ne visada reiškia vyrą arba moterį, bet veikia jų abiejų mišinį. Tai faktiškai reiškia viską, kas nėra susiję su heteroseksualumu. Plg. Žr. Monro S. Gender Politics. 2005. P. 13; 31–34; Kuby G. Die globale sexuelle Revolution. 2013. P. 84.

⁹² Kuby G. Gender revoliucija. Buldozerinis reliatyvizmas. 2014. P. 46. Plg. P. 48.

⁹³ Europos Taryba. Konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo. 2011 05 11. Str. 3.

⁹⁴ Kuby G. Gender revoliucija. Buldozerinis reliatyvizmas. 2014. P. 44. Plg. Kuby G. Die globale sexuelle Revolution. 2013. P. 82.

⁹⁵ Plg. Monro S. Gender Politics. 2005. P. 29. Išversta mano – V. K.

tampa ne biologinė žmogaus prigimtis, bet seksualinė orientacija, o vyras ir moteris tėra laikomi socialinio konstrukto sąvokomis, sukurtomis dominuojančio „prievarstinio heteroseksualumo“.

Tam, kad įrodytų, jog žmogus yra daugiau nei dvilytė būtybė ir kad dvilytiškumas tėra kultūrinis fenomenas, ideologijos šalininkai iškelia hermafroditizmo⁹⁶ atvejus kaip trečiosios lyties egzistavimo faktą. S. Monro pasitelkia Indijos kultūrą kaip vieną seniausių pasaulio civilizacijų, kurioje, pasak jos, socialinės lyties permainos turi priešistorines šaknis. Trečiajai lyčiai priskirti hermafroditais gimę žmonės arba vyrai, kurių dalis patyrė kastraciją, vadinami Hijromis. Jie priklausė vadinamajai eunuchų⁹⁷ kultūrai, sudarė savo bendruomenes, o jų „kilmė siekia mitus senoviniuose induizmo Ramyanos ir Mahabharatos raštuose“.⁹⁸ Remiantis autorės pateiktais duomenimis, Hijros ir kitos *gender* pliuralizmo formos Indijoje nuo seno buvo pripažintos ir priimtinos, seksualumas tradiciškai ten visada buvo kur kas labiau nenusistovėjęs ir ne taip griežtai suklasifikuotas kaip Vakaruose iki pat britų kolonizacijos laikų. Tada Hijra bendruomenėms priklausiusios žemės teisės buvo panaikintos, vietinės seksualumo apraiškos nuslopintos tiek pačių anglų, tiek tam tikru mastu islamo.⁹⁹ Tačiau Michael G. Paletz, tyrinėdamas musulmonišką pietryčių Azijos istoriją, nurodo, jog musulmonams taip pat yra būdingas *gender* pliuralizmas, tik gerokai suvaržytas islamo įstatymų.¹⁰⁰ Vadinasi, istoriškai kone kiekvienoje kultūroje galime aptikti įvairių nukrypimų nuo heteroseksualių normų, kurie vienur buvo praktikuojami kaip bent iš dalies kultūriškai priimtini ir gerbiami, kitur priešingai, griežtai suvaržyti ir net baudžiami įstatymo. Trečiosios lyties bei apskritai lyčių daugiapoliškumo atmetimas siejamas su konkrečioje visuomenėje įsigalėjusiomis kultūrinėmis normomis, kurios susiformavo istoriškai pagal daugumos įsigalėjimo principą, šiuo atveju, įsivyravus heteroseksualinėms ir patriarchalinėms normoms.

Genderizmo ideologijos sąvoka, nurodanti daugiau nei tik dviejų lyčių egzistavimą, yra pagrindinė priemonė kovai dėl visiškos vyrų ir moterų lygybės bei seksualinių mažumų pripažinimo, lygybės bei propagavimo. Šią sąvoką remia ir skleidžia tiek feministės, tiek

⁹⁶ „Tikrasis hermafroditas <...> yra su kiaušidžių ir skėlidžių audiniu. Toks individas gali būti su viena kiaušide ir su viena skėlide arba su liaukomis iš mišraus audinio. Tai sąlygoja skirtingų hormonų gamybą ir tai gali nulemti vyriškas arba moteriškas savybes. Per lytinį brendimą atsiranda moteriškumo požymių, pasirodo mėnesinės. Išoriniai lytiniai organai gali atrodyti įvairiai: nebrandi varpa su atskirai esančia makštimi; varpa su mašnele ir į ją nusileidusia kiaušide. Netikrojo hermafroditizmo atveju <...> moteriškojo tipo asmenims būdingos kiaušidės su abiejų lyčių išoriniais požymiais; vyriškojo tipo asmenims būdingos skėlidės kartu su abiejų lyčių išoriniais požymiais.“ *Narbekovas A.* Transseksualizmas – medicininiai ir etiniai aspektai / Bioetika. Lyties keitimas. Mokslo darbai // http://www.bioetika.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=53&Itemid=38. 2014 04 06.

⁹⁷ Tarptautinių žodžių žodyne nurodoma, kad eunuchu vadinamas haremą prižiūrintis kastratas. Graikiškai eunuchos – guolio saugotojas. Tačiau senovėje eunuchais buvo ne tik kastruoti vyrai: „yra eunuchų, kurie gimė tokie iš motinos iščių. Yra eunuchų, kuriuos tokius padarė žmonės. Yra eunuchų, kurie patys save tokius padarė dėl Dangaus Karalystės“ (Mt 19, 12), kitaip tariant, eunuchams buvo priskiriami gimę nevaisingi, iškastruoti ir celibatą pasirinkę vyrai. Taip pat žr. Išm 3, 14; Iz 56, 3; Sir 20, 4; 30, 20; Est 1, 12; 4, 5; 7, 9; Apd 8, 27–39.

⁹⁸ Plg. *Monro S.* Gender Politics. 2005. P. 20. Išversta mano – V. K.

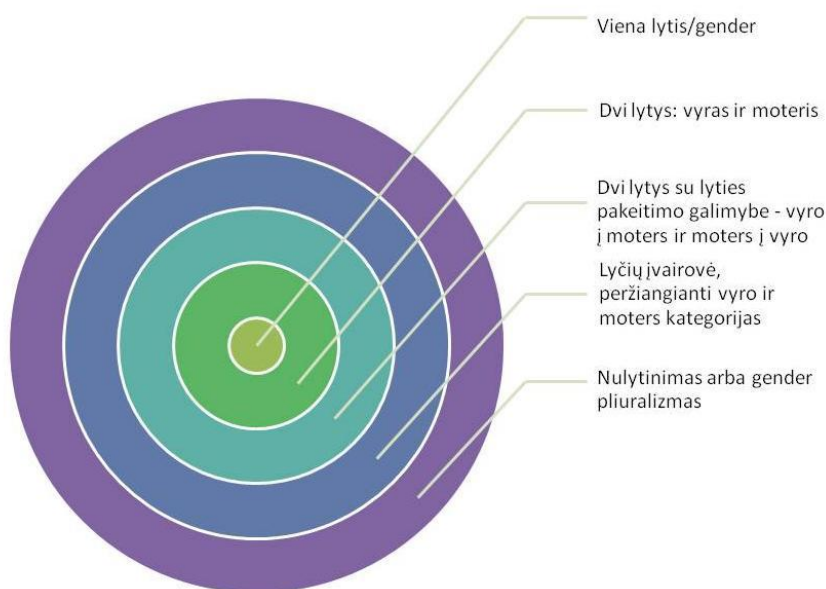
⁹⁹ Plg. *Monro S.* Gender Politics. 2005. P. 20.

¹⁰⁰ Žr. *Paletz M. G.* Gender Pluralism: Muslim Southeast Asia since Early Modern Times // Social Research. 2011. Summer. Vol. 78. Issue 2. P. 659–686.

seksualinių mažumų LGBTI atstovai norint, kad save kitokiais laikantys individai išsivaduočiau iš visuomenės paribio, kuriame jie jaučiasi esą. Tai pasipriešinimas visuomenės spaudimui, spraudžiančiam juos į dvilytę sistemą, prie kurios nepritapdami jie patenka į socialinę, ekonominę bei kitokią atskirtį, nes, pavyzdžiui, kalboje trūksta žodžių, galinčių pakeisti „tėvo“ ir „motinos“ sąvokas, kurios neatitinka jų pačių gyvenimo situacijos.¹⁰¹ *Gender* sąvoka taip pat bandoma išreikšti seksualinių mažumų pasaulėvaizdį bei savęs suvokimą esant trečiosios, ketvirtosios ar dar kitokios lyties, kad būtų priimti tokie, kokie jie yra, neverčiant pasikeisti. Vis dėlto, įsigilinus į principus, kuriais remiasi genderizmo fenomenas, išryškėja susidariusios situacijos problemiškas.

3.2. Genderizmo ideologijos pagrindiniai principai

Genderizmo ideologija yra globaliu mastu taikomas, pakankamai kompleksiskai sudėtingas darinys, apimantis ne vieną antropologinę lytiškumo ir žmogaus vaidmens visuomenėje teoriją. Ji suformuoja savitą sistemą, primenančią nuolat besikeičiantį organizmą. S. Monro pateikia vadinamąjį pataisytą *gender* sistemos modelį,¹⁰² kurio esmė – perėjimas nuo vienos lyties prie daugelio iki visiško lyties išnykimo. Gilinantis į šį reiškinį neretai pritrūksta galimybių tiksliai ir suprantamai į lietuvių kalbą išversti tam tikrus terminus, nes tai naujai atsiradę arba vis dar lietuviškų atitikmenų neturintys žodžiai. Supaprastinta genderizmo sistemos schema galėtų atrodyti taip:

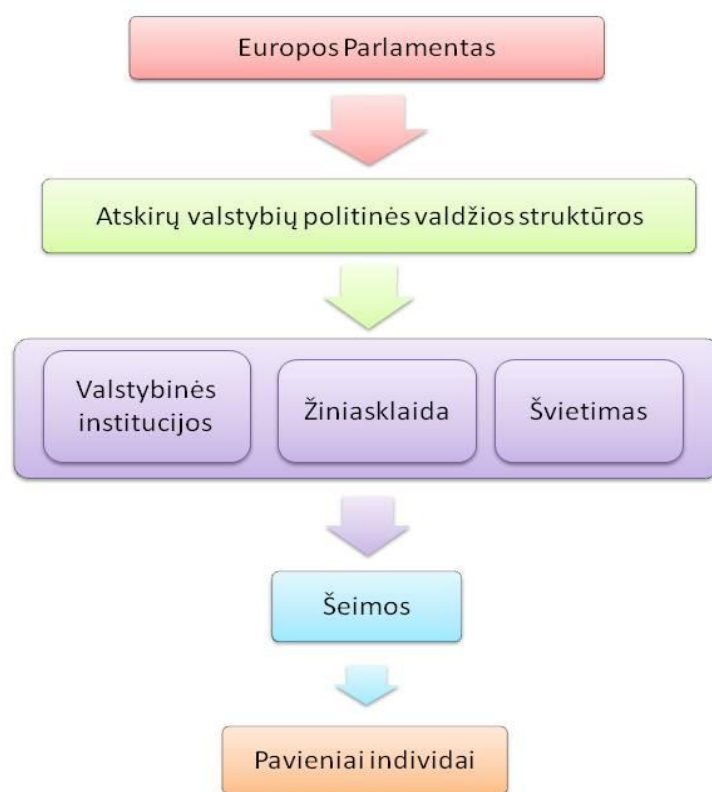

1 pav. Supaprastinta genderizmo sistema

¹⁰¹ Plg. Monro S. *Gender Politics*. 2005. P. 46–56.

¹⁰² Žr. Priedas Nr. 1. T. P. Monro S. *Gender Politics*. 2005. P. 38.

Pagrindinė problema, su kuria susiduria genderizmo aktyvistai yra žmonijos civilizacijos „persisunkimas dvilytiškumu“, tai yra, žmogaus tapatybės suvokimu kaip vyro ir moters ir pagal šias dvi kategorijas kuriant ištisų civilizacijų gyvenimo būdą: teisinę, politinę, ekonominę, socialinę ir kitas sistemas, šeimą ir apskritai visą kultūrą. Reikalaujama, kad valstybė bei visuomenė kaip žmogaus tapatybę pripažintų homoseksualius ir transeksualius polinkius. Pradedama nuo politinės valdžios struktūrų, „leidžiantis žemyn“ pirmiausia į įvairias valstybines institucijas, švietimo sistemą bei žiniasklaidą, per jas pasiekiant šeimas bei kiekvieną individą („iš viršaus į apačią“ metodas).¹⁰³ Prisidengiant vyrų ir moterų lygių galimybių įgyvendinimo skatinimu,¹⁰⁴ už kurį kovoja feministės, šia strategija iš tiesų siekiama dekonstruoti dvilytę hierarchinę lyčių tvarką, įtvirtinant vyrų ir moterų lygybę lygiavertei ir lygiateisei lyčių įvairovei pasiekti, tačiau apie „neurologijos, medicinos ir psichologijos tyrimų rezultatus, įrodančius skirtingą vyro ir moters tapatybę pagal smegenų struktūrą, hormonų sudėtį ir psichologinę sandarą“,¹⁰⁵ nutylima arba jie iš viso ignoruojami.

2 pav. Socialinės lyties įtvirtinimo „iš viršaus į apačią“ metodas

¹⁰³ Žr. 2 pav.

¹⁰⁴ Žr. Cornwall A. Taking off International Development's Straightjacket of Gender // Brown Journal of World Affairs. 2014. Fall/Winter. Vol. 21. Issue 1. P. 127–139.

¹⁰⁵ Kuby G. Gender revoliucija. Buldozerinis reliatyvizmas. 2014. P. 46.

Pasak G. Kuby, „Gender-paketui“ priklauso:

- „visiška/galutinė lygybė, būtinai vyro ir moters lygybė;
- vyro ir moters lytinės tapatybės suirimas/ištirpdyimas;
- kova su *heteroseksualiomis gairėmis/nurodymais*, tai reiškia, visiška/galutinę teisinę ir socialinę lygybę, netgi privilegijas visoms ne-heteroseksualioms gyvenimo formoms;
- abortas kaip „žmogaus teisė“, įpakotas kaip *reprodukcinė teisė*;
- vaikų ir jaunuolių seksualizacija per sekso mokymą kaip pareigą;
- šeimos materialinis nepriteklus ir nuskurdymas/nusigyvenimas“.¹⁰⁶

Tam, kad būtų galima peržengti lytį apibrėžiančias ribas, stengiamasi kiek įmanoma sumažinti skirtumus tarp vyrų ir moterų juos „nulytinant“. Tam iš oficialių ir komercinių formų pašalinami visi klausimai dėl socialinės lyties, vyksta terminų net nebūtinai susijusių su socialine lytimi keitimas, „neutralizuojant“ kalbą.¹⁰⁷ Mokant berniukus ir mergaites minimalizuojamas jų padalijimas į atskiras grupes, seksualiniame auklėjime mažiau kreipiamas dėmesys į fiziologinius skirtumus, bet labiau į lytinius santykius, peržengiančius pačią lytį ir lytinę orientaciją, aptariami intymumo ir saugesnio sekso klausimai, apgalvojama tėvystė. Socialinės lyties skirtumai taip pat mažinami išlyginant politiką ir praktiką, manančią, jog žmonės yra heteroseksualūs bei keičiant terapinės praktikos gaires, kad būtų remiami žmonės, kurie nėra tikri dėl savo lytinės tapatybės.¹⁰⁸

Kalbant apie pokyčius kalboje, genderizme yra ideologizuojami tam tikri žodžiai, seniems apibrėžimams suteikiant naujas prasmes, kuriant naujus terminus. Pagrindinės raktinės sąvokos, kuriomis disponuojama šioje ideologijoje, yra laisvė (galėjimas daryti absoliučiai, ką nori, būti kuo nori), lygybė (vyrų, moterų, kitų seksualinių mažumų visose gyvenimo sferose), įvairovė (lytis pagal bet kokią seksualinę orientaciją), teisingumas (įstatymais įtvirtinamos žmogaus teisės, pabrėžiant moterų ir seksualinių mažumų teises), vertė (pagal tai, kaip kas ką supranta, nepaisant pasaulio tvarkos, bet ją „kuriant“, „perimant“), tolerancija (pabrėžiamas kitokios nuomonės, elgesio, pažiūrų gerbimas, pakentimas, atmetant krikščioniškas vertybes ir tai, kas krikščioniška). Dar vienas ypač pabrėžiamas terminas yra antidiskriminacija, apimanti kovą su etnocentrizmu (kultūrinį ir ekonominį Vakarų visuomenės dominavimą bandoma pakeisti ne vakarietiška kultūrine socialinės lyties bei seksualumo interpretacija), patriarchytu (socialinė sistema, kurioje dominuoja vyrai), su homofobija¹⁰⁹ ar tiesiog seksfobija (baimė,

¹⁰⁶ Plg. Kuby G. Die globale sexuelle Revolution. 2013. P. 150. Išversta mano – V. K.

¹⁰⁷ Plg. Kuby G. Die globale sexuelle Revolution. 2013. P. 85; 174–178; 185–186.

¹⁰⁸ Plg. Monro S. Gender Politics. 2005. P. 85–86.

¹⁰⁹ Tai 60-ųjų metų pabaigos psichoanalitiko ir homoseksualų aktivisto George Weinberg pavartotas neologizmas, nurodantis neirotinę seksualinių mažumų baimę, tolygią vorų, aukščio ar uždarų erdvių baimei; socialinio lygio

socialiniai tabu dėl seksualumo, tarp jų erotinio fetišizmo, masturbacijos), seksizmu (įprastai tai reiškia žmogaus lygių teisių pažeidimą dėl jo lyties, bet genderizme į šį terminą įtraukiami įvairūs su lytimi sutapatinami nukrypimai nuo heteroseksualumo normų), kūno fašizmu (spaudimas transeksualams įtilpti į socialines normas). Tam pasitelkiami antidiskriminacijos įstatymai, ginantys žmogaus teisę į jo laisvę pačiam nuspręsti dėl savo lytinės tapatybės, teisę kurti netradicinę šeimą ir jose auginti vaikus ir panašiai. Teigiama, jog santuoka ir šeima nebeapsiriboja vieno vyro ir vienos moters sąjunga, pastarajai lygiavertės yra įvairios kitos šeimos formos. Stengiantis „apvalyti“ kalbą nuo dvilytiškumą žyminčių žodžių, įvedami terminai „tėvas 1 ir tėvas 2“, kuriais pasuose keičiamos „motina“, „tėvas“ formuluotės, o iš vaikų darželių šalinami tokie žodžiai kaip „mamytė“ ir „tėvelis“, nes jie diskriminuoja vienodų lyčių tėvus.¹¹⁰

Strategija ir taktika, kurios, pasak G. Kuby, yra taikomos gender ideologijos arba socialinės lyties plėtrai remiasi tokiais įvykiais:

- visuotinė gyventojų, ypač jaunimo, seksualizacija;
- viešuomenės jautrumas yra slopinimas „teigiamai pateikiant homoseksualumą žiniasklaidoje, pirmiausia reklamų ir filmų vaizdais“;¹¹¹
- lobistiniu ir tinkliniu darbu siekiama pakeisti įstatymus;
- propagandinės kompanijos vykdymas siekiant įteisinti bet kurį lytinį nukrypimą nuo heteroseksualumo, pasitelkiant laisvės, tolerancijos, antidiskriminacijos bei žmogaus teisių sąvokas;
- nutylimi moksliniai faktai ir tuo pat metu mokslas ideologizuojamas;
- didmiesčiuose, pirmiausia krikščionims šventose vietose, organizuojami homoparadai;
- homoseksualios gyvenimo partnerystės įstatyminiu būdu sulyginimos su santuoka;
- kovojama dėl teisės įsivaikinti vaikus;
- antidiskriminacijos įstatymu teisiniu būdu toliau plečiamos ypatingos teisės homoseksualams;¹¹²
- keičiamos mokytojų rengimo bei moksleivių mokymo programos;

įracionali homoseksualumo baimė. Plg. *Kuby G. Die globale sexuelle Revolution. 2013. P. 184; Monro S. Gender Politics. 2005. P. 61. 2005 metų ketvirtajame lietuviškame Tarptautinių žodžių žodyno leidime tokio termino dar nėra įtraukta.*

¹¹⁰ Plg. *Kuby G. Die globale sexuelle Revolution. 2013. P. 178–186; Gender revoliucija. Buldozerinis reliatyvizmas. 2014. P. 85–88. Monro S. Gender Politics. 2005. P. 60–66.*

¹¹¹ *Kuby G. Gender revoliucija. Buldozerinis reliatyvizmas. 2014. P. 56–57.*

¹¹² Plg. Žr. *Lunacek U. Pranešimas dėl ES kovos su homofobija ir diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės veiksmų plano. 2014 01 07 // <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2014-0009+0+DOC+XML+V0//LT>. 2015 03 09.*

- priešininkai juodinami vadinant juos „heteroseksistais“ ir „homofobais“;¹¹³
- pasipriešinimui palaužti taikomas mobingas ir diskreditavimas žiniasklaidoje;
- taikomi agresyvūs veiksmai prieš homoseksualizmo priešininkus: trukdomi renginiai, rašomi „tūžmingi elektroniniai laiškai“;
- totalitarinis įsivyravimas švietimo institucijų mokymo planuose;
- valstybinių lėšų skyrimo susiejimas su pritarimu *gender* ideologijai“.¹¹⁴

S. Monro, aptardama egzistuojančias lyčių teorijas, padeda geriau suprasti, kodėl prie genderizmo ideologijos nemažai prisideda feministės. Pasak autorės, liberalusis feminizmas gali būti pamatu vystant lyčių įvairovės politiką. Apskritai, moterys, radusios tarpusavyje kur kas daugiau bendrų bruožų nei su vyrais, remia kitas moteris, siekiančias politinio heteroseksualumo atmetimo. Kai kurių liberalių ir ankstyvųjų radikaliųjų feminisčių siekis buvo ir vis dar yra hermafroditų visuomenės sukūrimas pasitelkiant technologijas, įgalinančias panaikinti biologinius vyro ir moters skirtumus.¹¹⁵ Tai kur kas daugiau nei tik lyčių lygių galimybių siekis, tikintis pašalinti moterų diskriminaciją ir smurtą prieš jas. Tai ne kas kita, kaip siekis išsivaduoti iš daugybę tūkstantmečių žmogui būdingo lytiškumo, „sukuriant naują žmogų“.

3.3. Lyčių aspekto integravimo strategija

Jau minėta, jog genderizmo ideologija pirmiausia yra nukreipta į valstybių politikos sferą ir savo nuostatas bando įtvirtinti įstatymais, kad taip pasiektų visas kitas visuomenines struktūras bei turėtų lemiamą įtaką socialinėje plotmėje. Šiam tikslui buvo sukurta ir toliau yra tobulinama vadinamoji Gender-Mainstreaming – lyčių aspekto intergavimo strategija. „Lyčių aspekto integravimas yra moterų ir vyrų lygybės siekimo strategija, integruojant lyčių lygybės atžvilgiu susirūpinimą keliančius klausimus į visas Europos Sąjungos institucijų ir valstybių narių politikos kryptis ir programas. Tai taip pat pokyčių ir transformacijų procesas, kuriam vykstant visi politikos kūrėjai lyčių lygybės klausimus integruoja planuodami, įgyvendindami, stebėdami ir vertindami visas savo kuriamos ir įgyvendinamos politikos kryptis, programas ir veiklą“.¹¹⁶ Šios strategijos „užduotis yra užtikrinti, kad dėmesys moterų ir vyrų problemoms bei patirtims taptų sudėtine politikos formavimo, įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo dalimi tiek politinėje, tiek ekonominėje, tiek socialinėje sferoje. Siekiama, kad valstybės įgyvendinami

¹¹³ Plg. Žr. Europos Parlamento rezoliucija dėl homofobijos Europoje / *Kuby G. Gender revoliucija. Buldozerinis reliatyvizmas. 2014. P. 116–119; Angelilli R., Busuttill S., Mathieu V., Nedelcheva M., Striffler M., Weber M. Pasiūlymas dėl rezoliucijos. 2012 05 21 // <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2012-0234+0+DOC+XML+V0//LT>. 2015 04 09.*

¹¹⁴ *Kuby G. Gender revoliucija. Buldozerinis reliatyvizmas. 2014. P. 57.*

¹¹⁵ Žr. *Monro S. Gender Politics. 2005. P. 23–25.*

¹¹⁶ Veiksmingos politikos kūrimo ir įgyvendinimo parama // *Europos lyčių lygybės institutas. 2011 m. veiklos ataskaita. 2012. P. 20.*

sprendimai ir priemonės būtų vienodai naudingi moterims ir vyrams ir skatintų lyčių lygybę“.¹¹⁷ Šios strategijos įgyvendinimas formuojant Europos Sąjungos politiką nuo 1996 metų tapo prioritetiniu, todėl palaipsniui vis labiau paveikia atskiras valstybes.

M. Mahapatro lyčių aspekto integravimą apibrėžia kaip holistinę strategiją, kurios tikslas – „pristatyti *gender* jautrumo ir lygybės perspektyvą visoms veiklos kryptims visais lygiais ir visais etapais keičiant normas ir praktikas, kurių šaknys slypi *gender* nelygybėje“.¹¹⁸ Kaip šios strategijos tikslą skatinant socialinės lyties lygybės plėtrą, tiksline grupe yra pasirinktos moterys, nes praktiškai kiekvienoje kultūroje jos užima žemesnę padėtį nei vyrai, yra diskriminuojamos, patiria smurtą, išnaudojimą. Per įvairialypius visuomeninius projektus bei programas siekiama moterims suteikti daugiau galių. Kadangi Gender-Mainstreaming arba lyčių aspekto integravimas ne visur laikomas prioritetine socialinių permainų strategija, bet veikiau kaip pagalbine, tam, kad genderizmo vertybės prasiskverbtų visais lygiais į visus sektorius, strategiją tektų derinti pagal atskirus žemės regionus.¹¹⁹ Vis dėlto, tai ganėtinai sudėtingas procesas, todėl dažniausiai bandoma jėga kardinaliai pakeisti ištisų kultūrų ir rasių vyrų požiūrį į moteris, moterų į jas pačias ir apskritai į savo kaip žmogaus tapatybę bei vietą visuomenėje, visus absoliučiai suvienodinant.¹²⁰ Galima lyčių aspekto integravimo strategijos įtvirtinimo schema yra pavaizduota toliau pateiktame trečiajame paveikslėlyje.

Tam, kad būtų galutinai pasiekta lyčių lygybė, privaloma panaikinti dvilytiškumą. Žmonės formaliai tebėra skirstomi į vyrus ir moteris, tačiau tuo pačiu metu yra efektyviai laipsniškai dildomi jų skirtumai. Įstatymiškai lyčių lygybė visų pirma rėmėsi ir tebesiremia vyrų ir moterų galimybių suvienodinimu darbo rinkoje, politikoje, mokslo srityse ugdant moksleivius bei vėliau individualiai renkantis išsilavinimą. Iš pirmo žvilgsnio tai itin sveikintinas reiškinys, leidžiantis moterims visapusiškai ir be baimės integruotis visuomenėje realizuojant save bei priimant politiškai svarbius sprendimus, tačiau minėta vyrų ir moterų lygybė yra tik maža dalelė to, ko iš tiesų siekiama vyrų bei moterų lygių galimybių strategija. Kone ryškiausias tikslas – tai ekonominė nauda: „lyčių lygybė yra labai svarbus ekonominis pranašumas siekiant paskatinti teisingą ir integracinį ekonomikos augimą“; „į darbo rinką įsitraukiančios moterys atlieka pagrindinį vaidmenį užtikrinant, kad ekonomika vėl pradėtų augti; <...> jos padidina šeimos pajamas, o dėl to didėja vartojimas, socialinio draudimo įmokos ir mokestinės pajamos, taip pat atgaivinama ekonomika; <...> lyčių lygybė daro teigiamą poveikį ekonomikos augimui ir

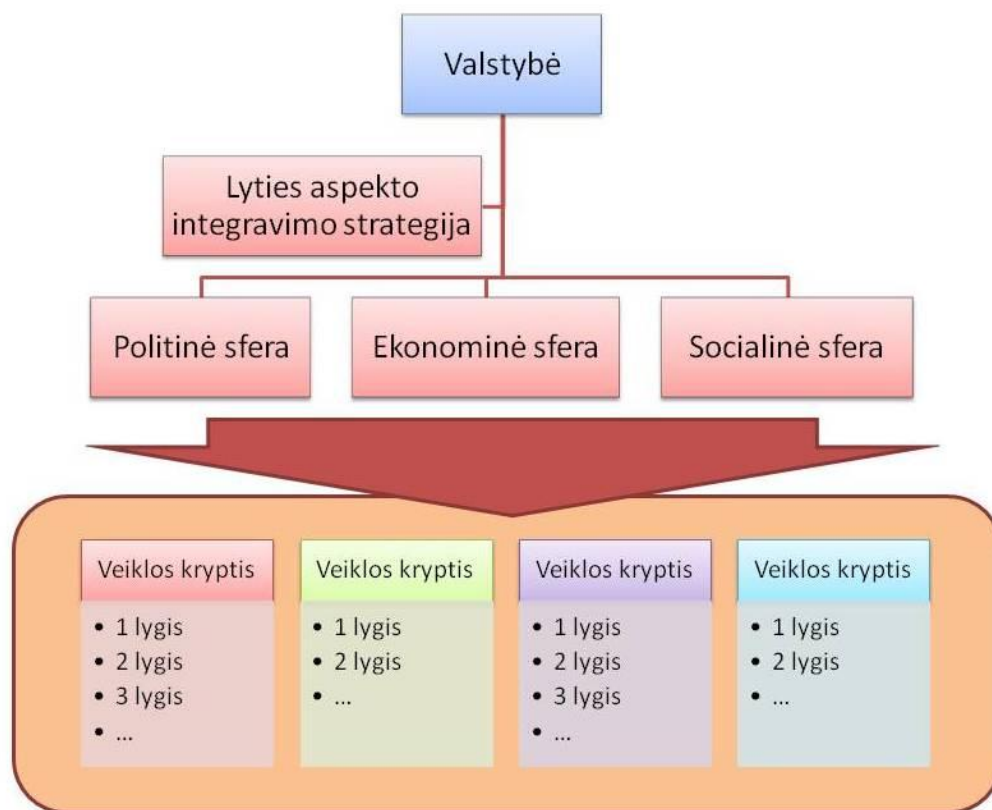
¹¹⁷ Lyčių aspekto integravimas, metodai, priemonės ir gerosios patirtys // Trumpai apie Europos lyčių lygybės institutą. 2014. P. 9.

¹¹⁸ Plg. *Mahapatro M.* Mainstreaming Gender: Shift from Advocacy to Policy // *Vision*. Sage. 2014. Dec. Vol. 18. Issue 4. P. 309. Išversta mano – V. K.

¹¹⁹ Plg. *Mahapatro M.* Mainstreaming Gender: Shift from Advocacy to Policy // *Vision*. Sage. 2014. Dec. Vol. 18. Issue 4. P. 311–313.

¹²⁰ Plg. *Cornwall A.* Taking off International Development's Straphjacket of Gender // *Brown Journal of World Affairs*. 2014. Fall/Winter. Vol. 21. Issue 1. P. 135.

gyvenimo lygio gerinimui¹²¹. Panaikinus lyčių skirtumus, kiekvienas individas tampa universaliu gamintoju ir vartotoju, o tai ypač palanku tiek siūlant, tiek renkantis darbą bei prekę.

3 pav. Lyčių aspekto integravimo strategijos įtvirtinimas

3.3.1. Lyčių lygybės įtvirtinimas įstatymais

S. Monro, kalbėdama apie vyro ir moters kategorijų išplėtimą, išskiria dešimt punktų, atskleidžiančių, kas konkrečiai šiuo klausimu yra daroma socialinėje politikoje:

- 1) kuriami įstatymai, remiantys transeksualius asmenis, kad ir kokiai socialinės lyties tapatybei jie save priskirtų.
- 2) Socialinės lyties įvairovės depatologizacija, transeksualumą ir transvestizmą šalinant iš psichiatrinės diagnostikos vadovėlių, daugiau diskutuojant apie pačią socialinės lyties tapatybę negu apie jos keliamas problemas.
- 3) Didinamas chirurginių operacijų ir hormonų terapijos transeksualams finansavimas.
- 4) Nutraukiamas hermafroditų genitalijų suluošinimas – kūdikiams ir vaikams

¹²¹ Zuber I. C. Pranešimas dėl moterų ir vyrų lygybės Europos Sąjungoje (2012 m.). 2013/2156(INI). M; X // Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0073/2014. 2014 01 31.

- hermafroditams nedaroma lyties korekcinė chirurginė operacija laukiant, kol kiekvienas iš jų bus pajėgus nuspręsti, pagal kokią socialinę lytį jie nori gyventi.
- 5) Laikinas kūdikių-hermafroditų priskirimas kuriai nors socialinei lyčiai, kol jie pakankamai subręs, kad pasirinktų ar gyvens kaip vyras ar kaip moteris.
 - 6) Lygybės įstatymų tos pačios lyties poroms įdiegimas, įtraukiant pilną partnerystę bei tėvystės teises.
 - 7) Įstatymų bei socialinių normų dėl vyrų, norinčių naudoti makiažą, nešioti sukneles, sijonus bei aukštakulnius pertvarkymas, kad jie nebūtų diskriminuojami.
 - 8) Iniciatyvų, susijusių su platesne socialinės lyties lygybe įtvirtinimas, pavyzdžiui, tėvystės atostogos vyrams.
 - 9) Socialinių bei kultūrinių iniciatyvų, susijusių su įvairiu buvimo vyru ar moterimi būdų priėmimas, ginant moteriškus berniukus mokyklose, skatinant kuo daugiau moterų rinktis vadinamuosius vyriškus darbus net siekiant užimti aukšto rango pozicijas.
 - 10) „Teigiamas įvairių buvimo vyru ir moterimi būdų bei skirtingų tarpusavio santykių formų vaizdavimas įstatyminiuose bei kituose sektoriuose“.¹²²

Pačių įstatymų, direktyvų, teisinių normatyvų bei kitokių lyčių lygybei skirtų dokumentų Europos Sąjungos valstybių lygmeniu yra labai daug. Norint išsamiau susipažinti, kas yra rašoma ir apie ką lyčių lygybės klausimais svarsto Europos Parlamento, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovai, šiam skyriui buvo atsitiktinai parinkti keli konkretūs dokumentai. Juose labai daug dėmesio skiriama moters vaidmeniui visuomeninėse srityse ir pokyčiams, kurie laikomi būtini, siekiant atsikratyti įsivyravusių stereotipų bei diskriminacijos lyčių atžvilgiu.

Vienas iš pirmųjų pavyzdžių, kaip įstatymais stengiamasi įtvirtinti lyčių lygybę, yra dar XX amžiaus pabaigoje paskelbta ir netrukus įsigaliojusi Jungtinių Tautų konvencija „Dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims“. Joje teigiama, kad „norint pasiekti visišką vyrų ir moterų lygybę, reikia keisti tradicinį vyrų ir moterų vaidmenį visuomenėje ir šeimoje“, o tai daroma imantis visų reikiamų priemonių siekiant „pakeisti socialinius ir kultūrinius vyrų ir moterų elgesio modelius, kad išnyktų prietarai, papročiai ir visokia kitokia praktika, pagrįsta vienos lyties nepilnavertiškumo ar pranašumo idėja arba stereotipišku vyrų ir moterų vaidmeniu“.¹²³ Taigi, jau čia matomas siekis pertvarkyti visuomenę naikinant tautines tradicijas

¹²² Plg. *Monro S. Gender Politics*. 2005. P. 84–85. Išversta mano – V. K.

¹²³ Jungtinių Tautų Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims. 1979 12 18. D. I. Str. 5 // Valstybės žinios. Nr. 21-549.1996 03 08. Plg. Raginama skatinti „moterų dalyvavimą tose veiklos srityse, kurios stereotipiškai laikomos „vyriškomis“, ypač mokslo ir naujų technologijų srityse“. *Zuber I. C. Pranešimas dėl*

ir kartu per istoriją nusistovėjusį požiūrį į vyrus ir moteris, juos laikant naikintinais stereotipais. Tikima, kad pakeitus socialines normas bei vaidmenis taip pat pakis ir socialinės lyties skirtumai.¹²⁴ Viena iš pagrindinių sričių, kurioje buvo imtasi veiksmų siekiant stereotipus panaikinti, yra švietimas. Minėtame dokumente tai įvardijama kaip „bet kokių stereotipinių pažiūrų į vyrų ir moterų vaidmenį uždraudimas visų lygių ir formų mokyme skatinant bendrą mokymą ir kitus mokymo tipus, kurie padės pasiekti šį tikslą, ypač peržiūrint vadovėlius, mokyklų programas ir parenkant mokymo metodus“.¹²⁵ Vadinasi, socialiniai lyčių vaidmenys laikomi moterį diskriminuojančiu faktoriumi, prieštaraujančiu lyčių lygybės principui.

2011 m. kovo 7 d. Europos Sąjungos Tarybos išvadose dėl lyčių lygybės Europoje primenama, jog „Moterų ir vyrų lygybė yra viena iš pagrindinių Sutartyse įtvirtintų Europos Sąjungos vertybių ir vienas iš Europos Sąjungos tikslų bei uždavinių, o moterų ir vyrų lygybės principo integravimas į visas ES veiklos sritis yra bendras Sąjungos tikslas“.¹²⁶ Pagrindinė sritis, per kurią skatinama užtikrinti lyčių lygybę, yra užimtumo politika. Ja pagal darbo vietų kūrimo, pažangaus, tvaraus ir integracinio ekonomikos augimo strategiją „Europa 2020“, siekiama 20–64 metų amžiaus vyrų ir moterų užimtumo lygį padidinti iki 75 %. Kliūčių moterų dalyvavimui darbo rinkoje šalinimas laikomas prioritetiniu klausimu, taip pat raginama imtis tinkamų veiksmų kovai su įvairių formų moterų diskriminacija. Tai pirmoji priemonė, nurodyta dokumento priede esančiame Europos lyčių lygybės pakte (2011–2020 m.), skirta lyčių nelygybės šalinimui bei kovai su lyčių segregacija darbo rinkoje.

Kitos minėtame pakte įvardytos priemonės: lyčių stereotipų pašalinimas skatinant lyčių lygybę švietime; vienodo darbo užmokesčio vienodame ir vienodos vertės darbe užtikrinimas; moterų įgalinimas politiniame ir ekonominiame gyvenime, moterų verslumo skatinimas; su lyčių lygybę susijusių iniciatyvų bei planų įgyvendinimas per socialinius partnerius bei įmones; vienodo vyrų ir moterų dalyvavimo priimant sprendimus skatinimas. Dokumente taip pat siekiama pagerinti vyrų ir moterų profesinio bei asmeninio gyvenimo pusiausvyrą,¹²⁷ pavyzdžiui, per ikimokyklinio amžiaus vaikų priežiūros įstaigų paslaugų gerinimą; raginama kovoti su visų rūšių smurtu prieš moterį, priimant nacionalinio ir Europos Sąjungos lygio strategijas ir panašiai. Tai labai konkretus ir tikslus dokumentas.

moterų ir vyrų lygybės Europos Sąjungoje (2012 m.). 2013/2156(INI). 28 // Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0073/2014. 2014 01 31.

¹²⁴ Plg. *Baird J., Higgins L., Rao A.* Traditional Gender Roles and Job Attribute Preferences: A Look at Viewpoints of Male and Female Accounting Students // *Academy of Business Research Journal*. 2014. July 1. Vol. 3. P. 51.

¹²⁵ Jungtinių Tautų Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims. 1979 12 18. D. III. Str. 10 // *Valstybės žinios*. Nr. 21-549.1996 03 08.

¹²⁶ *Europos Sąjungos Taryba*. 2011 m. Kovo 7 d. Tarybos išvados. Europos lyčių lygybės paktas (2011 – 2020 m.). (2011/C 155/02). Str. 1. // Europos Sąjungos institucijų, įstaigų ir organų pranešimai. 2011 05 25.

¹²⁷ Plg. „<...> norint skatinti ir pasiekti lyčių lygybę būtina užtikrinti, kad vyrai ir moterys dalytųsi šeimos ir namų ruošos pareigomis, visų pirma labiau naudotųsi vaiko priežiūros ir tėvystės atostogomis“. *Zuber I. C.* Pranešimas dėl moterų ir vyrų lygybės Europos Sąjungoje (2012 m.). 2013/2156(INI). U // Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0073/2014. 2014 01 31.

Naujesni šaltiniai yra kur kas išsamesni bei kategoriškesni. Štai skaitant 2013-ųjų metų Europos Sąjungos Tarybos išvadas lyčių lygybės klausimais susidaro įspūdis, kad lyčių lygybės aspekto integracija yra per lėta ir nepakankamai efektyvi dėl nemažos dalies šalių narių nepakankamo bendradarbiavimo įgyvendinant lyčių lygybę bei kovojant su diskriminacija dėl lyties, todėl šioms Europos Sąjungos valstybėms narėms griežtėja įpareigojimai dėl Europos Sąjungos priimtų direktyvų įgyvendinimo.¹²⁸ Pabrėžiama būtinybė visapusiškai pasinaudojant Europos lyčių lygybės instituto (EIGE)¹²⁹ pajėgumais, kuo greičiau visoje Europos Sąjungoje įtvirtinti *de facto* moterų ir vyrų lygybę, raginama pastarąją laikyti prioritetu vyriausybėje darbotvarkėje, stengiantis ją įtvirtinti visais valstybiniais lygmenimis ir nuolat prižiūrėti, kaip tai vyksta, kiek tam yra skiriama finansų, nuolat prižiūrėti lyčių aspekto integravimo procesą kuriant atitinkamas koordinavimo struktūras, rengti ir viešinti nuolat atnaujinamą pagal lytį suskirstytą statistiką.¹³⁰ Konkrečių rimtų priežasčių, kodėl neatidėliotinau reikia imtis socialinės lyties strategijos įtvirtinimo visuomenėje nenurodoma, išskyrus, teiginį, jog tai yra vienas pagrindinių dar neįgyvendintų Europos Sąjungos reikalavimų.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 metais patvirtintoje Valstybinėje moterų ir vyrų lygių galimybių 2010 – 2014 metų programoje lyčių lygybės siekiama užimtumo, švietimo ir mokslo, sveikatos apsaugos, aplinkosaugos, krašto apsaugos, Europos Sąjungos ir tarptautinio bendradarbiavimo, sprendimų priėmimo, moterų ir vyrų lygių galimybių įgyvendinimo mechanizmų ir metodų plėtros srityse, įgyvendinant Europos Sąjungos bei tarptautinius įsipareigojimus. Pateiktuose uždaviniuose atsiskleidžia ypač ryškus aktyvios integracijos į darbo rinką, profesinės karjeros, dalyvavimo sprendžiant politinius ir ekonominius klausimus skatinimas. Tačiau uždavinys, kuriuo siekiama „skatinti moteris siekti aukščiausių mokslo laipsnių; skatinti vyrus įgyti aukštąjį išsilavinimą“,¹³¹ akivaizdžiai rodo nelygybę vyrų ir moterų išsilavinimo atžvilgiu – moteris raginama tapti habilituota mokslų daktare, o vyrui tarsi pakanka baigti kolegiją arba bakalauro studijas universitete. Tokio uždavinio iškėlimo priežastį galima rasti vienoje iš vėliau nurodytų švietimo ir mokslo problemų: „moterų mokslininkų, einančių aukščiausias mokslines ir vadovaujančias pareigas, skaičius“¹³² yra neproporcingai mažas. Be to,

¹²⁸ Žr. *Europos Sąjungos Taryba*. Moterų ir lyčių lygybės pažangos institucinių mechanizmų efektyvumas – Tarybos išvados. Nr. 17605/1/13. 2013 12 13. Plg. *Zuber I. C.* Pranešimas dėl moterų ir vyrų lygybės Europos Sąjungoje (2012 m.). 2013/2156(INI). F // Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0073/2014. 2014 01 31.

¹²⁹ „Europos lyčių lygybės institutas (EIGE) – tai decentralizuota Europos Sąjungos agentūra, kurios tikslas prisidėti prie lyčių lygybės skatinimo ir stiprinimo, integruojant lyčių aspektą į visų sričių ES ir valstybių narių politiką, kovoti su diskriminacija dėl lyties ir ugdyti ES piliečių su lyčių lygybe susijusį sąmoningumą.“ Europos lyčių lygybės institutas // Trumpai apie Europos lyčių lygybės institutą. 2014. P. 2.

¹³⁰ Plg. *Europos Sąjungos Taryba*. Moterų ir lyčių lygybės pažangos institucinių mechanizmų efektyvumas – Tarybos išvados. Nr. 17605/1/13. 2013 12 13. 19–28.

¹³¹ *Lietuvos Respublikos Vyriausybė*. Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių 2010–2014 metų programa. 2010 05 04. Nr. 530. 4.2.2.

¹³² *Lietuvos Respublikos Vyriausybė*. Ten pat. 48.

kalbant apie karjeros galimybes, dokumente nurodoma, jog „Aukštosiose mokyklose mokosi daugiau merginų, tačiau jos dažniau renkasi tradiciškai moteriškų sričių studijas, todėl baigusios studijas jos eina ne tokias perspektyvias karjeros ir pajamų požiūriu pareigas“.¹³³ Teigiama, jog tokiam pasirinkimui įtakos turi vadovėliuose bei švietimo medžiagoje pateiktas nelygiavertis požiūris į vyrus ir moteris, todėl juos būtina peržiūrėti ir reikalui esant pakoreguoti arba pakeisti naujais.

Dar vienas punktas, į kurį verta atkreipti dėmesį yra susiję su šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo problemomis. Dokumente teigiama, jog „Svarbus moterų užimtumo didinimo veiksnys – dalyvavimas versle. Moteris, siekianti imtis verslo ir jį plėtoti, susiduria su specifinėmis kliūtimis: moterys dažniausiai yra atsakingos už vaikų priežiūrą ir ugdymą, joms trūksta motyvacijos, pasitikėjimo savimi, verslumo įgūdžių, informacijos“.¹³⁴ Kitaip tariant, šeima ir vaikai moteriai laikomi kliūtimi tapti verslininke ir daroma viskas, kad prioritetas jai būtų verslo kūrimas. Apskritai susidaro įspūdis, jog rūpintis šeima ir tuo pat metu dirbti yra per daug tarpusavyje problematiškai nesuderinami dalykai, todėl valstybė turi pasirūpinti vaikais, neįgaliuosius bei senelius globojančių įstaigų finansavimu bei tėvystės atostogų skatinimu, kas suteiktų moterims galimybę po gimdymo kuo greičiau grįžti į darbo rinką.¹³⁵

Pastaruoju metu labai daug kalbama apie žmogaus teises, vaikų teises, moterų teises ir kovą su smurtu prieš moterį. Kuriama vis daugiau teisinių dokumentų, kuriuose išdėstytos teisinės nuostatos užtikrintų minėtų asmenų apsaugą. Vienas iš tokių Lietuvai pateiktų dokumentų yra Europos Tarybos Konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo. Prieštarungų vertinimų šis dokumentas susilaukė dėl juo norimos įtvirtinti socialinės lyties sąvokos.¹³⁶ Štai keletas ištraukų iš dokumento:

„3. Šios Konvencijos nuostatas, ypač aukų teisių apsaugos priemonės, Šalys įgyvendina nediskriminuodamos asmens dėl biologinės lyties, socialinės lyties, rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautinės ar socialinės kilmės, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, lytinės orientacijos, lyties tapatybės, amžiaus, sveikatos būklės, negalios, šeiminės padėties, migranto ar pabėgėlio statuso arba kito statuso. 4. Ypatingosios priemonės, būtinos siekiant užkirsti kelią smurtui dėl lyties ir apsaugoti moteris,

¹³³ Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių 2010–2014 metų programa. 2010 05 04. Nr. 530. 47.

¹³⁴ Ten pat. 36.2.

¹³⁵ Plg. „<...> daug moterų, kurios dažniausiai prižiūri vaikus ir priklausomus šeimos narius, priverstos dirbti ne visą darbo dieną ir net palikti darbo rinką, nes trūksta prieinamų, įperkamų ir pakankamų vaikų priežiūros ir neįgaliųjų bei pagyvenusių asmenų priežiūros paslaugų arba veiksmingų priemonių, kuriomis būtų sudaromos geresnės sąlygos derinti profesinį ir asmeninį gyvenimą“. Zuber I. C. Pranešimas dėl moterų ir vyrų lygybės Europos Sąjungoje (2012 m.). 2013/2156(INI). Aa // Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0073/2014. 2014 01 31.

¹³⁶ Žr. Europos Taryba. Konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo. 2011 05 11. Str. 3–4, 12, 14.

pagal šios Konvencijos reikalavimus nelaikomos diskriminacinėmis“.¹³⁷

„1. Šalys imasi reikiamų priemonių, kuriomis būtų skatinami vyrų ir moterų socialinio ir kultūrinio elgesio modelio pokyčiai siekiant išnaikinti prietarus, papročius, tradicijas ir visą kitą praktiką, grindžiamą moters nepilnavertiškumo idėja ar stereotipiniais moterims ir vyrams priskiriamais vaidmenimis. <...> 5. Šalys užtikrina, kad kultūra, papročiai, religija, tradicija ar vadinamasis „garbės“ kodeksas netaptų pateisinama šioje Konvencijoje nagrinėjamų smurto veiksmų priežastimi.“¹³⁸

Taigi vėl pasikartoja mintis, jog stereotipinė mąstysena, vyraujanti šiuolaikinėje kultūroje turi būti panaikinta, nes ji skatina netoleranciją ir lyčių diskriminaciją. Negana to, tai laikoma viena iš smurto prieš moteris, jos pažeminimo formų. Tam, kad būtų įtvirtinta lyčių lygybė (primenama, jog ji apima ir seksualines mažumas), leidžiama imtis „ypatingų priemonių“. Viena iš sričių, kurioje šios priemonės galėtų būti efektyviausiai pritaikytos, galima laikyti lytinį švietimą.

3.3.2. Lyčių lygybės propagavimas lytiniame švietime

Kalbant apie lyčių lygybės situaciją Lietuvos švietimo sistemoje, galima pasitelkti vieną iš Europos Komisijos spaudai pateiktą studiją apie taikomas priemones ir situaciją Europoje lyčių skirtumams švietime. Analizuojant lyčių lygybės politiką Lietuvos švietimo sistemoje teigiama, jog pastaroji mūsų šalyje pamažu formuojasi. „Lyties aspektas palaipsniui integruojamas į Lietuvos švietimo sistemą reguliuojančius teisės norminius aktus. Pavyzdžiui, nuo 2000-11-21 iki 2003-06-16 galiojusiame *LR Švietimo įstatyme* terminas „lytis“ nebuvo minimas. Tuo tarpu 2003-06-17 priimto įstatymo 5.1 straipsnyje jau buvo sakoma, kad vienas iš švietimo sistemos principų yra „lygios galimybės“ <...>. Atitinkamai lyčių lygybės aspektas įtraukiamas ir į Lietuvos universitetų Statutus bei Etikos kodeksus. Mokyklų nuostatuose lyčių lygybės aspektui kol kas nėra skiriama dėmesio“.¹³⁹ Pagrindinė priemonė, kuria siekiama lyčių lygybės užtikrinimo, yra lytinio švietimo bei asmeninių lyčių santykių programos.

Dvi pagrindinės lytinio švietimo programų dalys, susijusios su lyčių lygybe, yra reprodukcinės teisės bei reprodukcinė sveikata. 2013-ais metais Europos Parlamente šiuo klausimu ne kartą buvo svarstomi Editos Estrelas pateikti pasiūlymai. Savo pranešimuose ji

¹³⁷ *Europos Taryba*. Ten pat. Str. 4.

¹³⁸ Ten pat. Str. 12.

¹³⁹ *Novelskaitė A.* Lyčių skirtumai švietime: studija apie taikomas priemones ir situaciją Europoje. Lietuva. Europos Komisija. Eurydyce. 2010 06 07. P. 3 //

http://ec.europa.eu/lietuva/documents/pranesimai_spaudai/07062010_lyciu_skirtumai_svietimo_sistemoje_lt.pdf. 2014 11 19. Už valstybinės lyčių politikos įgyvendinimą Lietuvoje yra atsakinga Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kartu prie jos veikiančia Moterų ir vyrų lygių galimybių komisija.

akcentavo aukštą lytinės ir reprodukcinės sveikatos standartų būtinybę kovoje su smurtu prieš moteris, lyčių (ne tik kaip vyro ir moters, bet taip pat seksualinių mažumų) diskriminacija ir stereotipiniu mąstymu „moteriškumo ir vyriškumo <...>, visų pirma mergaičių ir moterų lytiškumo“¹⁴⁰ suvokimo atžvilgiu; siekiant išvengti lytiškai plintančių ligų ir neplanuotų, nenorimų nėštumų bei jų komplikacijų; propaguojant kontracetinių priemonių vartojimą ir nėštumo nutraukimo, bet taip pat vaisingumo paslaugas.¹⁴¹ Dokumento dalis, skirta lytinio ir su jausmais susijusio švietimo įtvirtinimui yra specifinė ir vietomis diskutuotina.¹⁴² Vis tik čia aiškiai nurodomas lytinio švietimo tikslas: „apimti kovą su stereotipais ir prietarais, su visomis smurto dėl lyties formomis ir smurtu prieš moteris ir mergaites, padėti skleisti žinias apie (ir pasmerkti) diskriminaciją lyties ir lytinės orientacijos pagrindu, taip pat apie struktūrines kliūtis esmei lygybei, visų pirma moterų ir vyrų lygybei, taip pat turi pabrėžti savitarpio pagarbą ir bendrą atsakomybę; <...> apimti nediskriminacinę informaciją ir perteikti teigiamą požiūrį į LGBTI asmenis siekiant veiksmingu būdu remti ir ginti jaunų LGBTI asmenų teises“.¹⁴³ Taigi, akivaizdžiai matome, jog lyčių lygybė neapsiriboja vien vyro ir moters kategorijomis, bet pereina į lyčių įvairovės sritį.

Kalbant apie E. Estrelas rezoliucijoje propaguojamą lytinį švietimą, Federation of Catholic Family Associations in Europe (Katalikų Šeimų Asociacijos federacija Europoje – FAFCE)¹⁴⁴ atsiliepiama neigiamai. Pavyzdžiui, atliktos analizės duomenimis, seksualinis/lytinis švietimas Švedijoje įvestas nuo 1955 m. Privaloma lytinio švietimo programa apima visas tematikas, pradedant matematika, iki muzikos. Ja siekiama dekonstruoti socialinės lyties stereotipus mokyklose. Tėvų dalyvavimui vietos nėra. Viso to rezultatas: 2011 m. 1000 moterų, kurių amžius 15 – 19 metų, tenka 19,8 abortų. Be to, bendra paauglių sveikatos būklė bloga, pagrindinė šio amžiaus grupės asmenų mirties priežastis – savižudybė. Pats abortas nėra moterų mirtingumo dėl nėštumo ar gimdymo komplikacijų problemos sprendimas,¹⁴⁵ kuo bandoma

¹⁴⁰ *Estrela E.* Pranešimas dėl lytinės ir reprodukcinės sveikatos ir teisių. 2013/2040(INI). F // Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0306/2013. 2013 09 26.

¹⁴¹ Žr. Ten pat. N–V; 3–8; 28–40; *Estrela E.* Pranešimas dėl lytinės ir reprodukcinės sveikatos ir teisių. 2013/2040(INI). 27–38 // Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0426/2013. 2013 12 02.

¹⁴² Pavyzdžiui, lytinį švietimą moksleiviams siekiama įtvirtinti kaip privalomą nuo pat pradinių klasių, vėliau raginant atsižvelgti į kitokius paauglių lytinės ir reprodukcinės sveikatos poreikius, kurie skiriasi nuo suaugusiųjų, užtikrinant paaugliams palankių lytinių ir reprodukcinės sveikatos paslaugų prieinamumą be tėvų ar globėjų sutikimo, teisę į konfidencialumą bei privatumą. Žr. *Estrela E.* Pranešimas dėl lytinės ir reprodukcinės sveikatos ir teisių. 2013/2040(INI). 41–47 // Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0306/2013. 2013 09 26.

¹⁴³ *Estrela E.* Pranešimas dėl lytinės ir reprodukcinės sveikatos ir teisių. 2013/2040(INI). 52–53 // Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0306/2013. 2013 09 26.

¹⁴⁴ *Federation of Catholic Family Associations in Europe.* Analysis of the Motion for a European Parliament Resolution on Sexual and Reproductive Health and Rights. 2013/2040(INI) – A7-0306/2013. Brussels. 3 December 2013 // <http://www.fafce.org/attachments/article/83/Estrela%20SRHR%20-%20Why%20this%20report%20is%20not%20worthy%20of%20the%20EU.pdf>. 2013 12 11. Išsamus kritinis požiūris į E. Estrelas pranešimą pateikiamas vertinimui skirtoje darbo dalyje.

¹⁴⁵ Plg. Ten pat. Išversta mano – V. K.

prisdengti stengiantis juos įteisinti ar pateisinti.

3.3.3. Jungtinių Tautų bandymas paveikti Katalikų Bažnyčia

Krikščioniškos vertybės genderizmo ideologijoje laikomos nepriimtiniomis. Atsiranda bandymų paveikti Katalikų Bažnyčios nuostatas tam tikrais klausimais. Vienas iš tokių pavyzdžių matomas diplomatiname santykiyje tarp Jungtinių Tautų ir Vatikano. Jungtinių Tautų Komitetas, peržvelgęs 2014 metų antrąją Šventojo Sosto pateiktą periodinę ataskaitą Vaiko teisių apsaugos konvencijoje Šventajam Sostui pateikia rekomendacijų, kokiais klausimais Katalikų Bažnyčios požiūris ir pozicija turėtų būti pakeisti. Štai, pavyzdžiui, potemėje „E. Šeimos aplinka ir alternatyvi priežiūra“ Komitetas siūlo pripažinti šeimų įvairovę:

„Šeimos aplinka

48. Sveikinant Šventojo Sosto delegacijos pateiktą informaciją, kad ji artimoje ateityje tęs su šeima susijusių Kanonų teisės nuostatų peržiūrėjimą, Komitetas yra susirūpinęs, jog Šventasis Sostas ir Bažnyčios veikiančios institucijos nepripažįsta egzistuojančios šeimų formų įvairovės ir dažnai diskriminuoja vaikus remiantis jų šeimos situacija.

49. Komitetas rekomenduoja Šventajam Sostui užtikrinti, kad Kanonų teisės nuostatos pripažintų šeimų įvairovės nustatymus ir nediskriminuotų vaikų, remiantis šeimos, kurioje jie gyvena, tipu¹⁴⁶.

O štai kitoje potemėje „F. Nedarbingumas, pagrindinė sveikata ir gerovė“ konkrečiai susiduriame su reprodukcinės sveikatos, lytinio arba tiksliau seksualinio švietimo, abortų klausimais. Nors Katalikų Bažnyčia yra išleidusi ne vieną dokumentą savo pozicijai pagrįsti, iš Jungtinių Tautų Komiteto pateiktų argumentų susidaro įspūdis, jog Katalikų Bažnyčios konservatyvumas neleidžia jai pamatyti tam tikrų savo pozicijos trūkumų. Štai keletas ištraukų iš dokumento:

„Sveikata

54. Komitetas išreiškia didžiausią susirūpinimą, jog devynmetės mergaitės Brazilijoje atveju, kuri kritinėje padėtyje patyrė gyvybę gelbstintį abortą 2009-aisiais, po to, kai buvo išprievartauta savo patėvio, Pernambuko Arkivyskupas sankcionavo mergaitės motiną, taip pat ir abortą atlikusį daktarą, įstatymo numatyta bausme, kuri vėliau buvo patvirtinta Romos Katalikų Bažnyčios Vyskupų Konferencijos vadovo.

55. Komitetas ragina Šventąjį Sostą peržiūrėti savo poziciją abortų atžvilgiu, kai kalbama apie akivaizdžią nėščių mergaičių gyvybės ir sveikatos riziką ir pakeisti su abortu

¹⁴⁶ Plg. *United Nations*. Convention on the Rights of the Child. CRC/C/VAT/CO/2. 31 January 2014 // tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRC/Shared%20Documents/VAT/CRC_C_VAT_CO_2_16302_E.pdf. 2014 02 08. Toliau trumpinama Convention on the Rights of the Child. Išversta mano – V. K.

susijusį 1398 kanoną, siekiant identifikuoti aplinkybes, kuriomis prieiga prie aborto paslaugų gali būti leistina“.¹⁴⁷

Tuo tarpu abortui Kanonų Teisės kodekse teskiriamas vienintelis sakinytis: „Tas, kuris daro abortą, užsitraukia ekskomuniką *latae sententiae*, abortui įvykus“.¹⁴⁸ Ekskomunika apima kiekvieną asmenį, prisidėjusį prie aborto, net jei tai buvo žodinis raginimas pašalinti užsimezgusią gyvybę.

Potemėje „Paauglių sveikata / ŽIV / AIDS“ leidžiama suprasti, kad Katalikų Bažnyčia nepakankamai suvokia ryšį tarp paauglių sveikatos ir lytiškai plintančių ligų, komplikuodama padėtį dėl savo pozicijos į kontracepcijos naudojimą ir abortų taikymą. Tai tarsi savotiškas Jungtinių Tautų kaltinimas Šventajam Sostui, jog šis nenori, kad paaugliai būtų sveiki. Štai dalis citatų iš dokumento:

„56. Komitetas yra rimtai susirūpinęs negatyviomis Šventojo Sosto pozicijos ir praktikos, neigiančios paauglių priėjimą prie kontracepcijos, taip pat seksualinės ir reprodukcinės sveikatos bei informacijos, pasekmėmis.

57. Su nuoroda į bendrąsias pastabas Nr. 15 (2013) dėl vaiko teisės į aukščiausio pasiekiamo sveikatos standarto turėjimą, Nr. 4 (2003) dėl paauglių sveikatos ir Nr. 3 (2003) dėl ŽIV/AIDS ir vaiko teisių, Komitetas primena Šventajam Sostui apie ankstyvų ir nenorimų nėštumų pavojus bei pavojus nelegalių abortų, kurie baigiasi ypač didelėmis nėštumo ir gimdymo komplikacijomis ir paauglių mergaičių mirtingumu, taip pat ypatinga paauglių mergaičių ir berniukų užsikrėtimo LPL, įtraukiant ŽIV/AIDS, riziką. Komitetas rekomenduoja, kad Šventasis Sostas:

(a) Įvertintų savo pozicijos rimtas pasekmes, dėl paauglių aukščiausio pasiekiamo sveikatos standarto turėjimo ir įveiktų visus paauglių seksualumą supančius barjerus bei tabu, kurie trukdo jų priėjimui prie lytinės/seksualinės bei reprodukcinės informacijos, įtraukiant šeimos planavimą ir kontraceptikus, ankstyvo nėštumo pavojų, ŽIV/AIDS prevenciją ir lytiškai plintančių ligų (LPL) prevenciją bei gydymą;

<...>

(c) Užtikrintų paaugliams teisę turėti prieigą prie pakankamos su jų esmine sveikata ir vystymusi bei jų galimybe prasmingai dalyvauti visuomenėje susijusios informacijos. Šiuo atžvilgiu, Šventasis Sostas turėtų užtikrinti, kad lytinės/seksualinės ir reprodukcinės sveikatos švietimas bei ŽIV/AIDS prevencija yra privaloma katalikiškų mokyklų programos dalis, nukreipta į paauglius mergaites ir berniukus, su ypatingu dėmesiu siekiant [juos] apsaugoti nuo ankstyvų nėštumų ir lytiškai plintančių infekcijų;

¹⁴⁷ Plg. Convention on the Rights of the Child. Išversta mano – V. K.

¹⁴⁸ Lietuvos Vyskupų konferencija. Kanonų Teisės kodeksas. 2012. 1398 kan.

<...>

(e) Aktyviai prisidėtų prie informacijos apie žalą, kurią gali sukelti ankstyvos santuokos ir ankstyvi nėštumai bei užtikrinti, kad katalikiškos organizacijos saugotų nėščių vaikų, paauglių motinų ir jų vaikų teises ir kovotų su diskriminacija prieš juos <...>“.¹⁴⁹

Konkretizuojant Jungtinių Tautų Komiteto pateiktas pastabas, Katalikų Bažnyčia yra raginama pripažinti šeimų įvairovę, abortus bei kontracepcijos vartojimą užtikrinant reprodukcinę jaunuolių sveikatą, taip pat įtraukti lytinį švietimą kaip privalomą į katalikiškų mokyklų programas. Norima, kad Bažnyčia taikytų tokias pačias priemones kovai su lytiškai plintančiomis ligomis, taip pat užkertant kelią paauglių nėštumams, kaip ir pasaulietinės institucijos. Nors minėtasis dokumentas yra tiesiogiai susijęs su vaiko teisėmis, juo per Šventąjį Sostą savotiškai bandoma atverti kelių lyčių aspekto integravimo strategijai Katalikų Bažnyčioje. Jau buvo minėta, kad lytinis švietimas yra viena iš pagrindinių priemonių lyčių lygybei pasiekti.

Kalbant tik apie moteris, pats lyčių lygybės įtvirtinimas įstatymais iškelia jų teises, moterims yra atveriamos įvairios savirealizacijos galimybės, skatinama jų kaip individžių nepriklausomybė. Tuo pat metu, pasitelkdama lyčių, pirmiausia tarp vyrų ir moterų, lygybę, genderizmo ideologija sukuria nepriklausomos moters idealą, kuriuo sekant jai savotiškai garantuojama aukšta gyvenimo kokybė bei asmeninė laimė. Toliau bus gilinamasi, kaip šioje ideologijoje yra suprantamas socialinės lyties moteriškasis vaidmuo sąlytyje su motinyste.

3.4. Nepriklausomos moters idealas genderizmo ideologijoje

Pasak Debora A. Harris ir Domenico Parisi, moteris motinas, kurioms reikia paramos auginant vaikus, paskutiniaisiais XX a. dešimtmečiais valdžia ėmė laikyti „tingiomis, neatsakingomis ir nemoraliomis“,¹⁵⁰ priskiriant jas varguomenės klasei, atskirtai nuo likusios visuomenės dalies, o tai nesuderinama su visuotinės gerovės politika. Pastarajai labai pasitarnauja genderizmo ideologija, skatinanti visapusišką moterų integraciją į darbo rinką. Tradiciškai suprantamas moters kaip „namų šeimininkės“ vaidmuo laikomas diskriminuojančiu, varžančiu jos savirealizacijos laisvę, užuot išskleidus savo tapatybę konkrečioje darbo srityje ir tampant nepriklausoma. Nepriklausoma moterimi paprastai laikoma ta, kuri gali pati išlaikyti save ir šeimą, nesvarbu, turi ji vaikų ar neturi, yra ištekėjusi ar ne, išsiskyrusi, našlė ar vieniša motina. Nurodoma, jog gebėjimas suderinti darbą su santuoka bei vaikų priežiūra, leidžia moteriai užsitikrinti reikiamas pajamas ir užimti deramą vietą visuomenėje, nepaisant vyro

¹⁴⁹ Plg. Convention on the Rights of the Child. P. 13. Išversta mano – V. K.

¹⁵⁰ Plg. Harris D. A., Parisi D. Gender Role Ideologies and Marriage Promotion: State Policy Choices and Suggestions for Improvement // Review of Policy Research. 2005. Nov. Vol. 22. Issue 6. P. 843. Išversta mano – V. K.

vaidmens jos gyvenime.

Jungtinėse Amerikos Valstijose imta diskutuoti apie santuokos svarbą siekiant šalyje sumažinti skurstančiųjų lygį. Nors vieni teigė, jog tam reikia finansuoti programas, skatinančias santuokos kūrimą, kiti prieštaraudami sakė, kad darbas yra pagrindinė skurdo mažinimo programa. Be to, linkstama neremti santuokos, nes tai neva paskatins tradicinį požiūrį, jog šeimą išlaikyti ir pinigus uždirbti turi vyras. Taip pat kai kurie kritikai teigė, jog taip norima įtvirtinti vieną šeimos formą virš visų kitų, o tai kelia pavojų moterims ir vaikams tapti dar labiau priklausomiems nuo vyrų.¹⁵¹ Daug paprasčiau, kai moteris neturi gyvenimo partnerio, tada ji gali neprisirišti prie vietos, migruodama ieškoti geresnių darbo sąlygų, kitaip tariant, netrukdomai siekti karjeros.

3.4.1. Moteris „karjeristė“

Ne kiekviena karjeros siekianti moteris gali būti vadinama „karjeriste“, tačiau kiekviena „karjeristė“ siekia karjeros tiek profesinėje, tiek apskritai darbo srityje. Karjera jai yra pagrindinis gyvenimo tikslas ir uždavinys išskleidžiant savąją tapatybę. Kitaip sakant, moters užimamos pareigos prilyginamos tam, kas ji yra kaip asmuo ir tai daro ją vertingą savo bei kitų akyse. Moters savirealizacijos siekis yra ypač vertinamas genderizmo ideologijoje. Europos Parlamente pasirodo pranešimų, kuriuose problema laikoma tai, jog nemaža dalis moterų dirba ne visą darbo dieną.¹⁵² Tokie ir panašūs teiginiai leidžia daryti prielaidą, kad moterų integracijos darbo rinkoje skatinimas yra tiesioginė programa, kaip jas „paversti karjeristėmis“. Tačiau čia kyla ne tik išsilavinimo, darbo srities pasirinkimo galimybių, bet ir šeimos kūrimo suderinamumo su darbu problemos.

Pastebėta, kad tam, kiek moteris yra linkusi siekti karjeros, įtakos turi jos šeimyninė padėtis. Henrik Jürges teigia, jog jei šeimoje abu sutuoktiniai yra dirbantys, žmona paprasčiausiai prisiima bendraaprūpintojos vaidmenį, savo karjerą daugiau ar mažiau paaukodama. Tačiau socialinių vaidmenų teorijoje abiejų karjera yra svarbi iš esmės. Teigiama, jog priežastis, dėl ko moterų skurdo rizika yra didesnė nei vyrų¹⁵³ ir dėl ko dirbančios poros mažiau migruoja, yra ta, kad ištekėjusios moterys užima mažiau palankią situaciją darbo rinkoje negu vyrai. Be to, vedę vyrai emigruodami įsidarbina lengviau nei ištekėjusios moterys.¹⁵⁴ Kadangi genderizmo

¹⁵¹ Plg. *Harris D. A., Parisi D.* Gender Role Ideologies and Marriage Promotion: State Policy Choices and Suggestions for Improvement // Review of Policy Research. 2005. Nov. Vol. 22. Issue 6. P. 845–846.

¹⁵² Žr. *Zuber I. C.* Pranešimas dėl moterų ir vyrų lygybės Europos Sąjungoje (2012 m.). 2013/2156(INI) // Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0073/2014. 2014 01 31. Q.

¹⁵³ Žr. *Zuber I. C.* Ten pat. J.

¹⁵⁴ Plg. *Jürges H.* Gender ideology, division of housework, and the geographic mobility of families // Review of Economics of the Household. 2006. Dec. Vol. 4. Issue 4. P. 300–301.

ideologijoje tarpregioninė ekonominė bei sociologinė migracija yra siektina ir skatinama, neretai ima atrodyti, kad moterims, norinčioms siekti karjeros, didelė šeima ar net poros bei sutuoktinės statusas apriboja jos galimybes. Juk ištekėjusiai, taip pat vaikų turinčiai dirbančiai moteriai kur kas daugiau dėmesio tenka skirti namų ruošai, apsipirkimams ir vaikų priežiūrai,¹⁵⁵ o sau asmeniškai skirto laiko lieka kur kas mažiau.

Yvette D. Miller bei Wendy J. Brown tyrė moterų su mažais vaikais laisvalaikio aktyvumą. Jos pastebėjo, kad vaikus išlaikančios motinos laisvo laiko turi mažiausiai, o tai yra dvejomis valandomis per dieną mažiau nei vyrų, kurių partnerės vaikų neturi.¹⁵⁶ Minėtosios moterys yra tiek susirūpinusios kitais, kad savo asmeniniam laisvalaikiui neteikia reikšmės, o kadangi vyrai nenori imtis priežiūros, joms tarsi nelieka kitos išeities. Be to, moters laisvalaikis yra derinamas prie atliekamo merginos, žmonos ar motinos vaidmens, ko vyrai paprastai nedaro. Tam, kad išpildytų socialinės lyties normas ir atitiktų kultūriškai suformuotus įsitikinimus, jos susitelkia į kitų laisvalaikio kokybę, pavyzdžiui, aptarnauja vyrą ir vaikus užkandžiais, kol šie žiūri televizorių. Tad pagrindinis faktorius, apribojantis moterų laisvę bei pririšantis jas prie namų yra jų buvimo motinomis pozicija. Vis dėlto, vyksta pasipriešinimas tradicinėms motinystės ideologijoms, kovojant už neįsipareigotą laiką bei asmeninę erdvę.¹⁵⁷

Genderizmo įtakoje populiariuose psichologiniuose žurnaluose atsiranda straipsnių, kuriuose keliamas vaikų būtinumo šeimoje klausimas. Štai, pavyzdžiui, psichologė Sonata Vizgaudienė, remdamasi užsienio mokslininkų tyrimais rašo, jog sutuoktinių laimei vaikai nėra būtini, rūpestis vaikais neatneša daug džiaugsmo, motinystės instinktas tėra mitas, o laimė, aplankanti tėvus gimus kūdikiui – iliuzija. Pats noras turėti arba neturėti vaikų yra tiesiogiai proporcingas moterų intelekto koeficiento lygiui – kuo jis aukštesnis, tuo nenoras turėti vaikų stipresnis: „moterys ir vyrai, pasirinkę laisvą nuo vaikų gyvenimą, yra puikiai išsilavinę, labai pasinėję į profesinę veiklą, gyvena miestuose, yra ne tokie religingi, liberalesnių pažiūrų“.¹⁵⁸ Jei tikėsime tokiais populiariųjų psichologijos žurnalų teiginiais, galime daryti prielaidą, jog moterys „karjeristės“ dažniausiai sąmoningai apsisprendžia netapti motinomis.

Tokį pasirinkimą įgyvendinti jos gali dėl vaisingumą sumažinančių modernių medicinos technologijų, naudojamų reprodukcinės sveikatos kontekste, aukštesnių gyvenimo standartų, kuriuos skatina šalių integracija į globalią ekonomiką, sudarant moterims galimybes pasiekti aukštesnius formalus išsilavinimo lygius, sukuriant darbo galimybes. Pasak Rifat Akhter, „Tai

¹⁵⁵ Žr. Priedas Nr. 2; Jürges H. Ten pat. 2006. P. 311.

¹⁵⁶ Plg. Brown W. J., Miller Y. D. Determinants of Active Leisure for Women with Young Childre – an „Ethic or Care“ Prevails // Routledge. Leisure Sciences. 2005. No. 27. P. 405.

¹⁵⁷ Plg. Brown W. J., Miller Y. D. Ten pat. 2005. No. 27. P. 406–407.

¹⁵⁸ Vizgaudienė S. Laimingas gyvenimas be... vaikų // Psichologija tau. 2015. Kovas–balandis. Nr. 2. P. 48.

pakeičia moterų vaidmenis šeimoje bei gimdymo lūkesčius“.¹⁵⁹ Taip pat, remiantis feministinės pasaulio sistemos teoretikais teigiama, jog neapmokestinta moterų namų ruoša bei labai žemas neformalaus darbo atlyginimas darbo rinkoje bei namų ūkyje visada lieka nematomas ir „toku būdu moterys netenka galios priimti sprendimus dėl savo reprodukcinio elgesio. Tikriau sakant, tam, kad nustatytų savo vietą šeimoje ir bendruomenėje, jos priklauso nuo savo tradicinio motinos vaidmens“.¹⁶⁰ Pasitenkinimas darbu už namų ribų yra siejamas su mažesniu vaisingumu.

Tačiau, kaip vėliau nurodoma tame pačiame R. Akhter straipsnyje, nagrinėjant skirtingas pasaulio kultūras, esama mokslinių tyrimų, nerandančių ryšio tarp moterų darbo ir vaisingumo. Vadinasi, teiginio, jog motinystė yra kliūtis moteriai siekti karjeros ar net apskritai dirbti, todėl reikia mažinti vaisingumą, suabsoliutinti negalima. Tai būtų tarptautinis kišimasis, neatsižvelgiant į realybę, jog tai, kas palanku moterims vienoje pasaulio dalyje, gali būti visiškai nepalanku kitoje. Deja, panašu, kad genderizmo ideologai, globaliai taikydami socialinės lyties teoriją, elgiasi būtent taip.

Jau buvo minėta, kad viena iš pagrindinių sričių, kuriose moterys yra skatinamos siekti karjeros, yra verslo kūrimas. Viename iš moterų lyderystei skirtų straipsnių rašoma, kad dažnai net nesąmoningai teigiama, jog vyrai yra geresni verslininkai, o moterys verslui vadovauti nėra tinkamos, nes nevaldytų krizinių situacijų ir panašiai. Valdžią turintys vyrai lyderystės galimybėms remia kitus vyrus ir tai veikia moterų gebėjimą matyti save kaip potencialias lyderes/vadoves ir jomis tapti. Genderizmo ideologija kaip tik siekia atstatyti moterų požiūrį į savo karjeros galimybes, padedant joms įgyti reikiamų įgūdžių ir sėkmingai lygiavertiškai konkuruoti su vyrais, tampant įmonių vadovėmis. Tam pirmiausia reikia atrasti savo kaip lyderės tapatybę ir ją galutinai suformuoti, vadovavimo siekį išsikėlus kaip tikslą, nepaisant pasitaikančių kliūčių. Paprastai versle dominuoja vyrai, tad moterims reikia tapti labiau matomoms kaip vadovėms, rūpinantis ne tik savo įvaizdžio kūrimu, bet ir siekiant kur kas didesnių tikslų. Kaip ir kokios karjeros siekti moterims skirtų programų pasiūla tikrai nemaža, tad kiekviena save „karjeriste“ laikanti moteris gali jomis pasinaudoti ir savo tapatybę realizuoti ją atitinkančiame darbe.¹⁶¹

Vis dėlto, nors moterys yra skatinamos siekti karjeros taip vadinamose vyriškose srityse, neatrodo, kad visos šios sritys joms būtų vienodai patrauklios. Genderizmo ideologijoje teigiama, jog renkantis darbą moterys pirmenybę teikia toms sritims, kurios tradiciškai atitinka

¹⁵⁹ Plg. Akhter R. Women's Status and Fertility Differential in the World-System: A Cross-National Analysis // Perspectives on Global Development & Technology. 2014. Vol. 13. Issue 1/2. P. 248. Išversta mano – V. K.

¹⁶⁰ Plg. Akhter R. Ten pat. P. 249. Išversta mano – V. K.

¹⁶¹ Plg. Ely R. J., Ibarra H., Kolb D. M. Taking Gender Into Account: Theory and Design for Women's Leadership Development Programs // Academy of Management Learning & Education. 2011. Vol. 10. No. 3. P. 474–489; Styhre A. The overworked site manager: gendered ideologies in the construction industry // Routledge. Construction Management and Economics. 2011. September. No. 29. P. 943–955.

moteriškus stereotipus, o vyrai – vyriškus stereotipus.¹⁶² Pastaruosius pakeisti nėra taip paprasta. Jennifer M. Silva atliko tyrimą kariuomenės sferoje ir nustatė, kad aštuoniasdešimt keturi procentai apklaustų moterų nenori karinės karjeros, ypač aviacijoje, nes tai kertasi su jų planais ištekėti ir susilaukti vaikų. Motinystę ir patį moteriškumą respondentės laikė sau natūraliu, įgimtu. Dėti pastangų performuojant vyrišką kariuomenės hierarchiją panoro tik vos dvi (aštuoni procentai) moterys.¹⁶³ Taigi, panašu, kad kariuomenėje „karjeristai“ galėtų būti labiau vyrai nei moterys.

Judith Treas, Tanja van der Lippe ir Tsui-o Chloe Tai, savo straipsnyje apžvelgdamos tarptautinę ištekėjusių moterų gerbūvio perspektyvą, kelia klausimą ar namų šeimininkė gali būti laiminga nesiekdama karjeros? Pasirodo, kad taip. Netgi pastebimas amerikiečių ir europiečių moterų, pasiekusių autoritetingas, gerai apmokomas ir, galimas daiktas, reikšmingas karjeras, bendras laimės nuosmukis, palyginus su vyrų. Nepaisant stereotipiniu laikomo moterų darbo namuose, jos teigė, kad užsiimdamos namų ir šeimos priežiūros veiklomis randa prasmę ir pasitenkinimą, be to, emociškai gerai savijautai ir gerovės užtikrinimui joms būtina skirti pakankamai laiko buvimui su mylimaisiais,¹⁶⁴ priešingai, nei sakoma socialinės lyties teorijoje. Nustatyta, kad „Dirbančios ne visą darbo dieną darbuotojos septyniose Europos valstybėse buvo labiau patenkintos gyvenimu negu visą dieną dirbančios darbuotojos <...>. Tačiau svarbu atskirti namų šeimininkes nuo tų, kurios nėra darbo rinkoje dėl nedarbo ar patirčių, lemiančių gerovės sumažėjimą <...>. Darbo neturėjimas neleidžia nuspėti išėjusiųjų į pensiją ar neįgaliųjų pasitenkinimo gyvenimu“.¹⁶⁵ Straipsnio išvadose nurodoma, jog pilno etato „karjerisčių“ laimę užtemdo jų įkalinimas „hedonistinėje rutinoje“, taip pat kultūriškai palaikomas mąstymas, jog motinystė nedera su ilgomis darbo valandomis – tai trukdo būti gera mama ir jausti visapusišką laimę.

3.4.2. „Geros mamytės“ įvaizdis/statusas

Amžių bėgyje motinystės sampratos suvokimas ir reikšmė kultūriškai keitėsi atitinkamai tai iškeliant motinystės vertę, tai ją sumenkinant. Štai kad ir Jungtinėse Amerikos Valstijose motinų vaidmenys ir atsakomybės šiek tiek pasikeitė, tačiau kitais atžvilgiais liko beveik nepakitę. „Konstanta apima būdus, kaip motinystės idėjos jungiasi su moteriškumu ir

¹⁶² Plg. Baird J., Higgins L., Rao A. Traditional Gender Roles and Job Attribute Preferences: A Look at Viewpoints of Male and Female Accounting Students // *Academy of Business Research Journal*. 2014. July 1. Vol. 3. P. 51.

¹⁶³ Plg. Silva J. M. A New Generation of Women? How Female ROTC Cadets Negotiate the Tension between Masculine Military Culture and Traditional Femininity // *Social Forces*. 2011. Dec. Vol. 87. Issue 2. P. 950–951.

¹⁶⁴ Plg. Tai Ch. T., Treas J., van der Lippe T. The Happy Homemaker? Married Women's Well-Being in Cross-National Perspective // *Social Forces*. 2011. Sep. Vol. 90. Issue 1. P. 111–113.

¹⁶⁵ Plg. Tai Ch. T., Treas J., van der Lippe T. The Happy Homemaker? Married Women's Well-Being in Cross-National Perspective // *Social Forces*. 2011. Sep. Vol. 90. Issue 1. P. 114. Išversta mano – V. K.

kiek motiniška globa, ypač nuo XIX amžiaus, yra matoma kaip moters pirminė tapatybė. <...> Kaip motinystė *atrodo* ar kaip ji turėtų būti *atlikta/įvykdyta*, neatpažįstamai pasikeitė¹⁶⁶. Čia turima omenyje perėjimą nuo agrokultūros prie urbanizacijos, laikotarpius prieš ir po II pasaulinio karo, kurių metu moterims teko patirti tiek sampratos, jog moters vieta namuose, apribojimus bei izoliaciją, tiek dirbti už namų ribų vyrams kariaujant, taip pat užleisti turėtas darbo vietas jiems grįžus iš karo. Dėl pokyčių, prasidėjusių nuo 1970-ųjų metų, darbuotojų skaičių ėmė papildyti vis daugiau moterų, tačiau tuo pat metu ėmė formotis „intensyvios motinystės“ ideologija, kuri „yra vaiko-centriška, emocionaliai patraukli, įtempto darbo ir finansiškai brangi“¹⁶⁷. Vaikas laikomas šventu, pirmenybė teikiama jo auklėjimui, vystymuisi ir poreikiams, nepaisant savųjų ir tai sekina. Toks atsidavimas atžalai laikomas žalingu.

„Geros mamytės“ įvaizdis yra tam tikra moters „karjeristės“ priešingybė, bet taip pat labiau neigiamas kraštutinis, atsiradęs idealizuojant motinystę kaip tokią. Viename iš Tarptautinės Komunikacijos Asociacijos konferencijų pranešimų nurodoma, kad moterų skirstymas į dvi atskiras kategorijas – į „dirbančias mamas“ ir į „pasiliekančias namie mamas“, tai yra, dėl atlyginimo dirbančias motinas už namų ribų ir motinas, kurių darbas – vaikų ir namų priežiūra, verčia jas konfliktuoti tarpusavyje, vienas iškeliant, o kitas nuvertinant.¹⁶⁸ Buvimas gera mama socialinės lyčių teorijos kontekste laikomas ideologiniu – moterys yra priverstos atitikti kultūriškai suformuotus reikalavimus, kaip turėtų elgtis ir kokios būti, kad tinkamai prižiūrėtų vaikus. Jau minėtosios Y. D. Miller ir W. J. Brown rašo, jog „Stereotipinė geros mamos rolė pirmiausia siejasi su pasiaukojimu ir pasiekiamumu visiems šeimos nariams visais laikais“¹⁶⁹. Kadangi, kaip teigiama, vykusi motinystė reikalauja nesavanaudiškumo, baimė būti laikomoms savanaudėmis motinas skatina savo laisvalaikį leisti su vaikais. Vadinas, „geros mamytės“ statusas tarsi įpareigoja moterį nedirbti arba dirbti taip, kad kuo daugiau laiko galėtų praleisti su vaikais, atsisakant asmeninio laisvalaikio.

Jei bandytume atsiriboti nuo genderistinės ir kartu feministinės pozicijos motinystės atžvilgiu, vargu ar būtų teisinga geros mamos įvaizdį sutapatinti tik su namų šeiminkės tipu. Juk ne visos motinos turi galimybę pasilikti namie su savo vaikais. Panašiai kaip ir moters „karjeristės“ atveju, motinos gali dirbti valstybinėse įstaigose, užimti pakankamai aukštas pareigas ir vis tiek sugebėti tinkamai pasirūpinti savo atžalomis. Tyrimų, atskleidžiančių dirbančių motinų santykį su jų vaikais rezultatai gana įvairūs. Vienur nurodoma, kad motinų

¹⁶⁶ Plg. *International Communication Association*. Mothering ideologies in the news: A discourse analysis of the contested terrain of contemporary U.S. motherhood / For submission to the Feminist Scholarship division of the International Communication Association's annual meeting in Monreal, Canada, May 2008 // Conference Papers. 2008. January 1. P. 4–5. Išversta mano – V. K.

¹⁶⁷ Plg. *International Communication Association*. Ten pat. P. 6. Išversta mano – V. K.

¹⁶⁸ Plg. *International Communication Association*. Ten pat. P. 2.

¹⁶⁹ Plg. *Brown W. J., Miller Y. D.* Determinants of Active Leisure for Women with Young Childre – an „Ethic or Care“ Prevails // *Routledge. Leisure Scienses*. 2005. No. 27. P. 407. Išversta mano – V. K.

darbas vaikų stebėjimo galimybes bei emocinį prisirišimą sumažina ir tai gali atverti jaunuoliams laisvę tapti nusikaltėliais, kitur teigiama, kad tai jokio ryšio neturintys dalykai. Kad ir kaip ten būtų, S. De Coster rašo, jog sutuoktinis, kuris darbe užima vadovaujančias pozicijas, šeimoje taip pat turi daugiau valdžios. Motinų atveju jų vadovaujančios, su priežiūra susijusios pareigos darbe gali pagerinti vaikų kontrolės kokybę.¹⁷⁰ Tai nereiškia, kad jos turėtų suvaržyti vaikų laisvę, bet pelnyti jų pagarbą, o per ją ir geros mamos statusą. Tačiau nereikia jo idealizuoti.

S. De Coster pastebi, jog dirbančios motinos, kurios vienos augina vaikus, yra darbininkų žmonos arba priklauso vidutinės klasės moterims, kurių šeimose abiejų sutuoktinių atlyginimai yra būtini, norint pasiekti pageidautiną pragyvenimo lygį, „jaučiasi priverstos dirbti, nepaisant to, jog tiki, kad geros mamos turėtų būti namie“.¹⁷¹ Tačiau ir namų šeiminkės patiria nemažai kančios dėl jaučiamo išorinio spaudimo, kad turėtų dirbti, jog kokybiškai aprūpintų vaikus, pasinaudotų karjeros galimybėmis. Paprastai geros mamos paveikslui priskiriama vien tik kantrios, vien tik mylinčios ir visada esančios motinos, kuriai vaikas visada yra pirmoje vietoje savybės.¹⁷² Kitaip sakant – tai tobulos mamos, „super moters“ ar net savotiškas šventosios įvaizdis. Tačiau N. Galdikienė tik iš dalies patvirtina tokio motinystės idealo siekį tarp moterų. Remdamasi 2002 m. Prancūzijoje atliktos mamų apklausos duomenimis, ji įvardija tokias geros mamos savybes:

- a) kantrumas ir laiko vaikams skyrimas, būnant švelniai ir visada pasirengusiai padėti savo atžaloms, gebant tinkamai atsakyti į vaikų poreikius (nepataikauti, bet ir neignoruoti);
- b) žmogiškumas, nesistengiant užgniaužti neigiamų emocijų, dėtis kaukių ar būti nepriekaištingai tobula;
- c) perduodanti vertybes, tokias kaip pagarba, dalijimasis, darbas, tolerancija, sąžinės įsisąmoninimas ir apskritai gyvenimo filosofija.¹⁷³

Tai savybės, kurios turėtų būti natūrali kiekvienos motinos dalis, vis dėlto, kaip nurodoma J. M. Heisler ir J. B. Ellis straipsnyje, „moters kaip motinos tapatybė yra suformuojama per patirtis, bendravimą su <kitais> ir kitų žinias. Tačiau toks požiūris apie save gali būti labai privatus ir asmeninis“.¹⁷⁴ Kai moteris bijo atskleisti savo „tikrąjį aš“ ir pasirodyti silpna, nes neatitinka savo ar kitų iškeltų kriterijų, dirbtinai yra suformuojamas netikras savęs

¹⁷⁰ Plg. *Coster S. De. Mothers' Work and Family Roles, Gender Ideologies, Distress, and Parenting: Consequences for Juvenile Delinquency // Social Quarterly. 2012. Sep. Vol. 53. Issue 4. P. 587.*

¹⁷¹ Plg. *Coster S. De. Ten pat. P. 589. Išversta mano – V. K.*

¹⁷² Žr. *International Communication Association. Mothering ideologies in the news: A discourse analysis of the contested terrain of contemporary U.S. motherhood / For submission to the Feminist Scholarship division of the International Communication Association's annual meeting in Monreal, Canada, May 2008 // Conference Papers. 2008. January 1. P. 1.*

¹⁷³ Plg. *Galdikienė N. Bendruomenės slauga. 2011. P. 11.*

¹⁷⁴ Plg. *Ellis J. B., Heisler J. M. Motherhood and the Construction of „Mommy Identity“: Messages about Motherhood and Face Negotiation // Routledge. 2008. Nov. No. 4. Vol. 56. P. 449. Išversta mano – V. K.*

įvaizdis arba „veidas“, kuris straipsnyje susiejama su „geros mamytės“ įvaizdžiu. Tai tarsi kaukė, kitiems parodanti visas sritis, kuriose motinystė atitinka pačios moters ar aplinkos standartus, taip pat užmaskuojanti esamus motinystės trūkumus. Dirbtinis motinystės įvaizdis yra komunikacijos proceso dalis, stengiantis kitiems apie save sudaryti gerą įspūdį.

Straipsnyje pateikiama lentelė ne iki galo užkoduotų kategorijų su apklaustų dalyvių atsakymų pavyzdžiais.¹⁷⁵ Joje matome, kad motinystė yra išskiriama kaip viso gyvenimo prioritetas, bet kartu ir nelengvas darbas, aukojant savo asmeninius poreikius, pasikartoja rūpinimosi vaiku svarba, matomas noras kitiems parodyti gerąsias vaikų savybes, atskleidžiamos kelios priežastys, kodėl ir kada prisidengiama „geros mamytės“ įvaizdžiu. Įdomu tai, kad aptardamos rezultatus autorės visur įžvelgia moterims daromą aplinkinių įtaką dėl jų motinystės ir netgi teiginį, jog buvimas motina yra Dievo dovana, laiko iš kitų perimta pažiūra.¹⁷⁶ Tad genderizmo ideologijoje „geros mamytės“ įvaizdis arba statusas tėra siekiamybė, gražus motinystės idealas arba tiesiog kaukė, bet ne realybė.

Apibendrinant šią darbo dalį, galima teigti, kad genderizmo ideologija išsivystė iš seksualinės revoliucijos, feminizmo bei seksualinių mažumų judėjimo. Gender sąvoka yra nurodoma vadinamoji socialinė lytis – dirbtinai kultūriškai sukonstruoti socialiniai vyro ir moters vaidmenys, neturintys nieko bendro su prigimtinė žmogaus lytimi. Buvimas vyru ar moterimi laikomas iliuzija, neegzistuojančiu dalyku. Genderizmo ideologija siekiama panaikinti lytiškumo perskyrą, kovojant už moterų ir vyrų lyčių lygybę, bei lygybę seksualinių mažumų, jų lytinę orientaciją prilyginant lyties tapatybei. Tokiu būdu siekiama panaikinti vyro ir moters tapatybę, pirmiausia per įstatymus pasitelkiant dvilytiškumą žyminčios kalbos keitimą naikinant senus ir įvedant naujus terminus, teigiant reprodukcinę teisių bei reprodukcinės sveikatos užtikrinimo būtinybę, per lytinio švietimo programas skatinant jaunuolių seksualizaciją bei lytinės elgsenos laisvę. Bet koks pasipriešinimas genderizmo idėjoms laikomas netolerancijos, kitų diskriminacijos, homofobijos, seksfobijos ar kūno fašizmo išraiškomis. Krikščioniška žmogaus samprata ir krikščioniškos vertybės, taip pat bet kokios kultūrinės tradicijos, pasak genderizmo aktyvistų, skatina atgyvenusį stereotipinį mąstymo būdą, palaikantį patriarchalinės visuomenės gyvavimą, žeminantį moteris. Pagrindinis siekis yra išvaduoti jas iš vyrų priespaudos šeimoje, integruojant moteris į darbo rinką. Taip suformuojamas moters „karjeristės“ tipas. Jam priešpastomas „geros mamytės“ įvaizdis, pasirenkant namų šeimininkės gyvenimo būdą, ir visą savo gyvenimą paaukojant rūpinimuisi vaikais.

¹⁷⁵ Žr. Priedas Nr. 3.

¹⁷⁶ Žr. Ellis J. B., Heisler J. M. Ten pat. P. 454–455.

IV. MOTINYSTĖS SAMPRATOS GENDERIZMO IDEOLOGIJOJE ĮVERTINIMAS

4.1. Vertinimo principų požymiai ir rodikliai

Siekiant įvertinti motinystės sampratą genderizmo ideologijoje krikščioniškosios antropologijos aspektu, buvo išskirti moters prigimtinio orumo, motinystės prigimtinio vertingumo bei atsakingos motinystės principai. Remiantis Katalikiškais lytiškumo ugdymo gairėmis¹⁷⁷ bei B. Obelenienės „Paauglių rizikingos lytinės elgsenos pedagoginės prevencijos vertinimo parametrais“,¹⁷⁸ vertinimui pasirinkti toliau lentelėse nurodyti požymiai bei rodikliai.¹⁷⁹ Taikant moters prigimtinio orumo principą toliau įvertinama genderizmo ideologijos sąvoka. Pagal motinystės prigimtinio vertingumo ir atsakingos motinystės principus įvertinami lyčių aspekto integravimo strategija bei nepriklausomos moters idealas genderizmo ideologijoje.

1 lentelė. Moters prigimtinio orumo principo vidinė struktūra

Požymis	Rodiklis krikščioniškoje antropologijoje	Rodiklis genderizmo ideologijoje
Nelygstamas žmogaus vertingumas	Sukurta pagal Dievo paveikslą ir panašumą: laisva, protinga, pašaukta nesavanaudiškai dovanoti save kitam meilėje.	Dievas atmetamas, sudievinamas pats žmogus, iškeliant nežabotą seksualinę laisvę.
	Žmogus yra kūno ir dvasinės sielos nedaloma vienovė.	Žmogus yra dualus – turi kūną ir sielą kaip du atskirus pradus.
	Moters lytiškumas – asmens raiška savitu moterišku būdu visomis gyvenimo plotmėmis (fizinė, psichinė, dvasinė).	Moters lytiškumas – individo pasirinktas susitapatinimas su sociokultūrinėmis elgesio normomis.
	Žmogus žmogui visada turi būti savaiminis tikslas, o ne priemonė siekti savo tikslų.	Žmogus žmogui gali būti priemone siekti savo tikslų.
Lyčių papildomumas <i>(lentelė tęsiasi)</i>	Vyrai ir moterys yra lygiaverčiai asmenys, kurie skiriasi vieni nuo kitų savo lytiškumu.	Vyrai ir moterys yra lygūs individai, kurių lytiškumo skirtumai neegzistuoja.
	Lyčių skirtingumai yra prigimties nulemti (nepasirenkami) visose	Lyčių skirtingumai fizinėje bei psichinėje gyvenimo plotmėse

¹⁷⁷ Žr. Katalikiškos lytiškumo ugdymo gairės. 2010. P. 5–13.

¹⁷⁸ Žr. Obelenienė B. Paauglių rizikingos lytinės elgsenos pedagoginės prevencijos vertinimo parametrai // SOTER. Nr. 28(56). 2008. P. 96–103.

¹⁷⁹ Žr. 1–3 lenteles.

<i>(lentelė tęsiama)</i>	gyvenimo plotmėse (fizinėje, psichinėje, dvasinėje).	yra kultūriškai suformuoti (primesti, todėl pasirenkami).

2 lentelė. Motinystės prigimtinio vertingumo principo vidinė struktūra

Požymis	Rodiklis krikščioniškoje antropologijoje	Rodiklis genderizmo ideologijoje
Motinystė kaip moters pirminis pašaukimas	Motinystė yra išskirtinai moteriai suteikta prigimtine duotybe.	Motinystė yra moterį žeminantis socialinės lyties vaidmuo.
	Naujos gyvybės bendrakūryba su Dievu.	Naujos gyvybės „gamyba“ žmonių giminei pratęsti.
	Ypatingo Dievo rūpesčio žmogumi imitavimas.	Bandymas išpildyti patriachalinės visuomenės stereotipinius lūkesčius.
Motinystės vertingumas	Naują žmogų savo įsčiose gali išauginti tik moteris.	Naują žmogų savo įsčiose gali išauginti ir moteris-vyras.
	Vienas labiausiai moterį kilninančių moteriškumo bruožų.	Patriarchalinės visuomenės stereotipas, žeminantis moterį ir apribojantis jos laisvę.
	Moteris atvira vaisingumui.	Moteris užslopina vaisingumą.
	Motinystės vertė tolygi kitiems visuomeniniams uždaviniams bei profesijoms.	Motinystės vertė žemesnė už kitus visuomeninius uždavinius bei profesijas.

3 lentelė. Atsakingos motinystės principo vidinė struktūra

Požymis	Rodiklis krikščioniškoje antropologijoje	Rodiklis genderizmo ideologijoje
Pagarba žmogaus gyvybei	Pripažįstama, kad žmogaus gyvybė prasideda nuo apvaisinimo momento.	Nepripažįstama, kad žmogaus gyvybė prasideda nuo apvaisinimo momento.
	Žmogaus gyvybė perduodama prokreacijos būdu.	Žmogaus gyvybė perduodama reprodukcijos būdu.
	Teigiama nuostata nėštumo atžvilgiu, neįgyvendinami ikivedybiniai lytiniai santykiai.	Neigiama nuostata nėštumo atžvilgiu, praktikuojami ikivedybiniai lytiniai santykiai.
	Nepritariama kontracepcijos priemonių naudojimui.	Skatinamas kontracepcijos priemonių naudojimas.
Save dovanojanti meilė <i>(lentelė tęsiasi)</i>	Kuriantis skirtingų lyčių asmenų bendrystę santykis, išreiškiamas rūpesčiu, atsakomybe, pareiga, pagarba, ištikimybe, intymumu.	Vartotojiškas bet kokios lyties asmenų santykis, išreiškiamas seksualinių poreikių tenkinimu be įsipareigojimų, be atsakomybės ir „be pasekmių“.
	Lytiškumas suprantamas kaip nedaloma meilės išreiškimo ir	Lytiškumas suprantamas kaip reprodukcinės teisės funkcija,

<i>(lentelė tęsiama)</i>	prokreacijos vienovė.	meilė sutapatinama su seksu.
	Nepritariama kontracepcijos priemonių naudojimui.	Skatinamas kontracepcijos priemonių naudojimas.
	Gilus tarpasmeninis santykis su dar negimusiu ir jau gimusiu kūdikiu.	Paviršutiniškas tarpasmeninis santykis su dar negimusiu ir jau gimusiu kūdikiu arba jo iš viso nėra.
	Atsakomybės prisiėmimas už vaiko ugdymą.	Atsakomybės už vaiko ugdymą perleidimas valstybinėms institucijoms.

4.2. Moters prigimtinių orumo principas

4.2.1. Nelygstamas žmogaus vertingumas

Kaip jau rašyta pirmoje darbo dalyje, vyras ir moteris yra sukurti pagal Dievo paveikslą ir panašumą, turintys savyje „paties Dievo gyvybės alsavimą, suteikiantį dvasinę gyvastį <...> kūnui (žr. Pr 2, 7). Įkvėptas kūnas nėra tik kūnas, bet yra asmuo“¹⁸⁰ galintis rinktis. Skirtingai nei gyvūnai, žmogus gali valdyti savo lytinį instinktą, yra laisvas protingai pasirinkti, kada ir su kuo kurti asmenis jungiantį meilės santykį. Atmetus Dievą (primenama, jog Prancūzijos revoliucijos šūkis „Laisvė, lygybė, brolybė!“, reiškė žmogaus proto autonomiją, siekį išsilaisvinti nuo Dievo bei Jo įsakymų), atmetamas ir žmogaus panašumas į Jį – žmogaus kaip laisvo ir protingo asmens, pašaukto nesavanaudiškai dovanoti save kitam meilėje. Žmogaus savęs statymas į Dievo vietą iš esmės yra egocentrinis, savanaudiškas, paremtas kitų išnaudojimu. Išskelti nežabotą vyro ar moters seksualinę laisvę prilygsta žmogaus sugyvinimui. Seksualinė laisvė – tai vergavimas lytiniams instinktams, nes jų valdomas nuasmeninto žmogaus protas jau nėra laisvas pasirinkti.

Žmogui nepripažinti esant asmeniu – reiškia atsisakyti būti tuo, kuo jis iš tiesų yra. Teigti, kad prigimtiniai vyro ir moters skirtumai neegzistuoja, kad „[b]iologinė lytis yra idealus konstruktas, ilgainiui priverstinai materializuojamas. Tai ne tiesiog faktas ar statinis kūno būvis, bet procesas, kurio metu reguliuojančiomis normomis biologinė lytis materializuojama, o ši materializacija pasiekama priverstiniu tų normų kartojimu“¹⁸¹ reiškia paneigti žmogaus prigimtį. Genderizmo ideologijoje pastaroji akivaizdžiai atmetama kaip patriarchalinės, religinės kultūros prasimanymas. Teiginys, jog moters lytiškumas – tai individo pasirinktas

¹⁸⁰ West Ch. Kūno teologija pradedantiesiems. 2010. P. 34.

¹⁸¹ Kuby G. Gender revoliucija. Buldozerinis reliatyvizmas. 2014. P. 44. Plg. Kuby G. Die globale sexuelle Revolution. 2013. P. 82.

susitapatinimas su sociokultūrinėmis elgesio normomis, suponuoja galimybę rinktis tiek lytinę tapatybę, tiek lytį atitinkantį vaidmenį, nes, kaip jau rašyta anksčiau kalbant apie *gender* sąvoką, „*vyras* ir *vyriškumas* gali vienodai reikšti moters kūną kaip vyro, o *moteris* ir *moteriškumas* – vyro kūną kaip moters“.¹⁸² Žmogus laikomas abstrakčia, ribų neturinčia būtybe, potencialiai galinčia tapti bet kuo, kuo pati panorės būti. Deja, tai prilygsta bandymui krosnyje sukietintą molinę puodynę gražinti į pirminę jos būseną. Žmogus jau nebėra minkomas molio gabalas: „<...> Viešpats Dievas padarė žmogų iš žemės dulkių ir įkvėpė jam į nosį gyvybės alsavimą. Taip žmogus tapo gyva būtybe“.¹⁸³ Dievas kiekvienam žmogui suteikė galutinę formą ir tapatybę, Jis užbaigė molinius indus, kurių perlipdyti nebeįmanoma, tik juos sudaužyti.¹⁸⁴

Nežinojimas, kuo esama, kelia vidinę sumaištį. Pagrindinė lyties tapatybės bei lytį atitinkančio vaidmens sumaištis priežastis – žmogaus prigimties ir jo nekintamų duotybių paneigimas, teigiant, kad asmeniu, taip pat moterimi ne gimstama, bet tampama¹⁸⁵ – žmogus bando perkurti save, pamatinę tiesą apie save laikydamas reliatyvia. Moralinis reliatyvizmas – tik viena iš daugelio mirties kultūros atmainų, tačiau turinti ne ką menkesnes pasekmes. Reliatyvizmo sąvoka yra neigiama, nes atmeta tiesos ir gėrio pažinimą. Ji apibrėžiama kaip „pažiūra, kai kiekvienas pažinimas laikomas teisingu tik santykinai (sąlygotu pažįstančiojo žiūros taško) ir niekada visuotinai“, o „reliatyvistinė pozicija pažinimo teorijos srityje neišvengiamai verčia neigti absoliučiai galiojančius principus visose kitose filosofinėse disciplinose: etikoje atmetama visus saistanti dorovė, teisės filosofijoje – prigimtinė teisė, religijos filosofijoje – religijos galiojamumas“.¹⁸⁶ Šiuo atveju moralinis reliatyvizmas reiškia pačios moralės atmetimą, ko pasekmė – bet koks asmens elgesys ar elgesys su asmeniu nebegali būti vertinamas kaip geras arba blogas, teisėtas arba neleistinas, idant nebūtų pažeistas tolerancijos principas.

Tokiu būdu žmogus žmogui tampa priemone siekti savo tikslų. „Pozityviosios tolerancijos samprata leidžia kiekvienam laikytis savo pozicijos, bet reikalauja kaip lygiavertės traktuoti visas kitas pozicijas. Apie kitas pozicijas nevalia neigiamai atsiliesti, nes tai būtų diskriminacija, privalu gerbti ir tai, kas atrodo pasibjaurėtina“,¹⁸⁷ pavyzdžiui, tokie su seksualine laisve susiję dalykai, kaip anksčiau aptarta lytinės orientacijos įvairovė, apimanti pedofilijos atvejus. Genderizmo aktyvistų pagrindinis tikslas – „lyties sudviprasminimas“ ir „ryškių ribų neturinti tapatybė“, įteisinant ir dokumentuojant ne prigimtine, bet žmogaus savavališkai pasirinktą lytį, tokiu būdu bet kokią nukrypimą nuo heteroseksualumo, tarp jų ir pedofiliją,

¹⁸² Plg. *Monro S. Gender Politics. 2005. P. 29. Išversta mano – V. K.*

¹⁸³ Pr 2, 18.

¹⁸⁴ Plg. „<...> jis ganys juos geležine lazda, ir jie bus sudaužyti tarsi moliniai indai“. Apr 2, 27.

¹⁸⁵ *Kuby G. Gender revoliucija. Buldozerinis reliatyvizmas. 2014. P. 80.*

¹⁸⁶ *Kuby G. Ten pat. P. 13.*

¹⁸⁷ *Kuby G. Ten pat. P. 24.*

poligamiją bei veikiausiai ilgainiui ir kitas lytinio fetišizmo formas, aiškinant kaip normalų ir leistiną.¹⁸⁸ Vadinasi, bet kokie žmogų ginantys valstybių įstatymai nebetenka prasmės. Taip žmogiškojoje kultūroje įsijungia savidestrukcijos mechanizmas, anksčiau ar vėliau privedantis prie civilizacijos žlugimo. Tačiau daugybė žmonių nejaučia šios grėsmės ir nesuvokia, kiek giliai reliatyvizmas yra persismelkęs į jų mąstyseną.

Globalusis kultūrinis nuosmukis, akivaizdžiai pasireiškiantis ekonominėmis krizėmis, įvairaus tipo nusikalstamumu bei priklausomybėmis, psichologinės bei socialinės pagalbos poreikiu rodo žmogaus nesugebėjimą išspręsti kylančių problemų, kurių beprotiški mąstai gąsdindami žmogų skatina jį bėgti į iliuzinį pasaulį. Jame tiesos matas yra pats individas. Jam viskas leidžiama, nes objektyvios bei nekintamos tiesos ir gėrio kriterijai anuliuoti per nejučia įvykusius kalbos pokyčius vienas sąvokas pakeitus kitomis ir joms suteikus atitinkamai tikrovę formuojančias reikšmes. Pasak G. Kuby, taip į mūsų visuomenę, kultūrą bei pirmiausia politiką įsiliejo *gender* sąvoka, lytiškumą atsiejanti nuo vyro ir moters dvipoliškumo, taip individui leidžiant laisvai juo disponuoti.¹⁸⁹ Tačiau tokiu būdu žmogus yra nuasmeninamas, o nelaikomas asmeniu jis mažai kuo skiriasi nuo gyvulio, nevaldančio savų instinktų.

„Tvirtinama, kad seksualinė iškrova būtina kūno sveikatai“, tačiau „iš tiesų kūnui seksualinė iškrova nėra reikalinga, nes ji susijusi su energijos atidavimu“¹⁹⁰ ir ilgainiui, ypač vyresniame amžiuje gali mirtinai išsekinti organizmą. Norint planuoti nėštumus pakaktų pažinti savo vaisingumą ir pagal jį apvaldyti lytinį potraukį be jokių dirbtinių gyvybės kontrolės priemonių, kurių šalutinius efektus bei žalą stengiamasi užmaskuoti dėl nepaprastai pelningo kontracepcijos marketingo.* Svarbu suvokti, jog eiti prieš prigimtį – tai paneigti savyje esančias Kūrėjo dovanas, pažeminti savo orumą ir vertę, sudaiktinti kitą asmenį iškreipiant abipusį santykį iš dovanojimosi vienas kitam į vienas kito vartojimą. Būtent taip nutinka vartojant kontraceptines priemones, užuot stengusis pažinti savo vaisingumą.

Kalbant apie nelygstamą žmogaus vertę, būtina pabrėžti, jog genderizmo ideologija remiasi dualistiniu požiūriu į žmogų – tai matyti lentelėje pateiktame žmogaus dualumo rodiklyje. Tuo metu krikščionybė, teigdama žmogaus kūno ir dvasinės sielos vienovę (krikščioniškosios antropologijos rodiklis), laikosi integralaus požiūrio į asmenį, taigi, remiantis krikščioniškąja antropologija genderizmo fenomenas atrodo pakankamai komplikotas. Popiežiškoji šeimos taryba pastebi, kad „mūsų visuomenė nutolo nuo visos tiesos apie žmogų, nuo tiesos, kas yra vyras ir moteris kaip asmenys. Dėl to ji negali deramai suprasti, kas iš tikrųjų

¹⁸⁸ Plg. Kuby G. Gender revoliucija. Buldozerinis reliatyvizmas. 2014. P. 46.

¹⁸⁹ Plg. Kuby G. Ten pat. 2014. P. 26–31.

¹⁹⁰ Čerkauskas G. ir kt. Ten pat. 2011. P. 55.

* Kadangi už viso to slepiasi kur kas daugiau dalykų, reikėtų išsiaiškinti, kodėl visuomenėje diegiama žmogaus prigimčiai priešinga pasaulėžiūra, tačiau tai būtų kur kas didesnės darbo apimties verta problema, tad čia prie to ilgiau nebus apsistota.

yra asmenų dovana santuokoje, tėvystei ir motinystei tarnaujanti atsakinga meilė, tikroji gyvybės perdavimo ir auklėjimo didybė“.¹⁹¹ Katalikų Bažnyčia ragina atkreipti dėmesį į „lyties (*gender*) ideologijos“ įtaką žmonių mąstymo būdai, pasak kurios „buvimą vyrų ar moterimi iš esmės lemianti ne lytis, bet kultūra. Tokia ideologija, savitai traktuodama moters prigimtinį orumą, griaua šeimos bei tarpasmeninių santykių pagrindus“,¹⁹² atitinkamai veikdama ir krikščionišką motinystės sampratos suvokimą. Būtina nepamiršti, kad „visuomenė, žmogaus visuomeninės prigimties vaisius ir ženklas, visą savo tiesą atskleidžia asmenų bendruomenėje“¹⁹³ – šeimoje, todėl šeimos griūtis destruktiviai veikia pačios visuomenės vystymąsi.

4.2.2. Lyčių papildomumas

Genderizmo ideologija, skelbdama beribę žmogaus laisvę, įneša didžiulę sumaištį į jo gyvenimą, nes tai, kas tūkstantmečius buvo savaime suprantama ir priimtina, staiga tampa abejotinu ar net šalintinu dalyku ir atvirkščiai. Kaip jau buvo minėta anksčiau, siekiama panaikinti lyčių poliariškumą, ištrinant ribą, žyminčią vyro ir moters skirtingumą, dvilytiškumą pakeičiant lyčių įvairove (*gender diversity*), bet pirmiausia įrodant trečios lyties egzistavimą per jau minėtus istoriškai aprašytus hermafrodizmo atvejus. Vyrai ir moterys laikomi lygiais individais, kurių lytiškumo skirtumai yra neegzistuoja, nes jie fizinėje bei psichinėje gyvenimo plotmėse yra kultūriškai suformuoti (primesti, todėl pasirenkami): „socialinė lytis – tai socialiai sukonstruotas vaidmuo, elgesys, veikla ir savybės, kuriuos tam tikra visuomenė priskiria moterims arba vyrams“,¹⁹⁴ teigiama jau anksčiau cituotame Europos Tarybos pateiktame *gender* apibrėžime. Tačiau čia trūksta dvasinės plotmės, kurioje lytiškumas persismelkia ir į žmogaus sielą.

Kaip jau minėta, vyro ir moters lytiškumo skirtingumai yra prigimties nulemti, todėl nepasirenkami, visose gyvenimo plotmėse – tiek fizinėje, tiek psichinėje, tiek dvasinėje. Pirmoje šio darbo dalyje teigiama, jog vyriškumas ir moteriškumas apima ne tik išoriškai matomą fizinį kūnų skirtingumą, bet ir mąstymo būdą, pasaulio suvokimo kitoniškumą. Verta pakartoti jau anksčiau pateiktą citatą, jog „žmogus egzistuoja tik kaip vyras ar moteris, nes žmogiškojo būvio tikrovė rodomi per lyčių skirtybę ir daugį. Taigi tai <...yra...> esminis asmens tapatybės elementas. Kiekvienam iš mūsų būdingas tam tikras buvimo pasaulyje, matymo, mąstymo,

¹⁹¹ ŽLTR 6.

¹⁹² *Popiežiškoji šeimos taryba*. Šeima, santuoka ir *de facto* gyvenimo sąjungos. 2000. 8 //

http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/seima-santuoka-de-facto.html. 2014 03 08. Toliau trumpinama De fakto sąjungos.

¹⁹³ CL 40.

¹⁹⁴ *Europos Taryba*. Konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo. 2011 05 11. Str. 3.

jautimo, abipusių ryšių su kitais asmenimis, kurie irgi yra apibrėžti savo lytinės tapatybės, būdas“.¹⁹⁵ Vyriškumas ir moteriškumas yra vienas kitą papildančios Dievo dovanos meilės bendrystei kurti. Kaip jau buvo rašyta, šis vyro ir moters skirtingumas per vienas kito papildomumą yra Dievo norėtas Kūrėjo stebuklas mums, leidžiantis vyrui ir moteriai žavėtis vienas kitu kaip asmeniu, žvelgiant į pasaulį kito žvilgsniu.

Popiežius Benediktas XVI savo enciklikoje *Deus caritas est* yra pasakęs: „Tariamasi kūno aukštinimas gali greitai virsti kūniškumo neapykanta“.¹⁹⁶ Būtent tai matome dabartiniame seksualinės revoliucijos etape, kai siekiama paneigti biologinę žmogaus prigimtį. Genderizmo ideologijos aktyvistai heteroseksualumą suvokia ne kaip lygiavertį homo-, trans-, bi-, inter- ar dar kitokiam -seksualumui, bet kaip jam priešišką reiškinį, kurio „paliktą pėdsaką“ visuomenėje visomis įmanomomis priemonėmis reikia pašalinti, nes tai heteroseksualios daugumos dominavimas seksualinių mažumų atžvilgiu (lygiai taip feministės kovoja su vyrų dominavimu moterų atžvilgiu, laikydamos tai priespauda ir moterų teisių bei laisvių suvaržymu).

Pažvelkime į genderizmo ideologiją propaguojantį šiuolaikinį feminizmą. Apskritai feminizmas nėra vien paprastas moterų siekis išsivaduoti iš vyrų priespaudos kovojant už lygias teises su jais – tai moters savęs transformavimas į „vyrą“, jo funkcijų ir net mąstymo būdo perėmimas, vadinasi, visiška moteriškumo priešingybė. Moteris savo vertę matuoja pagal vyrą, todėl tikrąjį moteriškumą neretai nuvertina ar net jo atsisako, tuo pat metu pažemindama ir sumenkindama savo orumą.¹⁹⁷ Dievo Ievai pasakyti žodžiai „Aš padauginsiu tavo skausmus ir nėštumą, – skausme gimdysi vaikus, – bet aistringai geisi savo vyro, ir jis bus tavo galva“¹⁹⁸ suprantami kaip prakeiksmas, kurio reikia atsikratyti. Iškreiptai suvokiant vyrų ir moterų lygybę teigiama, kad moteris turi tapti nepriklausoma nuo vyro pati užsidirbdama pragyvenimui, siekdama kuo geresnės karjeros pačiose įvairiausiose profesijose. Pats paradoksaliausias viso to bruožas tampa nuopuolio pasekmių vyrui prisiėmimas: „<...> tebūna už tai pasmerkta žemė, – triūsai maitinsies iš jos visas savo gyvenimo dienas <...> savo veido prakaitu valgys duoną <...>“.¹⁹⁹ Moteriškumas, kaip jis yra suprantamas visuomenėje, gerokai nutolsta nuo supratimo, kas moteriai yra natūraliai būdinga, o ribų tarp lyčių nutrynimas veda prie dar didesnio asmenų susiskaldymo, susvetimėjimo, vienas kito išnaudojimo.

¹⁹⁵ BT 33.

¹⁹⁶ DCE 5.

¹⁹⁷ Plg. *Fuentes M. A. IVE*. Dievas sukūrė vyrą ir moterį. 2015. P. 47–48.

¹⁹⁸ Pr 3, 16

¹⁹⁹ Pr 3, 17. 19.

4.3. Motinystės prigimtinio vertingumo principas

4.3.1. Motinystė kaip moters pirminis pašaukimas

Antroje darbo dalyje buvo pristatyta motinystė kaip kiekvienos moters prigimtinis pašaukimas, kurį moteris dalinasi su vyru, nes jų lytinė meilė, kaip jau minėta, yra „<...> Dievo Kūrėjo dovana, jo originalus projektas. Žmogaus asmuo yra kūrinijos viešpats, tačiau tarp vyro ir moters originalus santykis reiškia ne vieną iš valdžių, bet atsiduodančią ir abipusę tarnystę ir šiuo būdu gyvybės perdavime jie tampa bendrakūrėjais su Dievu“.²⁰⁰ Tuo metu genderizmo ideologijoje palaikoma feministinė idėja, kad motinystė žemina moterį, pavyzdžiui, trečioje darbo dalyje kalbant apie neapmokestintą namų ruošą pateiktoje citatoje sakoma: „tokiu būdu moterys netenka galios priimti sprendimus dėl savo reprodukcinio elgesio. Tikriau sakant, tam, kad nustatytų savo vietą šeimoje ir bendruomenėje, jos priklauso nuo savo tradicinio motinos vaidmens“.²⁰¹ Priklausyti nuo motinystės vaidmens moteriai nėra gėdinga, ypač jei tai laikoma jos pirminiu pašaukimu. Deja, kaip akivaizdžiai matoma moters „karjeristės“ poskyryje, moters pirminiu pašaukimu laikomas darbas.

Darbas reikalingas šeimai kurti ir išlaikyti, tačiau nustatant socialinę etinę žmogaus darbo tvarką reikia vadovautis šeima kaip vienu iš svarbiausių orientacinių punktų. „Darbas sudaro pagrindą šeimos gyvenimui, kuris yra žmogaus įgimta teisė ir pašaukimas. <...> Čia aiškiai susitinka du darbo aspektai: vienas, įgalinantis išlaikyti šeimą, ir antras, padedantis įgyvendinti šeimos tikslus, ypač auklėjimą. Abu šie darbo aspektai yra susiję tarpusavy ir įvairiopai vienas kitą papildo. <...> šeima yra darbu išlaikoma bendruomenė ir kartu naminė darbo mokykla kiekvienam žmogui“,²⁰² rašo Jonas Paulius II. Net ir dirbanti moteris gali būti atsidavusi šeimai. Tai priklauso nuo asmeninių moters nuostatų, ypač to, kam ji teikia pirmenybę. Jei darbas atsiduria pirmoje vietoje, motinystė nustumama į antrą planą ir pati šeima netenka savo prigimtinės vertės.

Paprastai darbas tampa prioritetu, kai norima turėti kuo daugiau materialių gėrybių, būti „kažkuo daugiau“ nei esama, nes žmogaus savęs vertinimas yra sąlygojamas kitų nuomonės apie jį. Dėl visuomenės ar draugų įtakos moteriai gali atrodyti, kad būti namų šeimininke ir

²⁰⁰ Plg. *The Theological Pastoral Congress. The Rio Declaration on the Family*. 1997. 2.1 // http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/family/documents/rc_pc_family_doc_01-03101997_declaration-rio-family-conference_en.html. 2014 03 12. Toliau trumpinama RDF. Išversta mano – V. K. T. P. Plg. GrS 8–9; FC 14; GS 12.

²⁰¹ Plg. *Akhter R.* Ten pat. P. 249. Išversta mano – V. K.

²⁰² *Jonas Paulius II.* Enciklika *Laborem exercens* apie žmogaus darbą. 1981. 10 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/laborem-exercens.html#10. Darbas ir visuomenė: šeima, tauta. 2014 03 08.

auginti vaikus yra per mažai, kad tai ją apriboja ar net žemina.²⁰³ Moteris jaučia galinti daryti daugiau, nei nurodo neigiamas stereotipinis jos pareigų vertinimas. Bažnyčia visada pasisako už žmogaus kaip asmens vertę.

Posinodiniame apaštališkajame paraginime Christifideles Laici rašoma, jog „Dėl savo asmeninio kilnumo žmogiškoji būtybė visada yra vertybė savaime ir sau ir turi būti suprantama ir traktuojama kaip tokia, bet niekad – kaip vartojimui skirtas objektas, įrankis arba daiktas“,²⁰⁴ todėl nenuostabu, kad moteris, kuri jaučiasi esanti išnaudojama, sukyla prieš išnaudotoją, nesvarbu, ar tai būtų kitas asmuo, ar kokia nors sistema. Žmogus vertingas ne dėl to, ką ir kiek jis turi, bet kas jis yra.²⁰⁵ Tačiau ši mintis gali būti suprasta keliais būdais. Vienas jų remia moterų karjeros siekimą kaip savirealizaciją, nesvarbu, kiek ji turi ar neturi vaikų, svarbu, kas ji tokia yra: vadybininkė, direktorė, seimo narė ar prezidentė. Tačiau jei valstybines pareigas suprasime kaip kažką, ką galima turėti, o motinystę kaip tai, kuo galima būti, būtent buvimas motina iškyla į pirmą vietą (vargu ar motinystė gali būti įgyjama ar gaunama, tuo tarpu į atitinkamas pareigas moterį galima paskirti ir darbas yra tai, ką ji turi, o ne tai, kuo ji yra, tačiau būtent pareigybės dažnai tapatinamos su žmogaus asmeniu kaip jo tapatybe). Darbas tampa rūpinimusi ne kitų, o vien savo reikalais.²⁰⁶

Įsigaliojęs feminizmas moterų orumo gynimą atriboja nuo buvimo dukromis, seserimis, skatina šeimos ryšius bei motinystę laikyti vergove.²⁰⁷ Tačiau, kaip rašoma Rio Šeimos Deklaracijoje toliau, „Pagarba jaunoms moterims kaip ateities gyvybės nešėjoms turėtų būti skatinama visose situacijose, o <moterų kaip> motinų atsisakymas iš vyrų pusės privalo būti pasmerktas“.²⁰⁸ Tiesa, dokumente „Children: Springtime of The Family And Society“ (Vaikai: šeimos ir visuomenės pavasaris) pastebima, jog vadinamasis 70-ųjų metų feminizmas baigia išsikvėpti, o jo vietą užima vadinamasis autentiškas feminizmas, ginantis moters motinystės teisę, siekiantis motinos nepakeičiamo įnašo bendrajam gėriui pripažinimo bei reikalaujantis paramos motinystei.²⁰⁹

Vis dėlto, to paties dokumento rekomendacijų skilties trečiame paragrafe teigiama, jog pagarbos motinystei trūkumas visuomenėje kelia nerimą. „Panašu, kad moterų vertė ir orumas remiasi jų apmokomomis profesijomis ir kad kitu atveju jos nesimėgauja puikiu socialiniu

²⁰³ Plg. GrS 12; „<...> dar šiandien didelėje mūsų visuomenės dalyje išlikę daug žeminančios diskriminacijos formų, giliai įžeidžiančių kai kurių kategorijų moteris, pavyzdžiui, bevaikės moteris, našlės, išsiskyrusias bei vienišas motinas, moteris, gyvenančias atskirai nuo vyrų“. FC 24.

²⁰⁴ CL 37.

²⁰⁵ Plg. Ten pat; GS 35.

²⁰⁶ Plg. GS 37.

²⁰⁷ Plg. RDF 1.4–1.5; 1.8.

²⁰⁸ Plg. RDF 3.6. Išversta mano – V. K.

²⁰⁹ Plg. CSFS II.

dėmesiu“.²¹⁰ Kalbant apie vyrų ir moterų lygias galimybes visuomenėje, moterys yra skatinamos siekti karjeros aukštumų („skatinti moteris siekti aukščiausių mokslo laipsnių; skatinti vyrus įgyti aukštąjį išsilavinimą“.²¹¹), atsisakant pildyti patriachalinės visuomenės stereotipinius lūkesčius dėl motinystės, kuri reikalinga tik žmonių giminei žemėje pratęsti.

Ypatingo Dievo rūpesčio žmogumi imitavimo nelieka. Motinystė virsta neigiamu „geros mamytės“ įvaizdžiu, kai moteris savo karjerą, laisvalaikį bei apskritai visą gyvenimą paaukoja vaikų auklėjimui ir jų poreikių tenkinimui, sekindama save. Čia verta priminti „intensyvios motinystės“ ideologiją, kuri „yra vaiko-centriška, emocionaliai patraukli, įtempto darbo ir finansiškai brangi“.²¹² Negana to, geros mamos įvaizdis prilyginamas dirbtinei kaukei, kurią moteris užsideda, kad prieš kitus pasirodytų geresnė mama, nei yra iš tiesų, vien tam, kad išpildytų patriachalinės visuomenės stereotipinius lūkesčius. Bėda ta, kad visuomenėje atsiradęs susipriešinimas tarp vadinamųjų namų šeimininkių ir dirbančių motinų neleidžia pripažinti, kad moterys gali išpildyti motinystės pašaukimą ir dirbdamos, apie ką jau buvo kalbėta ankstesnėje darbo dalyje. Tam visiškai nereikia neigti motinystės kaip pirminio moters pašaukimo.

Deja, nors įstatymiškai stengiamasi moterims sudaryti sąlygas tiek rūpintis šeima, tiek dirbti, susirado įspūdis, kad pirmoje vietoje turi būti moterų, nėščių ar jau turinčių vaikų, integracija į darbo rinką, o ne rūpestis šeima: „Svarbus moterų užimtumo didinimo veiksnys – dalyvavimas versle. Moteris, siekianti imtis verslo ir jį plėtoti, susiduria su specifinėmis kliūtimis: moterys dažniausiai yra atsakingos už vaikų priežiūrą ir ugdymą, joms trūksta motyvacijos, pasitikėjimo savimi, verslumo įgūdžių, informacijos“.²¹³ Net specialybių aukštosiose mokyklose pasirinkimas yra kritikuojamas dėl neperspektyvumo vėlesnei karjerai: „Aukštosiose mokyklose mokosi daugiau merginų, tačiau jos dažniau renkasi tradiciškai moteriškų sričių studijas, todėl baigusios studijas jos eina ne tokias perspektyvias karjeros ir pajamų požiūriu pareigas“.²¹⁴ Tačiau „motinystė nėra tik darbas, lyginant su daugeliu kitų girtinų profesijų; tai kur kas daugiau: tai gyvenimas, gyvenamas tarnaujant savo didžios svarbos pašaukimui, skirtam individualiems asmenims, šeimai ir visai visuomenei“.²¹⁵ Taigi, motinystės vertė Bažnyčios iškeliamą virš darbo ir karjeros kaip moters pirminis pašaukimas.

²¹⁰ Plg. CSFS III. 3. Išversta mano – V. K.

²¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių 2010–2014 metų programa. 2010 05 04. Nr. 530. 4.2.2.

²¹² Plg. *International Communication Association*. Ten pat. P. 6. Išversta mano – V. K.

²¹³ Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių 2010–2014 metų programa. 2010 05 04. Nr. 530 / Šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimas. Problemos. 36.2.

²¹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių 2010–2014 metų programa. 2010 05 04. Nr. 530 / Švietimas ir mokslas. Problemos. 47.

²¹⁵ Plg. CSFS III. 3. Išversta mano – V. K.

4.3.2. Motinystės vertingumas

Moters vaisingumo slopinimas yra vienas pagrindinių veiksnių, rodančių motinystės vertės sumenkėjimą. Bene pats absurdiškiausias iš anksčiau pateiktų moters karjerizmo skatinimo argumentų yra motinystės prilyginimas žemą intelekto koeficientą turinčioms, kaime gyvenančioms neišsilavinusioms, sustabarėjusio mąstymo religingoms moterims: „moters ir vyrai, pasirinkę laisvą nuo vaikų gyvenimą, yra puikiai išsilavinę, labai pasinėrę į profesinę veiklą, gyvena miestuose, yra ne tokie religingi, liberalesnių pažiūrų“.²¹⁶ Tai akivaizdus pavyzdys, kaip visuomenėje yra pakeičiami socialiniai ir kultūriniai vyrų ir moterų elgesio modeliai, „kad išnyktų prietarai, papročiai ir visokia kitokia praktika, pagrįsta vienos lyties nepilnavertiškumo ar pranašumo idėja arba stereotipišku vyrų ir moterų vaidmeniu“.²¹⁷ Laisvė nuo motinystės paprastai yra suprantama kaip laisvė nuo vaisingumo, tačiau nevaisinga moteris bibliškai siejasi su jos gėdingumu, pasmerkimu, nepilnaverčiu būviu,²¹⁸ tai, kas prieštarauja pirmapradei Dievo valiai, nes „Dievas sukūrė žmogų pagal savo paveikslą, pagal savo paveikslą sukūrė jį; vyrą ir moterį; sukūrė juos. Dievas juos palaimino, tardamas: „Būkite vaisingi ir dauginkitės, pripildykite žemę ir valdykite ją! Viešpataukite ir jūros žuvims, ir padangių paukščiams, ir visiems žemėje judantiems gyvūnams“.²¹⁹ Vaisingumas yra galia, padedanti apvaldyti kūrinių. Deja, genderizme norima dirbtinai valdyti vaisingumą ar net gyventi be jo.

Paradoksalu, bet „būtent vaisingumas sukuria vyro ir moters trauką“.²²⁰ Nenuostabu, kad sudarkius vaisingumą ar jo atsisakius moteris jaučiasi vyro seksualiai išnaudojama, o jų abiejų vaikai neturi nieko bendro su abipusės meilės išraiška. Kūną ir lytiškumą laikydamas gryna materialybe, daiktu, kurį galima pirkti ir parduoti, žmogus pats pavirsta preke, „kurią galima naudoti ir išnaudoti, kaip nori“.²²¹ Kontracepcija įsuka moterį į užburtą ratą, nes, viena vertus, pats kontracepcijos vartojimo skatinimas remiasi moters laisve ir nepriklausomybe nuo vyro, nes, nesant vaikų jų santykiai niekuo neįpareigoja, kita vertus, moteris yra dar labiau išnaudojamos vyrų, kuriems hormoninė kontracepcija tik padeda neįsipareigoti konkrečiai moteriai, bet naudotis ja lytiniais instinktais tenkinti.²²² Tai visiškai prieštarauja teiginiui, jog

²¹⁶ Vizgaudienė S. Laimingas gyvenimas be... vaikų // *Psichologija tau*. 2015. Kovas–balandis. Nr. 2. P. 48.

²¹⁷ Jungtinių Tautų Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims. 1979 12 18. D. I. Str. 5 // Valstybės žinios. Nr. 21-549.1996 03 08. Plg. Raginama skatinti „moterų dalyvavimą tose veiklos srityse, kurios stereotipiškai laikomos „vyrishkomis“, ypač mokslo ir naujų technologijų srityse“. Zuber I. C. Pranešimas dėl moterų ir vyrų lygybės Europos Sąjungoje (2012 m.). 2013/2156(INI). 28 // Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0073/2014. 2014 01 31.

²¹⁸ Žr. Pr 20, 18; 25, 21; 29, 31; Jer 50, 12 ir t. t.

²¹⁹ Pr 1, 27–28.

²²⁰ Čerkauskas G. ir kt. Ten pat. 2011. P. 51.

²²¹ Benediktas XVI. Enciklika *Deus Caritas est*. 2005. 5 // Katalikų interneto taryba. 2006. Toliau trumpinama DCE.

²²² „<...> kontracepciją naudojanti moteris neretai ima jaustis taip, tarsi visada būtų tinkama vyro lytiniais poreikiams patenkinti – dažnai ir tiems, kurie kilo mieste stebint kitas moteris“. Čerkauskas G. ir kt. Ten pat. 2011. P. 64.

motinystė yra moterį žeminantis ir jos laisvę apribojantis patriarchalinės visuomenės stereotipas.

Trečiojo tūkstantmečio įstatymais ginamos žmogaus teisės Europoje tampa perdėm prieštaringos ir netgi kelia abejonių, kiek iš tiesų teisiškai siekiama apsaugoti žmogų, o kiek įteisinti leidimą jam kenkti. Vienas iš anksčiau minėtų teiginių pabrėžia „kovą su stereotipais ir prietarais, su visomis smurto dėl lyties formomis ir smurtu prieš moteris ir mergaites, <pasmerkiant> diskriminaciją lyties ir lytinės orientacijos pagrindu“.²²³ Kova su smurtu prieš moterį, kai ji yra fiziškai kankinama ar patiria psichologinį spaudimą, prievartą, žeminama ir menkinama vien dėl to, kad yra moteris, o dėl motinystės patiria sunkumų siekdama įsidarbinti, yra sveikintina. Tačiau, gilinantis į moterį ginančius įstatymus galima rasti moteriai priskiriamų teisių, kurios jai labiau kenkia negu ją apsaugo. Pavyzdžiui, tą patį reprodukcinės sveikatos ir reprodukinių teisių propogavimą galima pavadinti smurtu prieš moterį. Tas pats pasakytina ir apie nevaržomą seksualinę laisvę. Taigi, kai teigiama, jog moters seksualumo raiškos apribojimai – tai viena iš smurto prieš moterį priežasčių, yra visiškai priešingai – seksualinio instinkto suvaldymas būtinas siekiant sumažinti smurto, ypač seksualinio, prieš moterį atvejus.

Susidaro įspūdis, kad lytinio švietimo strategija yra tikslingai nukreipta prieš motinos ir jos vaiko ryšio susiformavimą, patį vaisingumą traktuojant „modernaus gyvenimo anomalija“, siekiant užslopinti vaisingumą. Tačiau, pasak E. Eriksono, „mintys apie kūdikį (libidinė investicija) yra natūrali psichikos reakcija gimties akto metu. Svarbu suprasti: vyro ir moters širdis atsiveria kūdikiui ne todėl, kad jie to nori, bet todėl, kad tokia lytinio (gimtinio) akto prigimtis. Šio impulso savo psichikoje negalima sunaikinti, jį galima tik užslopinti“.²²⁴ Tam gana efektyviai pasitelkiamos hormoninės kontracepcijos propaguotojai pradžioje gyvensi, jog tokiu būdu pagerės vedybų kokybė, tačiau atsitiko priešingai – vedybos prarado savo patrauklumą ir Vakarų Europos šalyse paskatino demografinę krizę.²²⁵ Visiškai atsisakyti motinystės yra neteisinga. Negana to, tame „glūdi egocentriška laisvės samprata, pagal kurią gimdymas laikomas kliūtimi asmeniniam išsiskleidimui.

Galima daryti prielaidą, jog kontracepcijos vartojimas netiesiogiai skatina moterį nuvertinti motinystę ir siekti karjeros užuot kūrus šeimą. Kadangi jos vaisingumas yra užslopinamas, poreikio susilaukti vaikų ji nejaučia, todėl gali susitelkti ties kilimu asmeninės karjeros laiptais. Tačiau nereikia atmesti galimybes, jog net siekdama karjeros, kiekviena moteris gali būti dvasine motina kitam asmeniui, ypač jei jos pareigos susijusios su valstybinėmis vaikų auklėjimo ar priežiūros įstaigomis. Jau buvo minėta, kad jog rūpintis šeima ir tuo pat metu dirbti

²²³ *Estrela E.* Pranešimas dėl lytinės ir reprodukcinės sveikatos ir teisių. 2013/2040(INI). 52// Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0306/2013. 2013 09 26.

²²⁴ *Čerkauskas G., Narbekovas A., Obelenienė B., Railaitė D., Rudzinskas V., Serapinas D., Vaitoška G.* Vaisingumo pažinimas ir natūralus šeimos planavimas. 2011. P. 51.

²²⁵ Plg. *Vaitoška G.* Laimingojo laukinio būklės ilgesys ir naivioji seksologija kaip jaunuomenės tvirkinimo filosofinis pagrindas // SOTER. Nr. 21 (49). 2007. P. 97–105.

gali ne visos moterys, tad minėtosios įstaigos yra parama toms motinoms, kurios privalo dirbti nes vienos augina vaikus, yra darbininkų žmonos arba jų šeimose abiejų sutuoktinių atlyginimai yra būtini, norint pasiekti pageidautiną pragyvenimo lygį (apie jas rašoma trečioje darbo dalyje, „gerų mamų“ įvaizdžiui arba statusui skirtame poskyryje). Kartais karjerizmas imamas painioti su nepaprastai dideliu altruistiniu atsidavimu darbui, ypač, jei moteris neturi ar negali turėti savo vaikų, nes net užslopintas vaikų poreikis pašamoneje išlieka, kaip išlieka poreikis būti reikalingam.²²⁶

Rio Šeimos Deklaracijoje nurodoma, kad vienos iš priežasčių, dėl ko jaunos motinos yra verčiamos ieškoti darbo apleisdamos savo vaikus – tai žemas šeimos darbo užmokestis bei buvimas vienišomis motinomis.²²⁷ Priverstinis darbas trukdo tinkamai auginti vaikus, skirti laiko šeimyniniams ryšiams bei tarpusavio santykiams ir valdžia daugelyje šalių prie to prisideda. Šeima yra dekonstruojama ginčijant tokias sąvokas kaip „motinystė“, „santuoka“, „šeima“, iškeliant bei skatinant abortui bei populiacijos kontrolei tarnaujančias „reprodukcinės teisės“, „lyčių teisės“, taip pat „socialinę lytį“, lyties tapatybę priskiriant socialiniams-kultūriniais faktoriams, įstatymais žalojant šeimos kaip gyvybei ir meilei atviros bendruomenės tarp vyro ir moters koncepciją.

Kalbant konkrečiai apie E. Estrelas rezoliuciją, pateiktą Europos parlamentui, FAFCE atskleidžia, kas slepiasi už reprodukcinės sveikatos bei reprodukinių teisių propagavimo ir kaip tai griaua santykį tarp tėvų ir vaikų, pažeidžiant tiek vienu, tiek kitų pamatines teises. Pasak FAFCE pateiktos analizės, E. Estrelas pateiktame tekste svarstomos problemos neduoda tinkamo atsako į Europos Sąjungos (ES) piliečius dominančius sveikatos priežiūros, apsaugos bei paramos klausimus. Pirmumo teisę vaikų auklėjime turintys tėvai yra įvardijami tik kaip „kiti suinteresuoti asmenys“. Raginama suteikti nepilnamečiams priėjimą prie kontraceptikų ir aborto be tėvų sutikimo. Teigiama, jog dokumentu siekiama reguliuoti apsisprendimo laisvę, išreiškiamą nepagarba subsidarumo principui bei pamatinei teisei į sąžinės laisvę, negerbiama kiekvieno žmogaus teisė į gyvybę.²²⁸

FAFCE pabrėžia specialią motinystės bei vaikystės apsaugą, primenant Jungtinių tautų Vaiko teisių apsaugos deklaracijoje nurodomą vaiko apsaugos prieš ir po gimimo būtinybę; žmogaus orumo ir teisės į gyvybę pagarbą bei apsaugą, įvardytą Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje, Europos Bendrijų Teisingumo Teismo nuostatose. Taip pat išryškinama, jog nėra tokios teisės kaip „teisė į abortą“. Tai ne ES, bet išimtinai šalių narių kompetencija svarstoma

²²⁶ Plg. Čerkauskas G. ir kt. Ten pat. 2011. P. 52.

²²⁷ Plg. RDF1.3.

²²⁸ *Federation of Catholic Family Associations in Europe. Analysis of the Motion for a European Parliament Resolution on Sexual and Reproductive Health and Rights. 2013/2040(INI) – A7-0306/2013. Brussels. 3 December 2013 // <http://www.fafce.org/attachments/article/83/Estrela%20SRHR%20-%20Why%20this%20report%20is%20not%20worthy%20of%20the%20EU.pdf>. 2013 12 11.*

problema. Teigiama, jog ES narės turi skirtingą požiūrį į abortą. Jokios diskusijos apie reprodukcinę sveikatą negali peržengti pamatinės žmogaus teisės į gyvybę ribų. Tuo tarpu seksualinis/lytinis švietimas pažeidžia pirminę tėvų teisę parinkti savo vaikams auklėjimą ir tarnauja socialinio kontracepcijos marketingo plėtimui, įtraukiant jaunos žmones. Tėvai lieka užribyje. Seksualinis/lytinis švietimas pradinėse ir vidurinėse mokyklose E. Estrelas rezoliucijoje suprantamas kaip vaikų bei jaunuolių seksualinio elgesio bei eksperimentavimo su savo lytimi skatinimas (užtikrinama „galimybė ieškoti, gauti ir perteikti informaciją apie seksualumą, seksualinę orientaciją, lyties tapatybę bei jos išraiškos būdus“), nors laisvos prieigos prie duomenų idėja prieštarauja nepilnamečių, ypač jaunų mergaičių apsaugai nuo seksualizacijos ir pornografijos poveikio internetu bei kitomis žiniasklaidos priemonėmis.²²⁹

Jau anksčiau aprašytoje Jungtinių Tautų Komiteto Vaiko teisių apsaugos konvencijoje dalis Šventajam Sostui pateiktų rekomendacijų prieštarauja krikščioniškoms nuostatomis ir kelia grėsmę krikščioniškos šeimos stabilumui. Konvencijoje siūlymu pripažinti šeimų įvairovę netiesiogiai pasisakoma už motinystės atsiejimą nuo moters, nes šeimų įvairovėje motina gali būti ir transeksualus asmuo. Taip pat pritariama moters vaisingumo užslopinimui: „Komitetas yra rimtai susirūpinęs negatyviomis Šventojo Sosto pozicijos ir praktikos, neigiančios paauglių priėmimą prie kontracepcijos, taip pat seksualinės ir reprodukcinės sveikatos bei informacijos, pasekmėmis“,²³⁰ bei motinystės vertės sumenkinimui: „<...> prisidėtų prie informacijos apie žalą, kurią gali sukelti ankstyvos santuokos ir ankstyvi nėštumai“.²³¹ Iš pastarojo sakinio galima spręsti, kad Komitetas ankstyvas santuokas ir ankstyvus nėštumus laiko problema, tačiau gyvenimo „susidėjus“, populiariai įvardijamo partnerystėmis, kurių partnerių kaita statistiškai paprastai nefiksuoja, bei dėl gimstamumo kontrolės per abortus ir kontracepcijos marketingą ryškėjančios demografinės krizės Europoje neigiamai nevertina. Be to, pro pirštus praleidžiamas faktas, jog tai, ką Komitetas taip įnirtingai nori įtvirtinti bandydamas paveikti Katalikų Bažnyčios ganytojus, yra antrinės prevencijos priemonės, skirtos pasekmėms šalinti,²³² tuo tarpu žvilgsnis į probleminių sričių priežastis atrodo miglotas.

Paties eksperimentavimo su žmogaus lytimi skatinimas – gili žaizda save suvokti siekiančiam asmeniui. Vyrai ir moterys, neradę savo tapatybės, palaiptui verčiami vienišais individualais, kur tėvu ar motina gali būti ne tik ne biologiniai, bet net tos pačios lyties asmenys. Homoseksualų sąjungų prilyginimas „legaliai santuokai“ suteikiant joms galimybę teisiškai

²²⁹ Plg. *Federation of Catholic Family Associations in Europe. Analysis of the Motion for a European Parliament Resolution on Sexual and Reproductive Health and Rights. 2013/2040(INI) – A7-0306/2013. Brussels. 3 December 2013* // <http://www.fafce.org/attachments/article/83/Estrela%20SRHR%20-%20Why%20this%20report%20is%20not%20worthy%20of%20the%20EU.pdf>. 2013 12 11. Išversta mano – V. K.

²³⁰ Plg. *Convention on the Rights of the Child. P. 13. Išversta mano – V. K.*

²³¹ Plg. *Ten pat. Išversta mano – V. K.*

²³² Plg. *Narbekovas A., Obelenienė B., Pukelis K. Lytiškumo ugdymo etika. 2008. P. 279–295.*

įsivaikinti vaikus laikomas vienu iš rimtų bei pavojingų veiksnių, nes: „Du vyrai ar dvi moterys negali sudaryti tikros šeimos, ir dar mažiau galima suteikti tokiai sąjungai teisę įvaikinti šeimos neturinčius vaikus“.²³³ Iš krikščioniškosios antropologijos perspektyvos „Bažnyčia taip pat supranta, kad nuomonė, kuria remiantis homoseksualiniai santykiai prilyginami santuokinės meilės seksualinei išraiškai arba bent laikomi tolygiai priimtinais, tiesiogiai paveiktų visuomenės suvokimą apie šeimos prigimtį ir teises bei sukeltų pavojus“.²³⁴ Tačiau genderizmo ideologijoje kaip tik siekiama dekonstruoti krikščionišką šeimą, paminant prigimtine motinystės vertę bei moters orumą. Motinystė dirbtiniu būdu imama atsieti nuo moters, tarsi tai nebebūtų išskirtinai jai patikėta savybė. Vis dėlto, pakartojant antroje šio darbo dalyje perteiktą M. A. Fuentes IVE teiginį, motinystė – tai abejonės nekelianti kilniausia ištekėjusios moters misija ir didžiausia Dievo dovana, nes naują žmogų savo įsčiose gali išauginti tik moteris. Kai ji pasirenka netekėti ir neturėti vaikų, nėra blogai. Blogai, kai toks pasirinkimas siejamas su nesantuokiniu lytiniu gyvenimu, dirbtinai užslopinant savo vaisingumą.

Homoseksualių porų, norinčių turėti savo vaikų atveju (tai viena iš anksčiau šiame darbe minėtų ginamų LGBTI asmenų teisių), iškyla surogatinės motinystės klausimas. Viešai tai pristatoma kaip kilni pagalba nevaisingoms poroms, bet iš tiesų slepia savo vaiko pardavimo, jo traumavimo bei moters sudaiktinimo iki biologinio inkubatoriaus problemas.²³⁵ „Abejoti vaiko poreikiu turėti tėvą ir motiną reiškia kėsintis į pamatinę žmogiškosios egzistencijos duotybę ir ciniškai neigti visas psichologijos žinias. Nereikia būti psichologu, kad suprastumei: vaikui reikia tėvo ir motinos“,²³⁶ o ne dviejų tėvų arba dviejų motinų. Nežinia, kiek daug visuomenėje turėtų atsirasti homoseksualių porų, kad jų auginamas vaikas mokykloje nesusilauktų patyčių.

4.4. Atsakingos motinystės principas

4.4.1. Pagarba žmogaus gyvybei

Genderizmo ideologijoje teigiama, jog žmogaus gyvybė perduodama reprodukcijos būdu. Tuo metu krikščioniškoje antropologijoje kalbama apie prokreaciją, tad ne paslaptis, kad visuomenėje plačiai vartojama reprodukcinės sveikatos sąvoka susilaukia neigiamų Katalikų Bažnyčios atsiliepimų, katalikiškos organizacijos priešinasi reprodukcinių teisių įtvirtinimui, o žmogaus seksualinės laisvės skatintojai vis aršiau diegia savo poziciją, įvairiausiais būdais

²³³ De fakto sąjungos 23.

²³⁴ *Tikėjimo mokslo kongregacija. Homosexualitatis problema*. 1986. 9 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/homosexualitatis-problema.html. 2014 03 08.

²³⁵ Plg. *Philippe M. D.* Meilės gėlmėse. 2014. P. 161–163.

²³⁶ *Kuby G.* Gender revoliucija. Buldozerinis reliatyvizmas. 2014. P. 67.

stengdamiesi krikščionišką požiūrį sunaikinti. Vienas iš pavyzdžių – jau minėtas Jungtinių Tautų dokumentas Šventajam Sostui dėl Vaiko teisių apsaugos konvencijos nuostatų. Štai kad ir tokioje jau ankstesnėje dalyje pateiktoje citatoje ypač pabrėžiama reprodukcinės sveikatos būtinybė: „Komitetas rekomenduoja, kad Šventasis Sostas: (a) Įvertintų savo pozicijos rimtas pasekmes, dėl paauglių aukščiausio pasiekiamo sveikatos standarto turėjimo ir įveiktų visus paauglių seksualumą supančius barjerus bei tabu, kurie trukdo jų priėjimui prie lytinės/seksualinės bei reprodukcinės informacijos, įtraukiant šeimos planavimą ir kontraceptikus, ankstyvo nėštumo pavojų, ŽIV/AIDS prevenciją ir lytiškai plintančių ligų (LPL) prevenciją bei gydymą“.²³⁷ Eiliniai valstybių piliečiai, nesigilindami į vartojamų žodžių reikšmes, nė nesusimąsto, jog čia susiduria dvi skirtingos žmogaus sampratos. Valdžios atstovai atsiduria šių sampratų konflikto epicentre, kad įstatymiškai įtvirtintų kurią nors tiesą ar teisę. Vertinant abi pozicijas pirmiausia būtina išsiaiškinti sąvokų prasmę.

Reprodukcinės sveikatos apibrėžime nurodoma, jog „tai visiškos fizinės, psichinės ir socialinės gerovės būseną, o ne vien reprodukcinės sistemos, jos funkcijų bei procesų patologijos nebuvimas. Todėl reprodukcinė sveikata reiškia, kad žmonės gali mėgautis juos tenkinančiu saugiu lytiniu gyvenimu, gali turėti palikuonių ir gali rinktis, ar tai daryti, kada ir kaip dažnai tai daryti. Šis teiginys reiškia, kad vyrai ir moterys turi teisę būti informuoti apie saugius, veiksmingus, įperkamus, priimtinius ir laisvai pasirenkamus šeimos planavimo ir vaisingumo reguliavimo būdus, neprieštaraujančius įstatymams, ir teisę į tinkamas sveikatos priežiūros paslaugas, kurios leistų moterims saugiai išgyventi nėštumą ir pagimdyti vaiką, sudarytų sutuoktinių poroms geriausias galimybes turėti sveiką kūdikį“.²³⁸ Tačiau tokioje reprodukcinės sveikatos sampratoje nesunku pamatyti esančius vidinius prieštaravimus, kuriuos pirmiausia sukelia pats „reprodukcijos“ terminas, kalbine prasme žmonėms netaikomas, tik gamybos procesams kopijuojant, dauginant kokios nors rūšies produktą ir zoologijoje veisiant gyvūnus. Šitaip suvokiant žmogaus gyvybės perdavimą nebelieka nei asmens, nei meilės, nei bendrakūrybos, tik mechaninis biologiškai gyvo daikto – vaiko gaminimas žmonijos rūšies „gamtoje“ palaikymui.

Skirtingai nuo reprodukcijos, prokreacijos terminas atskleidžia žmogaus pradėjimo kilnumo esmę. Tai kūryba, pranokstanti mechaninius daiktų gamybos procesus: „kai vyras ir moteris susivienija ir pradeda naują gyvybę, jie nieko netransformuoja, o gimsta kažkas, ko niekada neegzistavo: <...> nauja siela, kurios dar nebuvo, ir tai yra Dievo kūryba – tik jis sukuria sielą iš nieko ir iš tėvų, nes jie duoda jai kūną“.²³⁹ Naujo žmogaus atsiradimas nėra tik biologinis dauginimosi procesas, kurį galima kontroliuoti tik jį sunaikinant ar perkelti grynai į

²³⁷ Plg. Convention on the Rights of the Child. P. 13. Išversta mano – V. K.

²³⁸ Narbekovas A., Obelenienė B., Pukelis K. Lytiškumo ugdymo etika. 2008. P. 282–283.

²³⁹ Fuentes M. A. IVE. Dievas sukūrė vyrą ir moterį. 2015. P. 52.

laboratorijos lygį. Tai būdas, kuriuo atsiranda žmogaus asmuo, pranokstantis bet kokią kitą gyvybę žemėje. Deja, reprodukcijos termino taikymas žmogui gerokai sumenkina naujos gyvybės atsiradimo stebuklą.

Kiti du reprodukcinės sveikatos sampratoje randami prieštaravimai kyla dėl saugių, veiksmingų šeimos planavimo ir vaisingumo reguliavimo būdų, kurių dalis sveikatos prasme anaipol nėra „saugūs“, o „tinkamos sveikatos priežiūros paslaugos“ apima „paslaugas (abortus), kurios turi ilgalaikius žalingus padarinius moters ir vaiko sveikatai bei sutuoktinių gerbuviui“.²⁴⁰ Moterys skatinamos vartoti hormoninius kontraceptinius preparatus, tačiau mokslinių tyrimų duomenys, pabrėžiantys hormoninių kontracepcijos stiprų šalutinį poveikį, galintį sukelti net mirtį, nutylimi. Tai tromboembolinė rizika (moterims, turinčioms Leideno kraujo krešėjimo faktorių, 100%), kur kas didesnė infarkto, insulto, hipertenzijos, hipercholesterinemijos rizika, ypač jei turima žalingų įpročių, taip pat padidėja nutukimo, periferinių arterijų ligų, depresijos tikimybė, o skubiosios kontracepcijos vartojimas didina negimdinių nėštumų skaičių. Taip pat moksliniais tyrimais yra įrodyta, jog didelių psichinių bei fizinių sveikatos sutrikimų priežastis yra abortai, po kurių neretai didėja priklausomybių nuo alkoholio ir narkotikų rizika, ypač jei nutrauktasis nėštumas buvo pirmasis; daugėja priešlaikinių gimdymų, krūties vėžio, smurto prieš moterį atvejų.²⁴¹

Šiuolaikinėje visuomenėje ypač gajį tendencija atskirti lytinį aktą nuo prokreacijos pirmąjį išaukštinant, o prokreaciją sumenkinant iki reprodukcijos, bandant ją pašalinti iš kasdienybės. Tai ypač liečia tėvų ir vaikų tarpusavio santykius, vienas kito pagarbą bei kiekvieno asmeninių poreikių tenkinimą. Lytiškumo bei gyvybės perdavimo perskyra daro žalą jaunuolio ir jaunuolės sąmonėje,²⁴² kas vėliau turi neigiamos įtakos motinystės sampratai. Vadinamasis „seksas be pasekmių“ naujos gyvybės užsimezgamą paverčia nieku, o patį nėštumą – nenorimu. Linkstama neprisiimti atsakomybės už kitą, neįsipareigoti vienas kitam, vyrauja solidarumo su silpnais ir ligotais stoka bei abejingumas.²⁴³ Kur kas paprasčiau atsikratyti gyvybės „su defektais“, nei ja pasirūpinti ar, jei įmanoma, laiku gydyti, ypač, kai įstatymiškai įteisinama prieš gyvybę nukreiptos priemonės.²⁴⁴

Čia susiduriama su gyvybei priešiška pasaulėžiūra,²⁴⁵ kuri lytinio švietimo yra aktyviai diegiama paauglystės amžių pasiekusiems asmenims. Lytinis švietimas, nors ir netiesiogiai,

²⁴⁰ Narbekovas A., Obelenienė B., Pukelis K. Lytiškumo ugdymo etika. 2008. P. 283.

²⁴¹ Plg. Narbekovas A., Obelenienė B., Pukelis K. Lytiškumo ugdymo etika. 2008. P. 290–293. Fuentes M. A. IVE. Dievas sukūrė vyrą ir moterį. 2015. P. 58–61.

²⁴² Plg. ŽLTR 31–32.

²⁴³ Plg. EV 8.

²⁴⁴ Plg. EV 14.

²⁴⁵ Plg. „<...> iš daugelio aktualių problemų gimsta gyvybei priešingas mąstymo būdas (*anti-life mentality*): pakanka, pavyzdžiui, prisiminti tam tikrą pranašišką baimę, kuri kyla dėl ekologų ir futurologų demografinių tyrimų; kartais jie perdeda demografinio priaugio pavojų gyvenimo gerovei“. FC 30.

jaunų žmonių pašamonėje įtvirtina neigiamą nuostatą nėštumo atžvilgiu, pastarąjį pristatant kaip nepageidautiną lytinių malonumų tenkinimo šalutinį efektą, tolygų lytiškai plintančioms ligoms, taigi vaikas motinos iščiose prilįgsta virusui ar bakterijai, kuriuos reikia šalinti, naikinti, o norint „nesusirgti nėštumu“ yra primygtinai siūlomos „profilaktinės priemonės“ – hormoninė kontracepcija.²⁴⁶ Nėštumo kaip vengtinio blogio samprata sutrikdo motinystės identiteto formavimąsi. Pastarasis „yra ypatingai svarbus nėštumo laikotarpiu, nes jis užtikrina vaiko ir motinos tarpusavio ryšio atsiradimą“.²⁴⁷ Pats nėštumas, nesvarbu, kelintas bebūtų, padeda moteriai emociškai ir psichiškai pasiruošti naujo asmens priėmimui savo gyvenime, tačiau nėštumą laikant ne moteriai būdinga natūralia fiziologine, bet blogą lemiančia būseną visa tai yra sugriaunama.

Propaguojant moters teisę į abortą bei kontracepcijos vartojimą, kaip šeimos planavimo būdus, pamirštama ar nepripažįstama, jog „žmogaus gyvybė yra šventa ir neliečiama nuo pirmojo jos prasidėjimo momento iki natūralios mirties,“ todėl „tikra gyvybės kultūra garantuoja negimusiamam teisę išvysti pasaulį ir apsaugo naujagimius, ypač mergaites, nuo pavojaus tapti vaikžudystės nusikaltimo aukomis“.²⁴⁸ Taigi gyvybė, galinti atsirasti lytinių santykių dėka, tampa priešu, kurio reikia bet kokia kaina vengti, o abortas – vieninteliu įmanomu ryžtingu atsaku, jei kontracepcija apgauna“.²⁴⁹ Bažnyčia aiškiai pasisako už gyvybę, griežtai smerkia abortą, nes tai negalinčio apsiginti, visiškai bejėgio žmogaus nužudymas, tik pridengtas tariamai būtina demografinio gyventojų prieaugio kontrole.²⁵⁰ Neretai abortui moterį pastūmėja vyras,²⁵¹ kiti giminaičiai ar draugai, tačiau jokia save gerbianti motina vien dėl ypač stipraus motiniško instinkto nedirštų savo kūdikio laikyti jos organizmo svetimkūniu, griaunančiu jos gyvenimą. Deja, nepaisant akivaizdžiais moksliniais tyrimais įrodytų faktų, visuomenėje vis dar gaji mintis embriono iki tam tikros jo išsivystymo stadijos nelaikyti žmogumi, tad ir naujai užsimezgsios gyvybės nepriimti kaip dovanos, įprasminančios tėvų tarpusavio meilę.

Pritardama abortui moteris taip pat nepripažįsta, kad žmogaus gyvybė prasideda nuo apvaisinimo momento, kaip kad atsitiko anksčiau Jungtinių Tautų Komiteto Vaiko teisių apsaugos konvencijoje aprašytu devynmetės brazilės mergaitės atveju, kai jos motina buvo ekskomunikuota, nes greičiausiai nulėmė dukters pasėkmingą abortą. Anksčiau buvo minėta, jog ekskomunika apima kiekvieną asmenį, prisidėjusį prie aborto, net jei tai buvo žodinis raginimas pašalinti užsimezgsią gyvybę. Daryti išlygas abortui būtų tolygu neigti Dievo įstatymo

²⁴⁶ Plg. *Narbekovas A., Obelenienė B., Pukelis K.* Lytiškumo ugdymo etika. 2008. P. 297–300.

²⁴⁷ Ten pat. P. 300.

²⁴⁸ *Jonas Paulius II.* Laiškas Pasaulinės taikos dienos proga *Tikrosios taikos paslaptis – pagarba žmogaus teisėms.* 1999 m. sausio 1 d. 4 // <http://www.lcn.lt/bzinios/bz9824/824pop.html>. 2014 03 08.

²⁴⁹ *Jonas Paulius II.* Enciklika Evangelium vitae. Apie žmogaus gyvybės vertę bei neliečiamumą. 1995. 13 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/evangelium-vitae.html. 2014 04 30. Toliau trumpinama EV.

²⁵⁰ Žr. FC 30.

²⁵¹ Žr. LW 5.

„nežudyk“ radikalumą, bandant pateisinti savo blogus poelgius. Laikyti abortą „gyvybe gelbstinčiu“, kai ji motinos, kad ir kokio amžiaus pastaroji būtų, išsiose iš tiesų yra naikinama, prieštarauja veiksmo, kuris atliekamas faktui. Moraliai abortas yra pateisinamas tik pagal dvigubos pasekmės principą²⁵² ir jei tai būtų savaiminis persileidimas. Nors dokumente nėra atskleistos detalesnės aplinkybės, kokį pavojų nėštumas kėlė minėtajai devynmetei mergaitei, labai tikėtina, kad šio įvykio atveju buvo neišpildyta pirmoji ir trečioji dvigubos pasekmės principo sąlygos – atliekamas veiksmas nebuvo geras savyje, be to, tapo priemone gerai pasekmei gauti. Užsimezgsios gyvybės sunaikinimas, kad ir gelbstint kitą, vis tiek yra žmogžudystė.

4.4.2. Save dovanojanti meilė

Genderizme savęs dovanojančios meilės nėra, tik egoistinė vartotojiška žmogaus samprata. Dėl to ir atsakomybė už vaiką sumenksta, nes jis pats tėra reprodukcinės teisės pasėkmingas produktas, kurio galėtų ir nebūti. Nejausti atsakomybės dėl galimos motinystės labai padeda kontracepcijos vartojimas, kuris glaudžiai siejasi su aborto problema. Priešingai nei viešai teigiama, kontracepcija abortų skaičiaus nesumažina,²⁵³ bet už tai moterims sukelia nenorą turėti vaikų. Tam greičiausiai įtakos turi hormoninės kontracepcijos sukuriama nėštumo būsenos imitacija moters organizme, taip pat natūralių jo biologinių procesų sudarkymas.²⁵⁴ „Jei pirmiausia svarstysime biologinius procesus, tai sąmoninga tėvystė-motinystė reikš, kad gimdytojams reikia pažinti biologinius procesus bei savo funkcijas, susijusias su šiais procesais, ir jas respektuoti“,²⁵⁵ nesistengiant pakeisti savyje to, kas yra prigimtinė duotybė asmeniui. Tačiau, kai meilė sutapatinama su seksu, užuot pažinus savo vaisingumą, bandoma juo nusikratyti, kad būtų galima nevaržomai ir „be pasekmių“ mėgautis lytiniais malonumais.

Klaidingai teigiama, kad žmogus nėra pajėgus suvaldyti savo lytinio potraukio. Tačiau jau anksčiau rašyta, kad žmogus nėra gyvulys – protu jis geba kontroliuoti savo instinktus, bet nebūtinai nori valdyti savo vaizduotę.²⁵⁶ „<...> iš patyrimo yra žinoma, <kad> ne iš kiekvieno santuokinio akto kyla gyvybė. Mat Dievas taip išmintingai nustatė prigimties dėsnius ir

²⁵² Moralu atlikti veiksma, iš kurio seka dvi pasekmės – viena gera ir norima, kita bloga, bet nenorima pasekmė, jei vienu metu išpildomos visos keturios sąlygos: 1) veiksmas turi būti geras savyje; 2) intencija turi būti gera; 3) bloga pasekmė negali būti priemone gerai pasekmei gauti; 4) tam turi būti labai svarbi priežastis.

²⁵³ Plg. EV 13.

²⁵⁴ Plg. Čerkauskas G. ir kt. Ten pat. 2011.P. 172–177.

²⁵⁵ Paulius VI. Enciklika Humanae vitae. 1968. 10 //

http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/humanae-vitae.html#III skyrius. 2014 03 08. Toliau trumpinama HV.

²⁵⁶ „Vaizduotė skatina gimties galios veikimą ir tada aistros sujaudintas kūnas verčia žmogų ieškoti gimtinės iškrovos. Kol kūnas nėra aistros sujaudintas, tol paklūsta protui ir valiai“. Čerkauskas G. ir kt. Ten pat. 2011. P. 58.

vaisingumo laikotarpius, kad jau savaime susidaro tarpai tarp gimdymų“.²⁵⁷ Moters vaisingumas yra labai trapus, nuo daugelio veiksnių priklausantis cikliškas biocheminis mechanizmas, prie kurio turi prisiderinti iš esmės nuolat vaisingas vyras, tam, kad jie abu susilauktų norimo kūdikio. Deja, neįpareigojantis seksualinių poreikių tenkinimas neturi nieko bendro su atsakinga motinyste. Juk vienas iš socialinės politikos veiksnių yra ankstesnėje dalyje minėtas lygybės įstatymų tos pačios lyties poroms įdiegimas, įtraukiant jų pilną partnerystę bei tėvystės teises, vadinasi, atsakomybė už motinystę taip pat perleidžiama gėjų poroms, kuriose nei vienas iš vyrų nėra kūdikio ar jau paaugusio vaiko gimdytojas nėštumo prasme.

Antroje darbo dalyje nemažai kalbėta apie gilų motinos tarpasmeninį santykį su dar negimusiu ir jau gimusiu kūdikiu. Verta pakartoti mintį, jog prierašumas tarp vaiko ir motinos „yra pirminė specifinė sistema, kurios tikslas – palaikyti motinos ir kūdikio tarpusavio santykius, būtinus jam išgyventi ir vystytis“.²⁵⁸ Jei vaikas užsimezga seksualinių poreikių tenkinimo metu dėl kontraceptinių priemonių vartojimo klaidų ar tiesiog neveiksmingumo, moteris paprastai linksta pasitenkinti paviršutinišku santykiu su dar negimusiu ir jau gimusiu kūdikiu arba tarpasmeninio jų santykio iš viso nėra. Toks neatsakingas motinų požiūris į savo atžalas leidžia geriau suprasti vadinamųjų „karjerisčių“ formavimą, neatmetant teorinės tikimybės, jog nemaža tokių moterų dalis vaikystėje pačios galėjo neturėti gilaus santykio su savo motinomis, todėl savo ateitį galimai suplanavo be asmeninės šeimos kūrimo arba tiesiog be vaikų.

Akivaizdu, kad dirbtinės gimstamumo kontrolės priemonės sumenkina motinystę, o pats kontracepcijos vartojimas iš tiesų neturi nieko bendro su atsakinga tėvyste-motinyste.²⁵⁹ „Kas naudojami Dievo dovana, atimdamas, kad ir iš dalies, iš jos prasmę ir tikslą, tas prieštarauja vyro ir moters prigimčiai bei jų intymiam ryšiui <...>“,²⁶⁰ savo enciklike rašo popiežius Paulius VI. Vaisingumas yra abiejų sutuoktinių bendra savybė, kurios nevalia skaidyti, tad ir atsakomybė už lytinę elgseną bei vaikus priklauso abiems. Galia pradėti naują gyvybę žmoguje yra viena nuostabiausių ir stipriausių prigimtinių duotybių. „Tarp santuokiniu aktu reiškiamos sutuoktinių vienovės ir tuo pačiu aktu reiškiamo žmonių dauginimosi yra Dievo nustatytas nesuardomas ryšys, kurio žmonės savo nuožiūra negali pažeisti“.²⁶¹ Klaidinga manyti, kad žmogiškieji lytiniai santykiai yra tolygūs gyvuliškam dauginimosi instinktui, pavadintam reprodukcinė funkcija.

Seksualinio instinkto nevaržymas, yra traktuojamas kaip moters teisė ir laisvė. Tačiau jis, pasak G. Vaitoškos, dėl savo vartotojiškos dimensijos yra itin žalingas: „<...> juk kiekvienam žmogui visiškai akivaizdu, kas ši galia įkvepia meilę ir kuria santuoką, tačiau atsakinga ir už moters pažeminimą, pornografiją, prostituciją, seksualinį smurtą. Galvojant apie mūsų mylimų

²⁵⁷ HV 11.

²⁵⁸ *Galdikienė N. Bendruomenės slauga. 2011. P. 9.*

²⁵⁹ Plg. EV 13.

²⁶⁰ HV 13.

²⁶¹ HV 12.

kolegų iš Lietuvos ir tarptautinio lygio seksualinių ir reprodukcinų sveikatų asociacijų prisirišimą prie seksualinio instinkto nevaržomo paleidimo, kyla mintis, kad tie garbingi mokslininkai nesugeba suskaičiuoti iki dviejų dėl gilos ir stiprios priežasties. <...> tai – rojus ilgesys <... tikint> kadaise egzistavusiu laiminguoju laukiniu, neturėjusiu jokių gyvenimo problemų“.²⁶² Seksualinių poreikių tenkinimas be įsipareigojimų, be atsakomybės ir „be pasekmių“ nekuria skirtingų lyčių asmenų bendrystės. Tokiuose santykiuose nėra tarpusavio pagarbos, ištikimybė nevertinama, o intymumas kuriamas siekiant išnaudoti kitą.

Jonas Paulius II pabrėžia, kad „individo jokia būdu negalima redukuoti į tai, kas galėtų jį sutraikyti ir ištirpdyti kolektyvo, institucijos, struktūros arba sistemos anonimiškume“.²⁶³ Tai ne tik pažeidžia prigimtines žmogaus teises, žemina jo orumą, bet ir atima iš vaiko teisę turėti savo biologinius tėvą ir motiną kaip du save vienas kitam iš meilės ir su meile dovanojančius asmenis, auginančius savo atžalą. Primenama, jog „Bažnyčia visada laikėsi nuomonės, kad tėvai turi teisę ir pareigą būti savo vaikų pirmutiniais ir pagrindiniais auklėtojais“.²⁶⁴ Tėvus pirmiausia reikėtų suprasti tik kaip vyrą ir moterį, o dar tiksliau kaip biologinius vaiko gimdytojus. Tai yra natūrali prigimtinė moteriškumo ir vyriškumo bendrakūrybos meilės išreiškimo ir prokreacijos vienove duotybė. Pagrindinės atsakomybės už savo atžalas perdavimas valstybinėms institucijoms nėra atsakingos motinystės pavyzdys. Be to, mergaitė, kuriai lytiškumas nuo ankstyvo amžiaus brukamas tik kaip pasitenkinimo priemonė, o lytinis vaidmuo ir tapatybė – eksperimento su savimi dalis, vargu ar gebės visapusiškai sveikai bręsti, gerbti save ir ilgainiui užmegzti saitus su tinkamu gyvenimo partneriu tapdama atsakinga motina, kai neaišku kas ta atsakomybė ir motinystė yra bei kam to reikia.

Apibendrinant šią dalį galima teigti, jog genderizmo ideologijoje moters prigimtinis orumas yra paneigiamas, nes paneigiama pati moters prigimtis. Atmetus Dievą ir pasidavus seksualinių instinktų tenkinimo vergovei žmogaus vertė iš buvimo asmeniu sumenksta iki daikto, kurį galima išnaudoti, vertės. Dualistinis požiūris į žmogų leidžia moteriai savo lytiškumą laikyti tik sociokultūrinio elgesio norma, atmetant moteriškumą kaip savo unikalumo ir nelygstamos vertės esmę. Genderizme taip pat paneigiami lyčių skirtumai vyrą ir moterį visiškai suvienodinant. Tokiu būdu yra atsisakoma minties apie lyčių papildomumą. Iš to seka motinystės prigimtinių orumo principo paneigimas. Moters pirminiu pašaukimu padaromas jos karjeros siekimas ir savirealizacija darbo rinkoje, sumenkinant motinystės vertę ne tik iki gyvybės „gamybos“, bet taip pat motinystę traktuojant kaip šalintinę patriarchalinės visuomenės

²⁶² Vaitoška G. Laimingojo laukinio būklės ilgesys ir naivioji seksologija kaip jaunuomenės tvirkimo filosofinis pagrindas // SOTER. Nr. 21 (49). 2007. P. 97–105.

²⁶³ CL 37.

²⁶⁴ ŽLTR 5.

stereotipą bei užslopinant vaisingumą. Atsakinga motinystės samprata neturi nieko bendro su pagarba žmogaus gyvybei bei save dovanojančia meile. Diegiama neigiama nėštumo nuostata, pastarąjį suvokiant kaip tolygų lytiškai plintančiai ligai, kurios galima išvengti naudojant kontraceptines priemones. Žmogaus gyvybės perdavimo lyginimas su reprodukcija leidžia žmogų sutapatinti su neprotingu ir neatsakingu gyvuliu, paminant kuriantį skirtingų lyčių asmenų bendrystės santykį, išreiškiamą pareiga, pagarba, rūpesčiu, atsakomybe, ištikimybe bei intymumu. Motinos santykis su savo vaiku tampa paviršutiniškas arba jo iš viso nelieka, o atsakomybė už vaiko ugdymą yra perleidžiama valstybinėms institucijoms.

IŠVADOS

1. Moters asmens orumas yra prigimtine duotybe, Kūrėjo dovana. Jis remiasi Katalikų Bažnyčios perteiktu Šventojo Rašto mokymu apie žmogaus sukūrimą pagal Dievo paveikslą ir panašumą, vyro ir moters lygiavertiškumą bei vienas kito papildomumą asmens lyties skirtingumu, pasireiškiančiu vyriškumu ir moteriškumu. Meilės santykis, kurį kurti moteris yra pašaukta iš prigimties, yra vienintelis deramas santykis su asmeniu. Pirmaisiais krikščionybės amžiais moters orumas pirmiausia buvo iškeltas per mergeliškumą ypatingai vertinant skaistumo dorybę. Mūsų dienomis Katalikų Bažnyčia moters orumą skelbia pasisakydama už pilnutinę moterų integraciją socialiniame, ekonominiame bei politiniame gyvenime, nepamirštant motinystės.

2. Motinystė – tai vienas labiausiai moterį kilninančių moteriškumo bruožų, jos prigimtinis pašaukimas, natūraliai ir pilnutinai išskleidžiantis moters asmens tapatybę. Gebėjimas išnešioti ir pagimdyti kūdikį yra viena stipriausių moteriai duotų galių. Per vyro ir moters abipusį savęs dovanojimą santuokiniame lytiniame akte dalyvaujama ypatingame Dievo kūrybos procese, todėl būtina naujos gyvybės pradžių vertinti atsakingai. Atsakinga motinystė apima tiek vaikų auklėjimą šiems gimusiems, tiek motinos santykį su dar negimusiu kūdikiu. Tai yra savęs kaip moters tapatumo suvokimo ir priėmimo proceso dalis.

3. Gender – tai vadinamoji socialinė lytis – dirbtinai kultūriškai sukonstruoti socialiniai vyro ir moters vaidmenys, neturintys nieko bendro su prigimtinė žmogaus lytimi. Buvimas vyru ar moterimi laikomas iliuzija, neegzistuojančiu dalyku. Pagrindiniai genderizmo ideologijos principai:

- lytiškumo perskyros, vyro ir moters tapatybės panaikinimas;
- kova už lyčių (moterų, vyrų, seksualinių mažumų) lygybę – lyčių aspekto integravimo strategija;
- lytinės orientacijos prilyginimas lyties tapatybei;
- kalbos keitimas naikinant senus ir įvedant naujus terminus;
- reprodukcinę teisių bei reprodukcinės sveikatos užtikrinimas;
- jaunuolių seksualizacijos bei lytinės elgsenos laisvės skatinimas lytinio švietimo programomis;
- kova su etnocentrizmu, patriarchytu, netolerancija, diskriminacija, homofobija, seksfobija, kūno fašizmu;
- krikščioniškos pasaulėžiūros, bet kokių kultūrinių tradicijų, stereotipų naikinimas.

4. Genderizmo ideologija paneigia moters prigimtinių orumo principą, nes paneigiama pati moters prigimtis ir nelygstama moteriškumo vertė. Per seksualinę laisvę asmuo sumenkinamas

iki išnaudojamo daikto. Teigiant, kad lyčių skirtumai neegzistuoja, atsisakoma minties apie lyčių papildomumą. Iš to seka motinystės prigimtinio orumo principo paneigimas. Ne motinystė, bet moters karjera yra iškeliamą kaip moters pirminis pašaukimas. Motinystė yra laikoma naikintinu stereotipiniu socialinės lyties vaidmeniu, o jos vertė yra sumenkinama iki reprodukcinės funkcijos „gaminti“ vaikus, vaisingumas dažnai slopinamas. Atsakinga motinystės samprata neturi nieko bendro su pagarba žmogaus gyvybei bei save dovanojančia meile. Vyrauja neigiama nėštumo nuostata: pastojimas dažnai prilyginamas lytiškai plintančiai ligai, kurios galima išvengti naudojant kontraceptines priemones. Motinos santykis su savo vaiku tampa paviršutiniškas arba jo iš viso nelieka, o atsakomybė už vaiko auklėjimą patikima valstybinėms institucijoms.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. *Akhter R.* Women's Status and Fertility Differential in the World-System: A Cross-National Analysis // *Perspectives on Global Development & Technology*. 2014. Vol. 13. Issue 1/2. P. 246–260.
2. *Angelilli R., Busutil S., Mathieu V., Nedelcheva M., Striffler M., Weber M.* Pasiūlymas dėl rezoliucijos. 2012 05 21 // <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2012-0234+0+DOC+XML+V0//LT>. 2015 04 09.
3. *Baird J., Higgins L., Rao A.* Traditional Gender Roles and Job Attribute Preferences: A Look at Viewpoints of Male and Female Accounting Students // *Academy of Business Research Journal*. 2014. July 1. Vol. 3. P. 47–63.
4. *Benediktas XVI.* Apaštališkasis laiškas motu proprio forma *Porta fidei*. 2011 // Katalikų interneto taryba. Kaunas. 2012.
5. *Benediktas XVI.* Enciklika *Deus caritas est*. 2005 // Katalikų interneto taryba. Kaunas. 2006.
6. *Biblijos konkordancija / par. T. Mačeliūnas.* Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija. 2010.
7. *Brown W. J., Miller Y. D.* Determinants of Active Leisure for Women with Young Childre – an „Ethic or Care“ Prevails // *Routledge. Leisure Scienses*. 2005. No. 27. P. 405–420.
8. *Cornwall A.* Taking off International Development's Straighjacket of Gender // *Brown Journal of World Affairs*. 2014. Fall/Winter. Vol. 21. Issue 1. P. 127–139.
9. *Coster S. De.* Mothers' Work and Family Roles, Gender Ideologies, Distress, and Parenting: Consequences for Juvenile Delinquency // *Social Quarterly*. 2012. September. Vol. 53. Issue 4. P. 585–609.
10. *Čerkauskas G., Narbekovas A., Obelenienė B., Railaitė D., Rudzinskas V., Serapinas D., Vaitoška G.* Vaisingumo pažinimas ir natūralus šeimos planavimas. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2011.
11. *Ely R. J., Ibarra H., Kolb D. M.* Taking Gender Into Account: Theory and Design for Women's Leadership Development Programs // *Academy of Management Leading & Education*. 2011. Vol. 10. No. 3. P. 474–493.
12. *Ellis J. B., Heisler J. M.* Motherhood and the Construction of „Mommy Identity“: Messages about Motherhood and Face Negotiation // *Routledge*. 2008. November. No. 4. Vol. 56. P. 445–467.
13. *Estrela E.* Pranešimas dėl lytinės ir reprodukcinės sveikatos ir teisių. 2013/2040(INI) // Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0306/2013. 2013 09 26.

14. *Estrela E.* Pranešimas dėl lytinės ir reprodukcinės sveikatos ir teisių. 2013/2040(INI) // Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0426/2013. 2013 12 02.
15. *Europos lyčių lygybės institutas.* 2011 m. veiklos ataskaita. Europos Sąjungos leidinių biuras. Liuksemburgas. 2012.
16. *Europos Sąjungos Taryba.* 2011 m. Kovo 7 d. Tarybos išvados. Europos lyčių lygybės paktas (2011 – 2020 m.). (2011/C 155/02). // Europos Sąjungos institucijų, įstaigų ir organų pranešimai. 2011 05 25.
17. *Europos Sąjungos Taryba.* Moterų ir lyčių lygybės pažangos institucinių mechanizmų efektyvumas – Tarybos išvados. Nr. 17605/1/13. Briuselis. 2013 12 13.
18. *Europos Taryba.* Konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo. Stambulas. 2011 05 11.
19. *Federation of Catholic Family Associations in Europe.* Analysis of the Motion for a European Parliament Resolution on Sexual and Reproductive Health and Rights. 2013/2040(INI) – A7-0306/2013. Brussels. 3 December 2013 // <http://www.fafce.org/attachments/article/83/Estrela%20SRHR%20-%20Why%20this%20report%20is%20not%20worthy%20of%20the%20EU.pdf>. 2013 12 11.
20. *Fuentes M. A. IVE.* Dievas sukūrė vyrą ir moterį. Kaunas: Artuma. 2015.
21. *Galdikienė N.* Bendruomenės slauga. Klaipėda: Klaipėdos valstybinė kolegija. 2011.
22. *Harris D. A., Parisi D.* Gender Role Ideologies and Marriage Promotion: State Policy Choices and Suggestions for Improvement // Review of Policy Research. 2005. November. Vol. 22. Issue 6. P. 841–858.
23. *Healy M.* Vyrai ir moterys iš Edeno. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2013.
24. *International Communication Association.* Mothering ideologies in the news: A discourse analysis of the contested terrain of contemporary U.S. motherhood / For submission to the Feminist Scholarship division of the International Communication Association's annual meeting in Monreal, Canada, May 2008 // Conference Papers. 2008 January 1.
25. *Jonas Paulius II.* Apaštališkoji adhortacija Familiaris consortio. 1981 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paragimimai/familiaris_consortio.html. 2011 10 24.
26. *John Paul II.* Apostolic Letter Mulieris Dignitatem. 1988 // http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_letters/documents/hf_jp-ii_apl_15081988_mulieris-dignitatem_en.html. 2012 10 12.

27. *Jonas Paulius II.* Enciklika Evangelium vitae apie žmogaus gyvybės vertę bei neliečiamumą. 1995. 13 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/evangelium-vitae.html. 2014 04 30.
28. *Jonas Paulius II.* Enciklika Laborem exercens apie žmogaus darbą. 1981 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/laborem-exercens.html#10. Darbas ir visuomenė: šeima, tauta. 2014 03 08.
29. *Jonas Paulius II.* Enciklika Redemptoris Mater. 1987 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/redemptoris-mater.html. 2014 03 08.
30. *Jonas Paulius II.* Laiškas Pasaulinės taikos dienos proga *Tikrosios taikos paslaptis – pagarba žmogaus teisėms*. 1999. 4 // <http://www.lcn.lt/bzinios/bz9824/824pop.html>. 2014 03 08.
31. *Jonas Paulius II.* Laiškas šeimoms Gratissimam sane. 1994 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_popieziaus/gratissimam-sane.html. 2013 09 24.
32. *John Paul II.* Letter to Women. 1995 // http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/letters/documents/hf_jp-ii_let_29061995_women_en.html. 2012 10 12.
33. *Jonas Paulius II.* Posinodinis apaštališkasis paraginimas Christifideles Laici. 1988 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/christifideles_laici.html. 2012 09 18.
34. Jungtinių Tautų Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims. 1979 12 18 // Valstybės žinios. Nr. 21-549.1996 03 08.
35. *Jürges H.* Gender ideology, division of housework, and the geographic mobility of families // Review of Economics of the Household. 2006. December. Vol. 4. Issue 4. P. 299–323.
36. Katalikiškos lytiškumo ugdymo gairės. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010.
37. Katalikų Bažnyčios Katekizmas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012.
38. *Kuby G.* Die globale sexuelle Revolution. Kißlegg: Fe-medien. 2013.
39. *Kuby G.* Gender revoliucija. Buldozerinis reliatyvizmas. Kaunas: Artuma. 2014.
40. *Lietuvos Respublikos Vyriausybė.* Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių 2010–2014 metų programa. Vilnius. 2010 05 04. Nr. 530.
41. *Lietuvos Vyskupų konferencija.* Kanonų Teisės kodeksas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012.
42. *Lietuvos vyskupų konferencija.* Šventasis Raštas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2009.
43. *Lukaševičius A.* Pastoracinė Katechezė. Kaunas: VDU. 2009.

44. *Lunacek U.* Pranešimas dėl ES kovos su homofobija ir diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės veiksmų plano. 2014 01 07 // <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2014-0009+0+DOC+XML+V0//LT>. 2015 03 09.
45. *Mahaprato M.* Mainstreaming Gender: Shift from Advocacy to Policy // *Vision*. Sage. 2014. Dec. Vol. 18. Issue 4. P. 309–315.
46. Message of his Holiness Pope John Paul II for the XXVIII World Day of Peace. Women: Teachers of Peace. 1995. 2 // http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/messages/peace/documents/hf_jp-ii_mes_08121994_xxviii-world-day-for-peace.html. 2015 04 11.
47. *Monro S.* Gender Politics. London: Pluto Press. 2005.
48. *Narbekovas A.* Transseksualizmas – medicininiai ir etiniai aspektai / *Bioetika*. Lyties keitimas. Mokslo darbai // http://www.bioetika.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=53&Itemid=38. 2014 04 06.
49. *Narbekovas A., Obelenienė B., Pukelis K.* Lytiškumo ugdymo etika. Kaunas: VDU. 2008.
50. *Novelskaitė A.* Lyčių skirtumai švietime: studija apie taikomas priemones ir situaciją Europoje. Lietuva. Europos Komisija. Eurydyce. 2010 06 07 // http://ec.europa.eu/lietuva/documents/pranesimai_spaudai/07062010_lyciu_skirtumai_svietimo_sistemoje_lt.pdf. 2014 11 19.
51. *Obelenienė B.* Paauglių rizikingos lytinės elgsenos pedagoginės prevencijos vertinimo parametrai // *SOTER*. Nr. 28(56). 2008. P. 91–111.
52. *Paletz M. G.* Gender Pluralism: Muslim Southeast Asia since Early Modern Times // *Social Research*. 2011. Summer. Vol. 78. Issue 2. P. 659–686.
53. Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčių šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et Spes*. 1965 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/gaudium-et-spes.html. 2014 04 10.
54. *Paulius VI.* Enciklika *Humanae vitae*. 1968 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/humanae-vitae.html#III skyrius. 2014 03 08.
55. *Philippe M. D.* Meilės gelmėse. Vilnius: Katalikų pasaulis. 2014.
56. *Pontifical council for the family*. Children: Springtime of The Family And Society. 2000 // http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/family/documents/rc_pc_family_doc_20010329_jub-fam-conclusion_en.html. 2014 03 08.

57. *Popiežiškoji šeimos taryba*. Šeima, santuoka ir *de facto* gyvenimo sąjungos. 2000. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/seima-santuoka-de-facto.html. 2014 03 08.
58. *Popiežiškoji šeimos taryba*. Žmogaus lytiškumo tiesa ir reikšmė. 1995 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/zmogaus_lytiskumo.html. 2014 03 08.
59. *Silva J. M.* A New Generation of Women? How Female ROTC Cadets Negotiate the Tension between Masculine Military Culture and Traditional Femininity // *Social Forces*. 2011. December. Vol. 87. Issue 2. P. 937–960.
60. *Styhre A.* The overworked site manager: gendered ideologies in the construction industry // *Routledge. Construction Management and Economics*. 2011. September. No. 29. P. 943–955.
61. Stop genetic modification of human embryos and the creation of 3-parent children / Petition to: UK Parliament. 2015 02 18 // <http://citizengo.org/en/17728-please-keep-uk-allowing-germline-genetic-modification-human-embryos-and-creation-3-parent>. 2015 04 07.
62. *Šalaševičiūtė R.* Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 24, 56 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 47¹ ir 56¹ straipsniais įstatymo projektas. 2013 03 05 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=443938&p_tr2=2. 2013 10 02.
63. *Šalaševičiūtė R.* Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 24, 56 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 47¹ ir 56¹ straipsniais įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2013 03 05 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=443945. 2013 10 02.
64. *Šv. Metodijus Olimpietis*. Dešimties mergelių puota // *Bažnyčios tėvai*. Antologija. Aidai. Vilnius. 2003.
65. *Tai Ch. T., Treas J., van der Lippe T.* The Happy Homemaker? Married Women's Well-Being in Cross-National Perspective // *Social Forces*. 2011. September. Vol. 90. Issue 1. P. 111–132.
66. *Tarptautinė Teologijos Komisija*. Bendrystė ir tarnystė. 2000–2002 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/bendryste-ir-tarnyste.html. 2013 10 04.
67. *Tarptautinių žodžių žodynas* / sud. Bendorienė A., Bogušienė V., Dagtė E., Daržinskaitė T., Grigas G., Gudžinskas Z., Jukna F., Kinderys A., Kurkulis B., Kvietkauskas V., Morkūnas V., Mudėnienė R., Skirmantas P. Ketvirtasis leidimas. Vilnius: Alma littera. 2005.

68. *The Church and Women. A Compendium* / editor H. Moll. San Francisco: Ignatius Press. 1988.
69. *The Theological Pastoral Congress. The Rio Declaration on the Family. 1997* // http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/family/documents/rc_pc_family_doc_01-03101997_declaration-rio-family-conference_en.html. 2014 03 12.
70. *Tikėjimo mokslo kongregacija. Homosexualitatis problema. 1986.* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/homosexualitatis-problema.html. 2014 03 08.
71. Trumpai apie Europos lyčių lygybės institutą. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras. 2014.
72. *United Nations. Convention on the Rights of the Child. CRC/C/VAT/CO/2. 31 January 2014* // tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRC/Shared%20Documents/VAT/CRC_C_VAT_CO_2_16302_E.pdf. 2014 02 08.
73. *Vaitoška G. Laimingojo laukinio būklės ilgesys ir naivioji seksologija kaip jaunuomenės tvirkinimo filosofinis pagrindas // SOTER. Nr. 21 (49). 2007. P. 97–105.*
74. *Vizgaudienė S. Laimingas gyvenimas be... vaikų // Psichologija tau. 2015. Kovas–balandis. Nr. 2. P. 46–51.*
75. *West Ch. Kūno teologija pradedantiesiems. Katalikų pasaulio leidiniai. Vilnius. 2010.*
76. *Zuber I. C. Pranešimas dėl moterų ir vyrų lygybės Europos Sąjungoje (2012 m.). 2013/2156(INI) // Europos Parlamentas. Prenalinio posėdžio dokumentas. Nr. A7-0073/2014. 2014 01 31.*

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

Monro S. pateikta patikslinta *gender* sistema:

38 Gender Politics

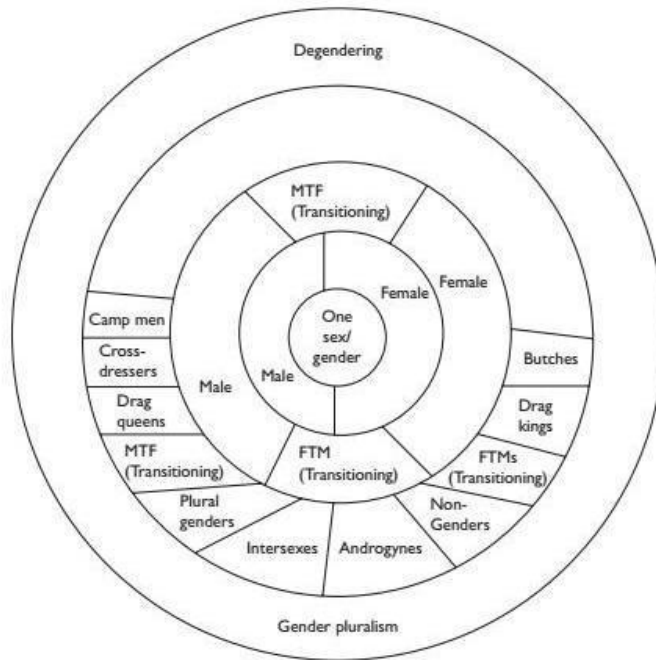

Figure 1 Revised Gender System

Jürges H. pateikta lentelė, kiek vidutiniškai valandų dirbantys vyrai ir moterys praleidžia namų ruošai, apsipirkimui bei vaikų priežiūrai darbo dienomis ir sekmadieniais:

Table 3 Average number of hours spent on housework, shopping, and childcare, by type of household and type of day

Household type	Workdays				Sundays			
	Men	Women	Men's Share	<i>n</i>	Men	Women	Men's Share	<i>n</i>
Without children								
Single man in lf	2.1			8,273	1.4			4,662
Single woman in lf		2.8		7,990		1.9		4,406
Couple, man in lf	1.1	6.3	14.8%	5,545	.7	3.1	17.5%	3,393
Couple, woman in lf	2.6	4.0	37.0%	2,002	1.0	2.6	24.7%	1,076
Couple, both in lf	1.4	3.7	27.7%	15,722	1.0	2.6	26.6%	8,966
With children								
Single man in lf	3.1			849	5.4			431
Single woman in lf		8.5		2,930		8.7		1,538
Couple, man in lf	2.1	11.7	14.1%	9,470	3.8	9.4	25.3%	6,318
Couple, woman in lf	6.7	6.6	47.6%	368	4.2	8.1	31.1%	220
Couple, both in lf	2.5	9.3	20.7%	17,323	3.9	8.5	28.4%	9,723

Source: SOEP 1985–2003

lf – labor force.

SOEP – German Socio-Economic Panel.

Ellis J. B., Heisler J. M. pateikta ne galutinai užkoduotų „geros mamos“ kategorijų lentelė su dalyvių atsakymų pavyzdžiais:

Table 1 Open-ended Coding Categories and Representative Participant Responses

Categories of responses	Sample responses
Messages about motherhood	
Motherhood is my priority	It is a very important job—the most important job in the world. A mother needs to devote her entire life to her children. It is a lifetime job—it doesn’t end when your children grow up and have children of their own.
Behaviors and characteristics of mothers	Good mothers listen to their kids and dialogue with them. Good moms stay home with their kids. Be in your child’s classroom, clean, only feed the right foods, only watch the right shows—stay at home!
Motherhood as unidimensional	It’s the best thing in the whole world. It [motherhood] is an interruption in YOUR career and life. It’s one of the harder jobs to have.
Open-ended Coding Categories and Representative Participant Responses	
Motherhood as dialectic	Being a mom has good parts and bad parts all at once. It is the hardest, thankless at times, most rewarding, best job in the world. It is demanding, yet worthwhile.
Methods of communicating “good mother” face	
(Mothers’) interactions with children	When we go places with others, they see I am good at this job. The way I handle discipline in front of others . . .
The children and their accomplishments	My child is very well-mannered and polite. How my kids act when they are not around me. I talk about my son’s grades—he gets straight as. By bragging about my kids.
Sacrificing personal needs vs. balance	I work part-time, which I’m sure has delayed my career, only to spend more time with the kids. I need to take of myself too—I can’t be good at this job if I feel bad about myself.

(Continued)

Table 1 Continued

Categories of responses	Sample responses
Reasons for communicating “good mother” face	
Acceptance and approval	I always feel pressure from my in-laws—my mother-in-law especially—to show them that I am a good mom–wife–person.
Personal reasons	Because its whats (sic) expected It’s very important to me. To validate myself that I am a good mother. I feel better about myself when I have a good day with the kids, when I don’t lose my temper or when I play [with the kids].
Mentoring/helping others	If I thought they needed advice on raising their own children. Moms need support from one another. Because it’s hard to be a good mom—and if I can do this [job] than so can she.